

František Hrubín

Jiří Trnka

MALÝ ŠPALÍČEK POHÁDEK

© František Hrubín, 1957

Illustrations

© Jiří Trnka, 1957

Atheneum - literatura na webu
<http://atheneum.zde.cz>

OBSAH

<i>Špalíček pohádek</i>	5
O Červené Karkulce	8
O bílé laňce	15
O perníkové chaloupce	27
O Šípkové Růžence	36
O Smolíčkovi	46
O Popelce	55
O pavím králi	68
O Všudybylovi	82
O Jirkovi a jeho třech psech	99
O Nosáčovi	118
O Sněhurce	130
O zakleté princezně	148
O Oslí kůži	163
O Krásce a Netvorovi	176
<i>Poznámka redakce</i>	194

Špalíčkem starodávných pohádek chci poděkovat vilám a čarodějům mého dětství – dědečkovi Janu Novotnému z Lešan, našemu Filipovi, válečnému zajatci z Ukrajiny, a Františce Adamové. Před mýma očima dělali pravá kouzla: dědeček uměl vyčarovat ze dřeva krásnou díž, stíhlý cep, bílé žebřiny, a nebyl ani bednářem, ani kolářem. Ani nebyl obrem, a přece pastvinu, zalehlou bludnými balvany, proměnil v pole a to pole nám potom klasy jen šumělo a hrálo. Náš Filip rozuměl řeči zvířat. Seděl za stolem, kouřil tabák zabalený v novinovém papíru, a najednou vyskočil, jako když ho píchne. „Říkají si o pití,” řekl a běžel dát kravám vodu s otrubami. Naučil našeho volka poslouchat na jméno Matěj. „Matěji, Matěji!” volal jsem za ním, když s ním jeli orat. Matěj se ohlédl a zůstal stát. Myslil jsem si v tu chvíli, že také umím čarovat, že jsem to dobré dobytče přimrazil k zemi. Ale Filip udělal krok, něco zašeptal, Matěj ode mne odvrátil hlavu a šel za Filipem. „Matěj by za tebou šel i do Kyjeva,” říkával Filipovi dědeček.

Františka Adamová byla chudá vdova, nejchudší ve vsi, a měla tři děti. Denně se u nás stavěla, její děti, Jenda, Pepík a Mařka, byly mými prvními přáteli. Adámka uměla z obyčejné světnice udělat kouzelný zámek, plný světél, složený ze samých věžiček s tajemnými komůrkami.

Když chtěla, z černých koutů malé síňky vyrostl rázem tak hustý les, že by se v něm ani sto myslivců nevyznalo. Stačilo, aby začala vyprávět. Měla, chudák, pořád oteklé prsty, nepřestaly se jí podbírat, to v nich za život měla napícháno tisíce bodláků z polí. A když těmi prsty drala peří – ve světnici bylo světlo z malé petrolejky jen nad stolem – každé chmýrko, které odrala, se chytilo na její slova jako křidélko, slova létala sem a tam, kroužila a splétala se v čarovný rej a z toho reje se vinul pohádkový příběh.

Později jsem si pohádky četl také sám. Teta z Prahy mi posílala malé sešitky pohádek, každý sešitek měl čtyři listy a nebyl větší než dlaň. Byly v nich barevné obrázky a hustě tištěné čtení. Ty pohádky se dostávaly u kupců se smíšeným zbožím, přidávali je k nákupu. Měl jsem jich jistě dobrou stovku. Dědeček mi je svázel do špalíčku. Pohádkový špalíček šel z chalupy do chalupy, všude si jej děti četly, a četl se tak dlouho, až se docela učetl a nezbyl z něho ani list, ani obrázek.

A ještě jednu vílu jsem znal, byla zakleta v starou trojbarevnou kočku. Když jsem v zimě přišel ze sáňkování a dal se do čtení, hned mi sedla za krk a předla a předla. Klečel jsem na lavici, abych neměl hlavu tak nízko nad stolem, a s kočkou za krkem jsem si četl z pohádkového špalíčku. Četl jsem o Pavím králi, o Karkulce, o Bílé laňce,

o Oslí kůži a jiné a jiné půvabné příběhy. Když se v pohádce někomu ubližovalo, cítil jsem, jak mi kočka zatíná drápek do límce u košile. Když se tam lidé měli rádi a jeden druhému pomáhali, přitiskla se mi nosem na ostříhané vlasy a vydržela tak sedět, dokud to v pohádce někdo nezkazil.

Všichni už jsou dávno mrtví. Když jsem tyhle pohádky psal, přál jsem si, aby má slova měla taková křidélka, jaká jim svými pořád obolavělými prsty dovedla přičarovat jen Adámka. Přál jsem si, abych vydržel u práce, jako u ní uměl vydržet dědeček, a aby se mě příběh nepustil, jako se Matěj nepouštěl našeho Filipa. A toužil jsem, aby mi za krkem seděla stará trojbarevná kočka, sekla mě drápkem, když udělám chybu, nebo mě vlhkým nosem pohladila po vlasech, když se příběh k dobrému obrací.

O ČERVENÉ KARKULCE

Byla jednou jedna hodná a roztomilá dívenka. Kde-
kdo ji měl rád, ale maminka a babička ji měly nejradši.
Babička jí upletla červený čepeček, karkulku, a podle
toho čepečku jí říkali Červená karkulka.

Babička bydlila na samotě, v chaloupce za lesem.
Nechtěla se stěhovat do vsi, v chaloupce za lesem si
zvykla – a co by si bez ní byli v zimě počali zajíci, srnky
a ptáčkové! Vždycky pro ně měla něco dobrého na zub
nebo do zobáčku.

Jednou v létě maminka napekla koláčů, odlila do
láhve malinové šťávy a řekla Karkulce: „Babička u nás
už měsíc nebyla. Dones jí to a vyřid' jí, ať se k nám brzo
přijde podívat!“

Karkulka vzala košíček s koláči a malinovou šťávou
a šla. Maminka za ní ještě volala: „Karkulko, nehoň se
cestou za motýly, nekoupej si nožičky v potoce! Jdi
rovnou, ať nezabloudíš!“

Karkulka kývala hlavou, že slyší, až se jí copánky
házely na zádech. Dostala se za ves, přeběhla jednu mez,
přeběhla druhou mez, a už před ní stál vysoký les.
Karkulka šla a šla, travičkou, po mechu, a lidem na polích
a skřivánkům nad polem už byla z doslechu.

Došla k potůčku. Byl parný den, Karkulka neodo-
lala, položila košíček s koláči do trávy a zula se. Bosýma

nohama se cachtala ve vodě, voda ji příjemně chladila, sluníčko uspávalo.

Vtom se před ní na druhé straně potoka rozhrnulo křoví a z křoví vyšel vlk. „Dobrý den, Karkulko. Kampak, kam?“ zeptal se. Chtěl mluvit dobráckým hlasem, aby Karkulku nepolekal, ale neuměl to, v hubě mu to skřípalo, jako by se o sebe třely rezaté hřebíky.

Karkulka nikdy předtím vlka neviděla. Myslíla si, že je to velký pes. Zatřepala na něj ručkama a řekla: „Dobrý den, pejsku. Nesu babičce koláče, už měsíc u nás nebyla. Chceš ochutnat?“ Sáhla do košíku a hodila vlkovi koláč. Vlč přičichl ke koláči a ošklíbl se.

„Maso nemáš?“ ptal se.

„Nemám,“ odpověděla Karkulka.

„Nevadí,“ řekl vlk, „koláč si nechám k večeři.“

Koláč mu nevoněl, nejraději by se byl pustil do Karkulky. Ale nedaleko odtud praskaly větve a zněly hlasy dřevorubců, i bál se vlk Karkulce ublížit.

„Kdepak bydlí babička?“ ptal se.

„Jak to, že to nevíš?“ divila se Karkulka. „V chaloupce za lesem. Jde se kousek dolů podle potoka, pak cestičkou vlevo a za chvíli jsi tam.“

„Víš co, Karkulko,“ pravil vlk, „budeme závodit. Ty jdi dolů podle potůčku a já půjdu proti vodě. Schválně,

kdo tam bude dřív.“

„To víš, že já, pejsku,“ smála se Karkulka, „půjdeš-li proti vodě, nikdy se k babičce nedostaneš.“ Hned vstala, obula se, vzala z trávy košíček a běžela dolů s potůčkem.

Vlk šel kousek opačnou stranou, proti vodě. Když už ho Karkulka nemohla vidět, skočil do houští a hnal se křovím a strouhami rovnou na kraj lesa. Hop, hop a hop – a už byl u dveří babiččiny chaloupky. Zaklepal na dveře.

„Kdopak to klepá?“ ozval se zevnitř babiččin hlas.

„To jsem já, vaše Karkulka,“ zavolal tiše vlk.

„Ty ses nějak uběhla, Karkulko,“ ozvalo se ze světničky, „máš chraptivý hlásek.“ Babička se už nemohla vnučky dočkat a otevřela dveře. Spatřila vlka, vykřikla strachem a chtěla vlkovi přirazit dveře před nosem. Ale byla slabá, vlk ji odstrčil, vrhl se na ni a spolkl ji. Potom si dal na hlavu babiččin čepec, nasadil si na nos její brýle a lehl si do postele. Vzal si babiččin zamilovaný kalendář a dělal, že čte.

Karkulka byla dosud v lese. Nespěchala, jen si hrála. Ani ji nenapadlo, že by ji vlk mohl předhonorit. Tu utrhl malinu, kousek dál si s беруškou zahrála na nebe a na peklíčko, tamhle se zase pustila za motýlem.

Konečně přišla k chaloupce za lesem. Zaťukala na

dveře – ťuky, ťuky, ťuk. Zevnitř se ozvalo: „Kdopak to ťuká?“ Hlas byl hrubý, jako cizí, Karkulka se trochu zarazila.

„To jsem já, babičko, vaše Karkulka,“ zvolala.

„Pojď dál k babičce, je odemčeno.“

Karkulka otevřela dveře a vešla do světničky.

„Už jsem si, babičko, myslela, že to nejste vy,“ pravila, když spatřila babiččin velký čepec. „Máte takový divný hlas.“

„Nediv se, děvečko, uhřála jsem se a napila studené vody, trochu stůnu.“

Karkulka vyřídila pozdrav od maminky a na stůl postavila košíček s koláči a malinovou šťávou. Pak šla dát babičce hubičku.

„Babičko, vy máte velké uši,“ zvolala polekaně.

„To abych lépe slyšela.“

„Babičko, vy máte velké oči!“

„To abych lépe viděla.“

„Babičko, vy máte velké zuby!“

„To abych tě lépe mohla sníst!“

A jak to vlk řekl, vyskočil a Karkulku spolkl. Ta dvě sousta, babička a Karkulka, ho náramně tížila. Svalil se na zem a usnul.

Šel kolem chaloupky myslivec, babiččin dobrý

známý. Uslyšel ze světnice divné zvuky, jako by se tam řezalo dříví. Nakoukne okénkem a vidí, jak na zemi leží velký vlk s nafouklým břichem a chrápe.

Myslivec nemeškal, vpadl dovnitř a tesákem rozpáral vlkovi břicho. Z břicha vyskočila Karkulka, za ní babička, obě živé a zdravé. Vlk spal dál jako zabitý. Myslivec řekl babičce o košík a přinesl v něm kamení. Kamení nasypali vlkovi do břicha a břicho zašili. Potom se schovali za kamna a čekali, co se bude dít.

Vlk se za chvíli vzbudil a zaskuhral: „To mám žízeň!“

Kamení ho tížilo, sotva se dovlekl ke studni. Nahnul se nad ni a kamení ho stáhlo dolů. Žbluňk – a vlk se utopil.

Babička uvařila kávu a pohostila myslivce. Koláče mu chutnaly, tuze si je pochvaloval. Najedli se a myslivec dovedl Karkulku domů. Zrovna jsem se tamtudy do světa bral, a jak jsem to slyšel, povídám to dál.

O BÍLÉ LAŇCE

Mladičkou královnu tížily přísné zvyky na královském dvoře. Jak mohla, odběhla si na kraj lesa a tam se bavila po svém: zula si střívičky a brouzdala se v potoce, z pomněnek si pletla věnečky a z bílých křemínků skládala obrázky květin a zvířátek.

Jednou seděla u lesní tůňky a ze sítí si dělala zelenou kolébku, že do ní položí kytíčku sedmikrásek jako panenku a bude ji houpat.

Tu vyskočila z tůňky žába. Sedla si proti královně a upřela na ni oči jako dva lesklé korálky.

„Pleteš si vlastní starost, královno,“ zaskřehotala.

„Nerozumím ti, žabičko,“ odvětila královna.

„Brzo porozumíš,“ řekla žába. „Narodí se ti dcerka, hezká a skromná jako ty sedmikrásky, a budeš s ní mít velké trápení.“

Královna večer vyprávěla králi, co se jí přihodilo. Král se mračil, proč prý pořád ze zámku utíká, venku že ji kdeco jen poblázní.

Ale nedalo mu to, druhý den šel k tůňce sám. Do ruky si připravil kámen, že žabu zabije. Sotva tam přišel, z tůňky vystrčila hlavu žába a zaskřehotala:

„Vím, co držíš v ruce, králi. Zahod' to, brzy ještě těžší kámen poneseš v srdci.“

Král se zarazil a pustil kámen z ruky.

„Udělalš dobře,“ pravila žába, „jednou bude tvá dcera ráda, žes mi neublížil. Až se ti narodí, dobře ji střež. Do jejích šestnácti let nesmí na ni dopadnout ani paprsek denního světla. Neuchráníš-li ji, budete všichni naříkat!“

Žába se potopila pod vodu a král se zamyšlen vrátil domů. Zavolal nejlepší stavitele a dal zbudovat velký zámek. Když jej dostavěli, královští manželé se tam s celým dvorem odstěhovali. Byl to zvláštní zámek: neměl dveře ani okna a dovnitř se chodilo podzemními chodbami. Dohadovali se, co to znamená, měli krále za blázna, nikdo však se mu do očí neodvážil nic říci.

Za čas se královně narodila hezká dcerka. Král musil aspoň před ženou s pravdou ven, i pověděl jí, jak se věci mají a co mu žába z lesní tůňky řekla. Teď byl celý dvůr na krále rozhněván ještě víc: král dal přísný rozkaz, že princezna nesmí ze zámku ani na krok ven a že musí žít a být vychována tak, jako by zámecké komnaty byly jediným světem.

Princezně dali jméno Jitřenka. Žila a rostla bez denního světla v záři nespočetných svíc. Ale co je sta a sta nejskvělejších svíc proti jednomu slunci! Rodiče ji zahrnuli vším možným, aby jí aspoň trochu život zpříjemnili. Opatřili jí loutky a ty se pohybovaly jako živé

a předváděly Jitřence veselé kousky. Z dalekých zemí jí obstarali hrací strojky a ty hrály všechny možné písničky, co jich na světě je. Písničky však byly beze slov, aby se nic nedověděla o světě.

Jitřenka s léty dospívala a s léty rostl zármutek rodičů. Jitřenka jim často dávala všetečné otázky.

„Z čeho kuchař udělal tuhle dobrotu?“ ptala se, zakusujíc se do krásného jablka.

„Nejsem přece kuchař,“ odvětil král. „Neptej se a jez!“

„Z čeho je ta voňavá věc?“ ptala se matky, která jí přinesla kyticí fialek. „Nauč mě, jak se dělá!“

„Jednou tě to naučím, dceruško,“ odbyla ji matka.

Viděli, že dlouho nemohou před Jitřenkou tajit, jaký velký, zázračný a krásný svět se rozprostírá mimo zámecké zdi, a byli z toho den ode dne sklíčenější.

Jitřence stálé živoření v ponurých komnatách ne-
svědčilo. Byla bledší a bledší, slabší a slabší, jen ji mezi ty svíce mrtvou položit. Těžce se rozstonala a lékař usoudil, že ji uzdraví jen čerstvý vzduch. Král svolal ministry, přiznal se jim, proč Jitřenku vězní, a žádal je o radu. Svěsili hlavy a dumali.

„Řekl jsi, králi,“ pravil po chvíli nejstarší a nej-
moudřejší ministr, „že na princeznu nesmí dopadnout ani

paprsek denního světla, aby ji nepotkalo neštěstí. Proč by však nemohla být venku v noci?“

Král se divil, že na takovou jednoduchou věc už dávno nepřišel sám. Bohatě ministra obdaroval a hned dal udělat kočár, dobře uzavřený, se střechou, která se dala odkrýt.

V tom kočáře Jitřenka se svými rodiči jezdila noc co noc po kraji, odkrytou střechou vdechovala svěží vzduch a těšila se pohledem na zářivé hvězdy a bleďojasný měsíc. Rychle se uzdravovala. Rodiče před ní už nic netajili. Povídali jí o světě, o potocích se zpěvavými vlnkami, o květinách, zrána se třpytících rosou, o skřiváncích, zpívajících nad zlatými lány, a o slunci na modrém nebi.

Jak se blížilo k úsvitu, střecha kočáru se zatáhla a Jitřenka se s rodiči vracela do zámku. S jídlem roste chuť: ty noční vyjížďky byly Jitřence málo. „Kdybych aspoň jednou směla uvidět slunce na modrém nebi,“ vzdychla si nejdnou, „život bych za to dala!“

Na jedné noční vyjížďce zatáhli po půlnoci střechu kočáru a král s královnou si na chvíli zdříml. Nebyli dnes zvlášť opatrní, byla to předposlední vyjížďka: zítra v noci bude Jitřence šestnáct let, pozítří ráno navždy opustí zámek bez oken a bez dveří a poprvé uvidí, jak je svět krásný ve dne. Nedočkavá Jitřenka využila toho, že

rodiče spí, vyndala si z vlasů jehlici a udělala do střechy kočáru díрку.

Už byli blízko zámku. Slunce zrovna vyšlo a dírkou ve střeše pustilo do kočáru tenounký růžový paprsek. Dotkl se Jitřenčina líčka, Jitřenka zaúpěla a vyrazila z kočáru v podobě bílé laňky.

„To panstvo má divné rozmary,“ šeptali si kočí. „Voží s sebou po nocích bílé laně. Viděl to kdy někdo?“

Vtom už vyskočil z kočáru rozčilený král a sháněl se po princezně.

„Opravdu jsme ji neviděli,“ dušovali se kočí. „Jen bílá laňka běžela k lesu.“

Král měl co dělat, než vzkřísil omdlelou královnu, nedbal o to, co kočí povídají o bílé lani.

Tryskem dojeli do zámku. Král svolal všechny rytíře, postavil se jim v čelo a prohledávali až do noci celý kraj. Po princezně však nebylo nikde ani památky. Královna se z toho těžce roznemohla. Na celý zámek padl smutek, tomu, kdo šel kolem, bylo, jako by šel kolem velké hrobky.

Bílá laňka vběhla do lesa a schovala se v hustém křoví. Srdce jí bušilo strachem. Nevyznala se ve světě a ze všech těch krás kolem sebe a nad sebou pranic neměla. Co jí bylo platné, že sluníčko mezi listím pouští

do mechu zlatá kolečka, že tráva a kvítí se třpytí v rosných krůpějích. To všechno už neměla nikdy spatřit jako lidský tvor. Je z ní bezbranná, k tomu ještě bílou barvou poznamenaná laň. V srdci jí zbyl jen lidský cit, o to nešťastnější a opuštěnější se cítila.

Konečně se přece odvážíla vyjít z houští. Klusala trávou, až se zastavila u lesní tůňky, že se napije. Tu se rozhrnulo velké kapradí a z něho vyšla stařenka v zelené halence. Upřela na bílou laňku velké oči jako dva lesklé korálky.

„Znala jsem tvou maminku,“ pravila, „chodila si sem zamlada hrát. Říkala jsem jim, aby na tebe dávali pozor. Ale poslechneš-li mě, nic zlého se ti v lese nestane.“

Vyzvala laňku, aby za ní šla. Vedla ji houštinami po skrytých stezkách a došly k osamělé chýšce.

„Zde spolu budeme ostávat,“ pravila stařenka. „Jakmile zajde slunce, nabudeš zase lidské podoby, ve dne však budeš pořád laňkou. Zaříd’ se tu a daleko od chýšky nechod’!“

Laňka si brzo na ten divný život zvykla. Když slunce zapadlo, proměnila se v princeznu. Tu sedávala před chýškou a dívala se na hvězdy. Vzpomínala na rodiče a na domov, na projížďky v kočáru, kdy se také tak dívala na hvězdné nebe. Jak tenkrát toužila uvidět aspoň jednou

slunce. Nyní však se ho bála. Se sluncem ztratila lidskou podobu a celý den bloudila kolem chýšky jako bílá laňka.

Často ji lákalo proběhnout se lesem. Jednou neodolala a zašla hlouběji do lesa. Tu z houští vyjel na koni krásný mládenec, a jak ji spatřil, pobídl koně a začal ji štvát. Ubohá laňka napjala všechny síly a skoro bezdechá doběhla do chýšky. Sotva se za ní dveře zavřely, dorazil k chýšce ten hezký lovec. Vidí chýšku, před ní na prahu sedí stařenka v zelené halence, z kyticí rosičky plete věneček a upírá na něj oči jako dva lesklé korálky.

„Nevidělas tudy běžet bílou laň, babičko?“

„Bílou laň? Kdo kdy viděl bílou laň? Tos měl mámení, holečku, byls dlouho na sluníčku. Bílou laň hledáš? To jako bys hledal bílou vlašťovičku.“

Co měl mládenec dělat. Obrátil koně a jel zpět.

Druhého dne se bílá laňka odvážíla ven až k poledni. Daleko od chýšky nešla, ale na mladého lovce stejně narazila. Spal v trávě, hlavu si opíral o bok ležícího koně. Bílá laňka se ani nepohnula, dlouho jej pozorovala, tuze se jí líbil. Tu vidí, že mu na čelo sedla velká moucha. Mladík se ze spaní po mouše ohnal, ale moucha mu pokoj nedala, až ho probudila. Otevřel oči a spatřil bílou laňku. Laňka se obrátila a jako vítr běžela k chýšce. Dveře za ní ještě ani nezapadly, a už se sem přihnál mladý lovec.

Vidí jako včera, na prahu sedí stařenka a plete věneček z kytíčky rosičky. Podívala se těma divnýma očima na lovce: „Zase hledáš bílou laň? Ale ty můj holečku, kde by se v lese vzala bílá laň? Máš mámení, příliš se vystavuješ sluníčku! Hledáš bílou laň? To jako bys hledal bílou jiříčku!“

Mladý lovec se zamračil, neřekl nic a odjel. Třetí den nevyšla laňka ven. Až navečer se odvážila, a že celý den nejedla, pustila se do mladé trávy. U té trávy byl úzký pramen, a jak si tak pochutnávala, tráva ji zavedla hloub do lesa.

Vtom proti ní zaržál kůň. Zvedla hlavu a spatřila svého lovce, jak na ni míří šípem. Obrátila se a prchala. Najednou se jí zabodl do nohy šíp. Poklesla, ale hned vstala. S posledními silami doběhla k chýšce, vpadla dovnitř a zůstala ležet v mdlobách.

Mladý hezký lovec se přihnál vzápětí.

„Kde je ta bílá laňka?“ zahartusil na stařenku v zelené halence. Stařenka v šeru na prahu sedí, věneček z kytíčky rosičky zrovna dopletla, na mládence se dívá a oči jí v tom šeru září jako uhlíky.

„I ty umíněný mládenče,“ praví, „copak jsem ti už dvakrát neřekla, že nejsou bílé laně! Máš mámení, jistě jsi usnul na slunku. Hledáš bílou laň? To jako bys hledal

bílou tmu!“

Ale lovec se dnes nenechal jen tak odbýt.

„Však ji dostanu, babičko, uvidíš!“ pravil. „Za chvílku bude noc, nech mě tu, prosím tě, přespat. Už kolik dní jsem neměl střechu nad hlavou.“

„Mám jen jednu světničku,“ řekla stařenka, „ale bez noclehu tě nepustím. Uvaž koně za chýšku a jdi si lehnout na půdu do sena.“

Mládenec poděkoval, uvázal koně a vlezl si na půdu. Ve vonném seně rázem usnul. Tu ho probudilo zaúpění. Škvírou ve stropě šlo na půdu trochu světla ze světničky. Zvědavě přiložil oko ke škvíře a to, co viděl, vzalo mu dech: na loži sedí spanilá dívka a stařenka jí odvarem z řepíčku omývá krvavou ránu na noze. Na zemi leží šíp, mládenec ho hned poznal, je to ten, který zasáhl bílou laňku.

„To máš z toho, že neposloucháš,“ slyší hovořit stařenku. „Málem bys byla přišla o život.“

„Proč jsem raději neumřela,“ pravil na to druhý hlas, mladý a líbezný. „Už toho mám dost, napůl žít jako štvané zvíře a půl života prospat ve své pravé podobě.“

„Kdybych tak mohla poradit tomu mládenci, co spí na půdě, ale nesmím,“ řekla stařenka. „Stačilo by, aby tě teď objal a hned by bylo dobře.“

Jak to mladý lovec uslyšel, skočil z půdy, vrazil do světničky, div hořící louč ze stěny neshodil, a objal překvapenou Jitřenku.

Zrovna svítalo a první sluneční paprsek už už hledal její líčko. Povzdychla si smutně, jako by z ní život unikal. Slunce zalilo komůrku růžovou září. Ale nastojte, Jitřenka už se neproměnila v bílou laňku, poprvé vidí slunko lidským zrakem, poprvé mu smí beze strachu nastavit spanilé tváře.

Děkovala mládenci za vysvobození, chtěla poděkovat i stařence, ale ta nebyla nikde k nalezení. Když mladému lovcovi vypověděla, kdo je a jak to s ní bylo, posadil ji před sebe na koně a odvezl k rodičům. Představil se jim jako král z té země za lesem a prosil je, aby mu ji dali za ženu. Rádi svolili. Jitřenky se ani nemusili ptát, té se už od první chvíle mladý král líbil. Přestěhovali se do starého zámku a ten bez oken a bez dveří dali zbořit.

Brzy po svatbě si mladí manželé vyšli k lesní tůnce, nenajdou-li tam náhodou hodnou stařenku v zelené halence. Tůňka byla vyschlá a zarostlá sítím, nikoho tam neviděli. Sedli si a Jitřenka si začala plést ze sítí kolébku. Mladý král vázal kytičku ze sedmikrásek. Tu kytičku položili do kolébky a houpali ji jako panenku. Tak si často jako děti hráli, dokud jim starosti nenastaly. Ale nebylo by radosti, nebýt občas také starosti.

O PERNÍKOVÉ CHALOUPE

V hlubokém lese, daleko od lidí, žil jednou drvoštěp a s ním tam žily jeho dvě děti, Jeníček a Mařenka.

Maminku už neměly.

Jednou se drvoštěp vydal do vsi nabídnout dříví sedlákům.

„Bud’te hodné, jako jste byly vždycky, když jsem byl pryč,“ řekl dětem, než odešel. „Nikam od chaloupky nechod’te, zítra se vrátím.“

Ale druhý den domů nepřišel, ani třetí den, ani čtvrtý. Už byl pryč sedm dní a sedm nocí, i rozhodly se děti, že půjdou tatínka hledat.

Ráno za tmy vstaly. Zatímco Mařenka vařila snídani, Jeníček se šel umýt k potoku. Měsíček ještě svítil a křemílky u potoka se v jeho záři leskly jako zlaté peníze. Jeníčkovi se líbily, nasbíral si jich plné kapsy.

Po snídani se vydali na cestu. Ve vsi nikdy nebyli, věděli jen, že je daleko za lesem, v tu stranu, kde zapadá slunce. Nechali se tedy sluncem vést, Jeníček cestou pouštěl z kapsy bílé křemílky: věděl proč. Šli celý den, jen za poledního parna si chvilku odpočinuli pod kapradím a trochu pojedli. Les byl stále temnější a temnější, ve větvích se ani ptáček neozval, v trávě se ani jahůdka nezačervenala. A najednou na všechno padla

černá noc.

„Pojď, vrátíme se,“ řekl Jeníček. „Tatínek už je třeba doma, měl by o nás strach.“

„Jak se chceš v noci vrátit?“ ptala se Mařenka. „Zabloudíme ještě dál a víckrát se domů nedostaneme.“

„Zpátky trefím,“ pravil Jeníček, „jen co vyjde měsíc.“

Čekali, měsíček vyšel a poslední křemílek, který Janíček pustil z kapsy, svítil v mechu jako zlatý peníz. Dali se nazpátek, od křemílku ke křemílku, a za svítání byli doma.

Ale tatínek nikde. Rozhodli se, že den a noc ještě počkají. Čekali, čekali, tatínek nešel, i vydali se mu znovu naproti. Tentokrát si Jeníček zapomněl nasbírat křemílku. Však na to vyzraji, myslil si cestou, a tu a tam utrousil na zem drobeček chleba. A zase přišli až do toho němého a pustého lesa, noc na všechno padla jako černá plachta a děti se začaly bát.

„Vrátíme se,“ pravil Jeníček.

„Ale jak?“ ptala se Mařenka. „Sypal jsi cestou křemílky?“

„Něco lepšího než křemílky,“ odpověděl Jeníček. „Jen počkej, až vyjde měsíc, uvidíš!“

Měsíc vyšel, Jeníček se rozhlíží, uvidí-li v trávě

drobeček, ale kde by se tu drobečky vzaly, ptáci je všechny sezobali.

Děti byly v koncích. I našly si nocleh v suchém mechu pod jednou skálou. A že byly hodně utrmáceny, spaly hned, jak oči zavřely.

Ráno je slunce zašimralo na víčkách, probudily se a šly dál. Věřily, že teď už do vsi dojdou. Ušly sotva sto kroků, a najednou se před nimi les otevřel velkou pasekou. Ranní sluníčko tam v trávě navlékalo korálky z rosy a první včelky už si povídaly s kytičkami. Uprostřed paseky stála podivná chaloupka: zdi měla cukrové, dveře z marcipánu, střechu z perníku a komín z cukrkandlu. Vedl k ní chodníček z cukrových špalíčků. U čokoládového holubníku seděli cukroví holoubci. Celá chaloupka voněla vábněji než deset cukrářských krámů. Jeníček a Mařenka měli už od včerejška hlad, rozběhli se k ní, aby všech těch dobrot užili.

Mařenka povysadila Jeníčka, ten vylezl na střechu a ulomil dvě perníkové tašky. Jednu hodil Mařence, do druhé se s chutí pustil sám. Když si tak blaženě pochutnával, ozvalo se z chaloupky: „Bábo, neláme nám někdo střechu?“ A druhý hlas odpověděl: „I spi, dědku, nikde ani vzdechu!“ Dětem sousto leknutím zaskočilo

v hrdle. Mařenka se utíkala schovat za chaloupku. Jeníček si vlezl za komín. Byli tiše, ani nedutali.

Ale Jeníček to dlouho nevydržel. Všude to cukrovím tak lákavě vonělo, Jeníček neodolal, vyndal z kapsy kudlu a uloupil si z komína kousek cukrkandlu.

Jak nůž zaskřípal o komín, ozvalo se z chaloupky:

„Bábo, že je někdo u komína?“

A druhý hlas odpověděl:

„I spi, dědku, to je Meluzína!“

Děti se lekly a zase byly chvíli zticha. Nikde však se nic nehnulo, všude to vonělo sladkým cukrovím, i osmělily se a začaly znovu mlsat. Mařenka vylupovala mandle z marcipánového srdíčka a Jeníček se po střeše pomalu šoural k čokoládovému holubníku.

Dostal chuť na cukrového holoubka. Natáhl po něm ruku, a jak se holoubka dotkl, holoubek zavrkal jako živý:

„Vrkú, vrkú,
dej mi ruku s krku,
vrkú, vrkú!“

Jeníček se lekl, div ze střechy nespadl. Odtáhl ruku, ale holoubek nepřestal křičet:

„Vrkú, vrkú,
ruku s krku,
ruku s krku,
vrkú, vrkú!“

„Jeníčku, honem ze střechy,“ vzkřikla Mařenka. Jeníček skočil dolů, upadl, ale hned se postavil na nohy, chytili se s Mařenkou za ruce a dali se na útěk.

Přeběhli paseku, ohlédli se a vidí, jak se za nimi ženou dědek a bába. Jeníček a Mařenka vběhli do lesa, kličkovali mezi stromy, ale pořád slyšeli, jak za nimi dědek a bába supají. „Já už nemohu dál,“ šeptal udýchaný Jeníček. „Jen utíkej,“ pobídla ho Mařenka, „nesmíme se dát chytit, špatně by to s námi dopadlo!“

Jeníček sebral poslední síly, Mařenka nabrala dechu a utíkali, jako by jim paty hořely. Na chvílku zmizeli bábě a dědkovi z očí. Doběhli k potoku, přes potok vedla lávka. Na druhé straně stál myslivec a mířil na sojku. Děti přeběhly lávku a volaly: „Honí nás dědek a bába z perníkové chaloupky!“ Bábu a dědka ještě vidět nebylo, ale už bylo slyšet, jak supí a vztekle vrčí.

„Honem, děti,“ vzkřikl na ně myslivec, „běžte dolů podle potoka, já už je zdržím!“

Jeníček a Mařenka se pustili v tu stranu, jak jim poradil myslivec. Sotva zmizeli za první olší, už doběhli k lávce dědek a bába.

„Neviděl jsi tu utíkat kluka?“ ptá se bába myslivce.

„A holku?“ ptá se dědek.

„Cože? Že mě bolí ruka, když mám střelit sojku?“ opáčil myslivec.

„Ptáme se tě, zdali tudy neutíkaly dvě děti!“

„Když střelím sojku, že letí? Kdepak, spadne z vršku jako hruška.“

„Což jsi hluchý? Ptáme se tě na kluka a na holku.“

„A já myslil, že na sojku.“

„Utíkali tudy?“

„Kudy?“

„Tudy!“

„A kdo tu měl utíkat?“

„Kluk a holka!“

„Tudy?“

„Tudy! Na to se tě právě ptáme!“

„A proč jste to neřekli hned? Ba, teď si vzpomínám. Přešli lávku a utíkali nahoru proti vodě.“

Myslivec poslal dědka s bábou na opačnou stranu. Dědek a bába se pustili proti potoku, a jestli už neleží,

ještě běží.

Jeníček a Mařenka už neutíkali. Chvilku šli v trávě, chvilku se brouzdali v potůčku a chladili si nohy. Za soumraku s hvězdnou večernicí stáli doma před chaloupkou. Na prahu seděl tatínek, hlavu si držel v dlaních a vzdychal.

„Tatínku, tatínku!“ volaly děti.

Drvoštěp vyskočil, popadl je do náručí a všem třem zase bylo dobře.

O ŠÍPKOVÉ RŮŽENCE

Byl jednou jeden král a královna a tuze je rmoutilo, že nemají děti, život bez dítěte je jen půl života. Když už nedoufali a smířili se s tím, že dožijí život o samotě, narodila se jim dceruška. Dali jí jméno Růženka.

Na křtiny pozvali tři víly. Byly to hezké panenky, z těch, co tak rády v lese při měsíčku tančí. Mají tak něžný sluch, že slyší rosné kapky o sebe zvonit, jak je nožkami sem tam rozstříkují, a jiné hudby nepotřebují. Po bohaté hostině zavedli ty víly k malé princezně.

První víla se sklonila nad kolébku, dýchla Růžence na tvářičky a řekla:

„Dýchám ti, dýchám na líčka, buď spanilá jak růžička!“

Ke kolébce přistoupila druhá víla, dýchla Růžence na ústa a pravila:

„Dýchám ti, dýchám na rtíky, zpívej nad všechny slavičky!“

Když se nad Růženkou skláněla třetí víla, že jí do života také něco hezkého popřeje, vešla do komnaty ošklivá babice a odstrčila vílu od kolébky.

Položila na Růženku škaredou ruku a zaskuhrala:

„Až sedmnáct let uplyne, o trn se píchne, zahyne!“

Všechny obešla hrůza. Babice se na nikoho ani nepodívala, a jak přišla, tak odešla. Byla to stará víla

z lesních mokřin, a tak se pomstila králi a královně za to, že ji na křtiny nepozvali.

Tu se panenka víla, ta, co ji prve babice odstrčila od kolébky, sklonila k Růžence, dýchla jí na oči a zašeptala:

„Neumřeš, sto let budeš spát, více už nemohu ti dát!“

Ale slavné křtiny byly už tak jako tak pokaženy, ples a ohňostroj král odřekl. Ti, co si potrpí na dobré jídlo a pití, byli rádi, že se ta nemilá událost přihodila po hostině, aspoň oni si přišli na své.

Rodiče se od té chvíle nehnuli od Růženky ani na krok. Král rozkázal, aby všechny rostliny, co mají trny, byly v celé zemi vyhubeny. Postihlo to i růže a šípky, a těch lidé nejvíc litovali. Neměla děvčata růže, aby si jimi o pouti ozdobila blůzičky. Poutníka, kráčejíciho po mezi, nechytla za rukáv šípková větévka, aby si přivoněl k jejímu květu.

Růženka rostla a rozkvétala, jak jí to víly daly do vínku, byla spanilá jako růžička a celé dny krásně zpívala. Rodiče jí udělali, co jí na očích viděli.

I když v celé zemi nebylo jediného trnu, přece je strach o milovanou dcerku neopustil.

Léta utíkala, každý rok přibyl králi a královně proužek šedivých vlasů, a když Růžence šlo na sedmnáctý rok, měli vlasy bílé jako chmýří na bodláčí.

Růženka nevěděla, že jim zbělely vlasy starostí o ni, nikdo se nesměl ani slůvkem zmínit o tom, co jí zlá víla přisoudila. Zнала kdejakou květinu, měla je ráda, ale o té nejhezčí, o růži, vědět nesměla. A přece se půvabem a spanilostí té květině tolik podobala, jako by sestry byly.

Přišel ten osudný den, kdy Růženka dožila sedmnácti let. Rodiče ji zavřeli v zámku, aby měli jistotu, že se jí nic nestane. Růžence bylo v komnatách těsno, byl zrovna krásný letní čas, všechno ji zvalo ven. Když nesměla ze zámku, aspoň na starou věž vystoupila, že se rozhlédne po kraji a vlahým větříkem si nechá ovanout líčka.

Nahoře na věži uviděla dvířka, hustě opředená pavučinou, nikdy předtím si jich nevšimla. Copak za nimi asi je? napadlo jí a zkusila je otevřít. Dvířka povolila a Růženka vešla do malé komůrky. U okénka zády ke dveřím stála shrbená stařenka a zalévala květiny. Ohlédla se a zvala Růženku dál.

„Zaléváte, babičko?“ ptala se Růženka. „Ukažte, pomohu vám.“

„To jsi hodná, že se hlásíš o práci,“ pravila stařenka a mile se na Růženku usmála. „Pomoz mi tedy, voda je tamhle!“

Růženka od ní vzala koněvku a ze džberu u dveří

nabrala vody.

„Ach, vy máte hezké kytičky, babičko!“ zvolala, „muškáty, begónie, a copak je tohle za kytičku, takovou hezkou jsem nikdy neviděla?“

„To je šípková růžička, děvenko, ta má ze všech kytíček nejlibější vůni, zrovna ty bys ji měla dobře znát!“

„Smím si přivonět, babičko?“

„Jen si přivoň, za to nic nedáš!“

„Ach, to je vůně,“ zvolala Růženka, „hned bych takovou kytičku chtěla!“

Stařenka ustříhla jednu růžičku, zabalila ji do hedvábného šátku a podala ji Růžence: „Tu máš, vezmi si ji s sebou a doma si k ní voň, i uschlá ještě voní. Ale nikomu o tom nic neříkej!“

Růženka stařence poděkovala a běžela z věže dolů. Vesele si prozpěvovala, král a královna ji slyšeli a spokojeně se na sebe usmáli. Král zrovna svačil a královna vyšívala Růžence šátky do výbavy.

Se svým pokladem se Růženka zavřela do komnaty. Sedla si na lůžko, že se tou zvláštní kytíčkou potěší. Byla hrozně nedočkavá, a jak vyndávala růžičku ze šátku, píchla se o trn. Svalila se na lůžko jako mrtvá. Na špičce ukazováčku jí vyskočila kapička krve.

S Růženkou rázem usnuli hlubokým spánkem

všichni, kdo v zámku byli. Každý zůstal tak, jak byl v tom okamžiku, kdy ho náhlý spánek překvapil.

Král právě nesl na vidličce k ústům lákavé sousto husích prsíček, ale už nedonesl. Královna táhla zlatou nit, ale ruka s nití jí zůstala ve vzduchu. Kuch-tička zrovna lila vodu na nádobí a otevřela pusou, že si zazpívá. I voda usnula, visela mezi hrncem a dřezem jako rampouch. Kuchtičce se už pusa nezavřela a muška, která by jí byla do ní vletěla, zastavila se vprostřed letu a usnula s roztaženými křídélky. Jen kuchaře a kuchtíka spánek nepřekvapil, horké letní odpoledne už je předtím uspalo, přestali však chrápat.

Ale šípková růžička v okně na věži neusnula. Začala tak rychle růst, že než byste napočítali deset, celý zámek hustě zarostl trním. Lidé venku se divili, co se to se zámkem stalo. Usoudili, že je začarován, časem si na to zvykli a už se o pány nestarali.

Devětadevadesátkrát lidé pole osili a tolikrát z polí sklidili, devětadevadesátkrát meze sněh zavál a tolikrát je jaro odkrylo. Když posté lidé pole ošili a posté se travička na mezích zazelenala a všechno rozkvetlo, zabloudil v ty končiny královský princ z daleké země. Putoval světem pro zábavu i pro zkušenost.

Najednou před sebou spatřil srázný kopec, celý

zarostlý šípkovými keři. Z květů šla taková vůně, že se princí točila hlava. Došel ke kopci, a tu se až ulekl: šípkové větvičky se před ním rozestoupily a nad hlavou se mu spletly v loubí. Prince něco táhlo do té voňavé chodby, i vešel do ní. Sluneční záře se hrnula za ním, čím dál však šel, tím slabší byla, ale přece mu na cestu trochu posvítla. Loubí ho vedlo nahoru a zase dolů a znovu nahoru, až přišel ke dveřím, zlatými květy vykládaným.

Otevře je, bledá sluneční záře se rozlije komnatou a princ spatří na lůžku spanilou dívku růžových líček. Něžně oddychuje a usmívá se ze spaní. Princ tak hezké stvoření dosud neviděl. Sklonil se nad ni a políbil ji. V tu chvíli se dívka s lehkým výkřikem probudila a posadila se na lůžku. Princ se shýbl a zvedl se země šípkovou růžičku. Podal ji spanilé dívce. Poděkovala mu a mile se na něj usmála.

A ještě jiné věci se v tu chvíli děly: husté šípkové větvičky sjely ze střech rychle jako užovky a odkryly celý zámek slunci. Král zamžikal očima a strčil lákavé sousto husích prsíček do úst. Královně se zachvěla víčka, dotáhla zlatou nit a začala nový steh. V kuchyni voda rázem ožila, vytekla z hrnce do dřezu. Kuchtička zavřela pusku, muška ji jen tak tak minula. Kuchyní zněl vysoký

hlásek kuchtičky, ale ani ten neprobudil kuchaře a kuchtička. Sto let spánku jim bylo málo. Však on už je král rychle vzbudí, za sto let mu notně vytrávilo a za chvíli bude chtít večeri.

A opravdu si o ni zrovna chtěl říci, když se otevřely dveře. Vešla Růženka a za ruku si vedla cizího jinocha. Král se na ně přísně podíval. „Kde našel ten mladík odvalu?“ pomyslí si, „jen tak bez dovolení si přijde, a ještě se s naší Růženkou vede za ruku.“ „Dceruško,“ vykřikla vtom královna, „zahod’ ten prokletý kvítek!“ Spatřila šípkovou růžičku, Růženka si s ní v prstech hrála a pranic se nebála.

„Už mi neublíží, maminko,“ pravila Růženka a ukázala jí prstík, byla na něm čerstvá kapička krve, jako by se Růženka píchla před chvílíčkou a ne před sto lety.

A tu se princ, jak se sluší a patří, sám ujal slova a vyprávěl králi, jak se do zámku dostal. Růženka potom pověděla, jak to bylo s tou babičkou v komůrce na věži. Král a královna si to dali dohromady a teprve teď se jim rozsvítilo v hlavě. „Proboha,“ zvolali, „vždyt’ jsme zaspali sto let!“

Princ požádal krále, aby mu dal Růženku za ženu. Král svolil a brzo byla svatba. Růženka šla k oddavkám

se zavázaným prstíkem, ale i tak jí to náramně slušelo.

Po svatbě vedla Růženka manžela na věž, otevřela dvířka opředená pavučinou a vešli do komůrky. Nikdo tam nebyl. Muškáty a begónie byly zvadlé, jen šípková růžička krásně kvetla. Růženka si ji s kořenáčem donesla do své komnaty. Teď se s ní mohla beze strachu těšit. Růžičky opadávají, ale hned se rozvíje jiná, a dodnes nepřestaly kvést. Mám v jedné staré knížce plátek z jejího květu. Vítr mi ho přinesl, když jsem se jednou díval z okna v tu stranu.

A když večer sedím sám
nad tím plátkem růžovým,
co nevím, to nepovím.
Proto vám to povídám.

O SMOLÍČKOVĚ

To už znáte, jak Smolíčka unesly jeskyňky a jak ho zlatoparohatý jelen zachránil a donesl domů. Doma dostal Smolíček co proto. Plakal a slíbil, že už bude vždycky poslouchat a nikdy více jeskyňkám neotevře, a taky neotevřel.

Jednou dlouho nešla zima. Sluníčko hrálo a kočky znovu rozkvetly, jako by měl přijít máj. Zlaté parohy jelena tuze tížily, chtělo se mu je shodit.

„Jelínku, neshazuj parohy, ještě je budeš potřebovat,“ varoval ho Smolíček. „Čím se budeš v zimě bránit vlkům?“

„Zima už nepříjde, Smolíčku. Staré parohy shodím, odpočinu si a za čas mi narostou nové.“

„Jelínku, a co by tomu řekl dědeček Mecháč?“

Dědečka Mecháče poslouchal celý les, jeleni, veverky, lišky, datlové, medvědi, zkrátka všechna zvířátka, všichni ptáci, všechny rostliny.

„Dědeček Mecháč se to ani nedoví,“ pravil jelen.

Jednou ráno zaběhl do houští a vrátil se bez parohů.

Sotva došel k chaloupce, spadla z mraků první vločka, za ní druhá a třetí, a než si jelen dvakrát ukousl trávy, dalo se do chumelenice.

Sněžilo celý den.

Jelen ležel ve světničce, styděl se, že je bez parohů.

„Vidiš, já ti to říkal,“ vyčítal mu Smolíček. „V zimě nebudeš moci bez parohů vyjít ani na krok.“

Smutně šli toho večera spát.

Ráno se jelen probudil a vidí, jak se oknem lije do světničky sluníčko. „Sluníčko, sluníčko,“ volal, „vstávej, Smolíčku, už je zase po zimě.“

Podíval se na postýlku, Smolíček tam není. Vyběhl ven: sluníčko svítí, to je pravda, ale všude, kam jelen dohlédne, leží vysoké závěje, větve se sklánějí pod sněhovými polštáři.

„Smolíčku, pacholíčku, kde jsi?“ volá jelen. Ale nikdo mu neodpovídá. Ve sněhu spatřil šlépěje, otisky Smolíčkových sněhovek. Pustil se podle nich, ale brzy se mu ztratily. Foukal vítr a zavál je sněhem.

Najednou zavyli nablízku vlci. Jelen sklonil hlavu a připravil se k boji. Vtom si vzpomněl, že nemá parohy. Bez nich by se vlkům neubráníl. I obrátil se a velkými skoky prchal do chaloupky.

Copak se stalo se Smolíčkem? Smolíček už o půlnoci vstal, hodně teple se oblékl a tiše, tichounce, aby nevzbudil jelena, vyšel na mráz. Vydal se za dědečkem Mecháčem, že vyprosí pro jelena nové parohy. Co ho to napadlo! Klopýtal tmou, bořil se do závějí, vítr mu sypal do očí sníh. A ke všemu ten bláhový chlapec vůbec

nevěděl, kudy se k dědečkovi Mecháčovi jde.

To víte, jeskyňky chtěly Smolíčka dostat znovu. „Ale než ho dostaneme,“ řekly si, „uděláme si z něho švandu.“

Smolíček nic netuší, jde tmou, každou chvíli se proboří do závěje, a najednou kde se vzala, tu se vzala, ze tmy přiskákala a okýnky na Smolíčka zamrkala chaloupka celá z cukru:

„Pojď, Smolíčku
pacholíčku,
pochutnáš si na cukříčku,
vede ke mně cesta
z mandlového těsta,
z čokolády jsou mé stěny,
okna z cukrové pěny,
pojd', Smolíčku
pacholíčku,
pochutnáš si na cukříčku!“

Světlo a teplo z chaloupky Smolíčka tolik vábily. A cukr on mlsal rád. Takhle kdyby se chvilku ohřál, něco smlsl, to by se mu potom jinak šlo. Popoběhl, a najednou chaloupka zmizela. Ozval se pisklavý smích jeskyněk, obstoupily Smolíčka ze všech stran a volaly:

„Chytíme tě, Smolíčku, oškubem ti hlavičku!“

Smolíček je neviděl, oči měl ještě oslepené od té záře z okének cukrové chaloupky. Začal utíkat, nohy těžce ze sněhu vyndával, ale nezastavil se. Pozdě litoval, že se na tu noční cestu vydal.

Jeskyňky už neslyšel, v duchu si liboval, že jim utekl.

Sníh přestal padat a skulinou mezi větvemi se zatřpytily hvězdy. Ale Smolíčkovi se nešlo veseleji, už byl promrzlý, a hvězdičky nehřejou. „Už nedojdu,“ vzdychal.

Tu se kolem rozlije bledozlatá záře a lesním průsekem jde Smolíčkovi naproti měsíček:

„Já jsem cukrář měsíček, tam to bílé na nebičku, to je cukr z hvězdiček, ten je dobrý do rohlíčků. Upletu ti rohlíček, až ochutnáš kousíček, na deset sníš rohlíčků. Pojd' si pro něj, Smolíčku!“

Smolíček tušil, že v tom jsou nějaká kouzla jeskyněk. Udělal krok dozadu, měsíček udělal krok dopředu, Smolíček dopředu, měsíček dozadu, a tak proti sobě poskakovali krok sem, krok tam – a měsíček, jak se objevil, tak zmizel. Ozval se pisklavý smích jeskyněk, zase obstoupily Smolíčka a volaly:

„Chytíme tě, Smolíčku, oškubem ti hlavičku!“

Smolíček sebral poslední síly a dal se na útěk.

A jeskyňky za ním. Vždycky ho kousek předběhly, počkaly si na něho, smály se mu do uší, chytaly ho za čepičku, za rukávy, za šosy, a zase ho nechaly běžet. A opět ho kousek předběhly.

„Dědečku Mecháči! Dědečku Mecháči!“ začal Smolíček volat. Jak jeskyňky uslyšely, koho Smolíček volá, jako když se po nich zapráší, byly tytam. Z dědečka Mecháče měly strach, neměl v lese takovou havěť rád.

Smolíček doběhl k chýši, sroubené z borových kmenů, pokryté chvojím. „Dědečku Mecháči! Dědečku Mecháči!“ nepřestal Smolíček volat, myslel, že ještě má jeskyňky v patách.

„Kdo mě to budí ze spaní?“ ozval se z chýšky hluboký hlas.

„To jsem já, Smolíček, hledám dědečka Mecháče.“

„Tys ten Smolíček, co neposlouchal jelena?“

„Ano, ale já už poslouchám, jelen neposlouchá!“

„I hled' me, hled' me,“ zabručel hlas v chýšce. „Tak pojď dál, Smolíčku, já jsem dědeček Mecháč.“

Smolíček vešel dovnitř. Tak podivnou světničku jste neviděli: svatojanské mušky tam svítily, v jednom koutě vystrkovaly z mechu kloboučky mladé houby, v druhém koutě spali jezevci, v třetím medvědi. Ve čtvrtém koutě stálo lůžko z březového dřeva. Na něm seděl statný

stařec, ruce a prsa měl obrostlé mechem, tváře zarostlé zelenými vousy, na hlavě místo vlasů jehličí.

„Copak na mně chceš?“ ptal se Smolíčka.

Smolíček pověděl, jak jelen neposlechl, shodil parohy a teď bez nich nemůže ven.

„A já ti mám pro něho dát nové, vid’?“ řekl stařec. Vstal a zpod lůžka vyndal zlaté parohy. Hned od nich bylo ve světničce světlo jako ve dne.

„Počkej tady,“ řekl dědeček Mecháč, „donesu je jelenovi sám, jsou tuze těžké. A dám mu co proto!“

Odešel a Smolíček se natáhl na vyhráté lůžko. Usnul hned, jako když ho do vody hodí.

Tu mu někdo zatuká na čelo. Smolíček se probudí, vidí, jak u něho stojí dědeček Mecháč. „Smolíčku, vstávej, jelen čeká!“ Venku je bílý den, sluníčko se dveřmi dere do světničky. Medvěd v koutě bručí, houby natahují krky, co se to děje.

Smolíček vyběhl ven. Před chýškou se vesele natřásá jeho jelen a pyšně pohazuje zlatými parohy. Dědeček Mecháč vysadil Smolíčka na jelena.

„Podruhé parohy neshazuj, dokud ti nedovolím!“ hrozí prstem jelenovi.

Jelen sliboval, že už bude poslouchat, Smolíček

děkoval dědečkovi Mecháčovi a liboval si, jak se dobře vyspal.

Zasněženým lesem jen letěli. Sluníčko se chytalo zlatých parohů, parohy se blyštěly, div že vrány neosleply. Jelen celou cestu troubil na celý les, vlci se schovávali, jeskyňky se bály vystrčit nos.

V chaloupce bylo útulno a teplo, venku bílá zima s červeným sluníčkem. Od té doby jelen poslouchal dědečka Mecháče a Smolíček nepřestal poslouchat jelena.

O POPELCE

Žily jednou tři sestry, rodiče už neměly, samy si hospodařily. Aspoň si to tak lidé mysleli. Ale vpravdě hospodařila a domácnost vedla ta nejmladší. Druhé dvě, Amina a Adlina, chodily jen nakupovat, rády se ukazovaly pěkně oblečené.

Když se jich lidé ptali na nejmladší sestru, mávly rukou:

„Ta je nám pro ostudu. Nic neumí, na sebe nedbá, nemyje se ani nečeše. Ještě že se o ni má kdo starat. Nebýt nás, odnesly by ji vši.“

Lidé pokývali hlavou, politovali starostlivé sestry a doma si říkali: „Je to opravdu neštěstí, mít na krku takovou línou a ošklivou holku.“

Ubohá dívka netušila, co o ní sestry roznášejí. Mnoho o sebe nedbala, to měly sestry pravdu. Ale kde na to měla vzít čas? Od rána do noci byla v jednom kole – uklízela, vařila, na sestry prala a prádlo jim zašívala. Že se nemyje a nečeše, to byla lež. Každý večer se celá vykoupala, zlaté vlasy starým hřebenem pročesala a teprve pak šla do podkrovní komůrky spát. Byla za den tuze utrmáčená, jak dolehla, hned usnula.

Všechno trpělivě snášela, i to, že ji Adlina a Amina nikdy nepojmenovaly jejím vlastním jménem. Volaly na ni: „Popelko!“ Popelka za to nemohla, že byla přes den

upopelená, a nakonec si na tu přezdívkou zvykla; vždyť to tak ošklivé jméno ani není!

Adlina a Amina si o sobě myslely, že jsou kdovíjaké krasavice. Zhlížely se od hlavy až k patě ve velkém zrcadle, a když měly dobrou náladu, volávaly na Popelku: „Pojď se na sebe také podívat, Popelko!“ Popelka pokaždé poslušně šla a podívala se do zrcadla. Zhrozila se, jakou otrhanou a ušmudlanou holku tam vidí. Sestry se smíchy div nesvalily, jak Popelka před zrcadlem přešlapuje a sama na sebe se mračí. Škoda, že se Popelka nikdy nepodívala do zrcadla večer, umytá a čistě oblečená do spaní! Byla by viděla, že je stokrát hezčí než sestry.

Mladý král té země o svých osmnáctých narozeninách pořádal tři dny po sobě ples. Pozval dívky z města, ty, co se o nich říkalo, že jsou hezké. Mezi pozvanými byly též Adlina s Aminou.

Popelce nastaly ještě horší časy. Sestry si oblékaly nové a nové šaty, na těch se jim nelíbilo to, na oněch zas ono, a zkoušely všelijaké bláznivé účesy, jen aby se před mladým králem vyznamenaly. Popelka ke vši hrubé práci musila ještě žehlit jemné kraječky, drahocenné stuhy, ale sestrám se nezavděčila. Desetkrát za den jí práci vracely, štekaly na ni, až to hezké nebylo. „Kéž už je tomu plesu konec,“ vzdychala Popelka, „nebo mě obě zblázní!“

Ten slavný den konečně nastal.

Když Popelka sestry česala, ptaly se jí v žertu:

„Popelko upopelená, nechtěla bys také jít na ples?“

„Nemám v čem jít,“ odvětila Popelka.

„Ty hloupá, rády ti šaty půjčíme, máme jich dost.“

Popelce rozčilením vypadl hřeben z ruky.

„Ach,“ vydechla, „vy jste hodné sestřičky!“

„Podívejme se na toho našeho upopelence!“ zvolala Adlina. Šťouchla loktem do Aminy a obě se daly do smíchu. „Až by ses ukázala v sále, král by na místě umřel,“ ušklíbala se Amina.

Jiná by jim byla za takové řeči schválně pokazila účes. Popelka však byla hodná, zadržela slzičku a učesala sestry opravdu překrásně.

Pod okny zahrčel objednaný kočár, Adlina s Aminou pyšně nasedly a odjely. Popelka se dala do uklízení. Pokoje byly v nepořádku, jako by tam řádili zloději: skříně a zásuvky zotvírané, na zemi střevíce, stuhy, vlásenky a natáčky.

„Dřív než o půlnoci spát nepůjdu,“ vzdychla si Popelka, když viděla tu spoušť. Ale byla obratná a rychlá v práci a za chvíli bylo všechno v pořádku. Umyla se, učesala a šla si lehnout. Spát se jí však nechtělo, přípravy na ples ji rozrušovaly, i sedla si na malovanou truhlu po

mamince. Najednou jí všechno přišlo líto a dala se do pláče.

„Proč pláčeš, děvčečko?“ ozval se třaslavý hlásek.

Popelka zvedla oči a spatřila milou, droboučkou stařenku.

Nikdy předtím ji neviděla.

„Ty bys ráda na ples, vid’?“ ptala se stařenka dál.

„A jak ráda, babičko!“ vzlykla Popelka.

„Tak už neplač,“ řekla stařenka, „dostaneš se tam. Pojď se mnou na dvůr.“

Na dvoře jí stařenka řekla, aby přinesla ze sklepa velkou dýni. Popelka poslechla.

„A teď jdi do komory, najdeš tam v koutě past a v ní šest myší.“

Popelka přinesla past s myšmi a byla zvědavá, co se bude dít.

Stařenka vyndala zpod halenky proutek, dotkla se dýně a hned tu stál zlatý kočár. Potom nadzvedla dvířka u pasti. Jak vyběhla myška, stařenka ji šlehla proutkem a myš se proměnila v krásného koně. Než mohla Popelka překvapením vydechnout, vzpínalo se tu šest bujných koní.

„Teď ještě kočího,“ pravila stařenka a rozhlédla se kolem. Tlustý kocour zrovna strkal nos do pasti, cítil myši.

Stařenka ho šlehla proutkem, a rázem byl z kocoura statný kočí s vousy k pohledání. Hned se měl k práci, zapřáhl koně do kočáru a vyhoupl se na kozlík.

„Tak si nasedni,“ vyzvala stařenka Popelku, „a jed’, ať se trochu povyrážíš!“

Ale Popelka se všelijak ošivala, do kočáru se jí nechtělo.

„Copak se ti nezdá, Popelko?“

Popelka se osmělila. „Jak mohu jet v těch hadříčkách, co mám na sobě?“

„To už je to nejmenší,“ pravila stařenka. „Utrhni tamhle z kaštanu list!“

Popelka šla a ulomila lesklý list, zrovna na něj svítil měsíček. Stařenka se ho dotkla proutkem a v tu chvíli držela Popelka místo listu zlatozelené šaty, vyšívané stříbrem.

„A teď utrhni dva lístky tamhle z jetelíčku!“

Popelka utrhla orosené lístky a stařenka je proutkem proměnila v zelené střevíčky, vyšité perličkami.

Popelka si přes chatrné hadříky přehodila ty krásné plesové šaty, obula si třpytivé střevíčky a nasedla do kočáru.

„Nezapomeň se před půlnocí vrátit,“ volala na ni stařenka, „jinak se ti všechno pokazí!“

Kočí švihl bičem, šestispřeží koní—myšáků zabralo a zlatý kočár s Popelkou se rozjel k zámku.

Mladému králi oznámili, že na ples přijela neznámá princezna, tak spanilá, že spanilejší na světě jistě není. Král jí sám šel naproti a uvedl ji do sálu. Muzikanti přestali hrát, tanečníci nechali tance a všichni mohli na cizí krásce oči nechat. Po chvíli hudba zase zazněla a všechno se hrnulo do kola. Král poprosil o tanec neznámou princeznu. Tančila s takovým půvabem, že ostatní tanečníci přestali tančit a kolem krále a spanilé princezny udělali kruh, jen se dívali, pohupovali se a usmívali.

Mladý král byl jako omámený, za nic na světě by byl krásnou tanečnici z kola nepustil. Ale když byli v nejlepším, hodiny začaly bít tři čtvrtě na dvanáct. Neznámá kráska sebou trhla, nechala krále králem, a než se kdo nadál, zmizela.

Stařenka už Popelku čekala. Zrovna na věži bila půlnoc. Popelka jen tak tak stačila z kočáru vyskočit, hned se scvrkl v dýni, z koní zase byly myšky a z kočího kocour. Krásné šaty a střevíce s Popelky spadly, místo nich jí šustily u bosých nohou suchý kaštanový list a dva lístky z jetelíčku.

Rychle vběhla do domu. Vtom už klepaly na dveře

Adlina s Aminou. Popelka jim běžela otevřít.

„Tak jaké to bylo?“ ptala se a dělala, že zívá, jako by se právě probudila.

Jindy by se byly na ni sestry rozkřikly, cože je tak drzá. Dnes však měly plnou hlavu cizí princezny a vyprávěly o ní Popelce samé divy.

„Když ta princezna utekla,“ sdělovala Adlina, „měli jsme po zábavě. Král zakázal muzikantům hrát a sám seděl jako umučení.“

Popelka se začervenala, ale naštěstí si toho rozpovídané sestry nevšimly.

„Je to možné, aby byla opravdu tak hezká, jak povídáte?“ ptala se Popelka.

„Ještě hezčí, slovy se to nedá vypovědět.“

„Ale nemohla být přece hezčí než vy,“ řekla Popelka. Obě sestry se zamračily a hned hnaly Popelku spát.

Když na druhý den večer zase odjely na ples, Popelka se stařenky nemohla dočkat. Stařenka přišla a bylo to jako včera: dýni proměnila v zlatý kočár, myši v koně a kocoura v kočího.

„Jdi,“ řekla potom Popelce, „a utrhni květ tamhle z kaštanu.“

Stařenka se květu dotkla proutkem a květ se proměnil v šaty tak překrásné, že Popelka nemohla úžasem

ani vydechnout. Bělostné šaty zářily zlatou, jako sluneční nití a rudými rubíny. Popelka si je oblékla a stařenka ji poslala, aby utrhla dva kvítky jetelíčku. Dotkla se jich proutkem a z orosených kvítků byly dva roztomilé bílé střevíčky, poseté perlami.

„Můžeš jet,“ řekla stařenka, „ale nezapomeň se před půlnocí vrátit, zdržíš-li se jen vteřinku, budeš z toho mít velké starosti!“

Popelka slíbila, že se vrátí včas, a za chvíli už byla v sále po boku mladého krále. Líbila se mu dnes ještě víc než včera. Král ji z rukou nepustil, tančil jen s ní a všechny dívky z města na ni žárlily. Král jí napovídal tolik hezkých věcí, že zapomněla na hodiny.

Vtom začala bít půlnoc. Cizí princezna zbledla, vytrhla se králi a prchala jako laňka. Na schodech klouzla a jeden střevíček se jí vyzul. Nechala ho ležet, neměla čas ho zvednout. Když zazněl z hodin dvanáctý úder, dobíhala zrovna ke kočáru. Ale kočár, koně a kočí se jí před očima proměnili v dýni, myši a kocoura. Nádherné šaty se svezly s jejích hadříků a jak se dotkly země, proměnily se v kaštanový květ. Střevíček se jí svezl s nohy a zůstal ležet na zemi jako pouhý kvítek jetelíčku. Popelka obojí, květ kaštanu i kvítek jetelíčku, zvedla

a strčila si je za blůžičku. Pak se pustila nejkratší cestou domů.

Král za ní vyběhl, hned jak se mu vytrhla. Ale než se rozčilenými tanečníky protlačil, zrovna zazněl na hodinách dvanáctý úder. Král běžel dolů a na posledním schodu uviděl kvítek jetelíčku. Bylo mu divné, kde se tu vzal, zvedl ho a kvítek se mu v ruce proměnil v roztomilý střevíček. Poznal v něm jeden ze střevíčků krásné princezny. Doběhl na nádvoří, ale nikoho neviděl. Se střevíčkem v ruce se vrátil do sálu a na jeho přání už se víc netančilo.

Popelka zatím už byla doma. Stařenka jí pěkně zahrála. „Už se neuvidíme,“ řekla, „ale abys věděla, kdo se o tebe staral, jsem tvoje kmotřička víla, dávno už se tady na mne zapomnělo. A netrap se, všechno dobře dopadne.“

„Tobě se to hezky řekne,“ myslila si Popelka. „Ale já už mladého krále nikdy neuvidím, až do smrti budu zlým sestrám posluhovat a víckrát už se z domu nedostanu.“

Chtěla se stařenky ještě něco zeptat, ale po té už nebylo ani vidu, ani slechu. Sestry tu byly za chvíli. S Popelkou ani nemluvily, jen si pořád špitaly o králi, co je to za podivína, že kvůli cizímu děvčeti zkazí všem

zdejší zábavu.

Ráno byly ještě mrzutější a mračily se jako bubáci, král totiž dnešní ples odřekl. Měl jiné starosti: dal vyhlásit, že si vezme za ženu to děvče, kterému se hodí na nohu bílý střevíček, posetý perlami. Vydal se s komonstvem do města, chodili od domu k domu, a sám král děvčatům střevíček zkoušel. Ani jedno děvče nevynechal. Bylo z toho v městě velké vzrušení. Mnohá už se viděla královnou a dělala, co mohla, aby střevíček obula. Ale bylo to marné, střevíček nikomu na nohu nepadl.

Naposled přišli se střevíčkem k Adlině a Amině. Obě se pýřily a dělaly, že jej obují jako nic, ale nedostaly se do něho ani palcem. Král už se chtěl vrátit s nepořízenou. A tu někdo z diváků, nebyla při tom o ně nouze, zvolal: „Mají tu ještě jedno děvče!“

Adlina a Amina se ušklíbly.

„Máme, pane králi,“ pravily, „ale je to hloupá a ošklivá holka. Radši ji ani neukazujeme. Nohy má jako kachna, ještě vám střevíček pokazí.“

Král odvětil, že by nebylo spravedlivé, aby někoho vynechal.

„Jen ji přived'te,“ řekl.

Přivedli Popelku v roztrhaných hadříčkách, celou upopelenou, našli ji, jak zrovna čistí kamna. Král se na

ni ani nepodíval, jen prosil, aby nastavila nohu.

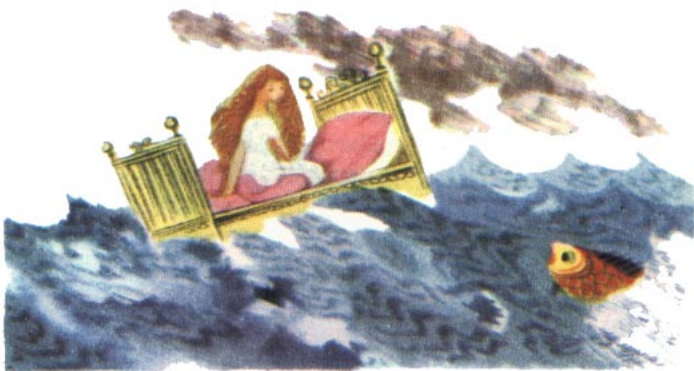
Všichni užasli: Popelčina nožka vjela do střevíčku jako po másle.

Ale to nebylo ještě všechno. Jak se tak Popelka rozčilením kroutila, povylezl jí z halenky kaštanový květ a rázem se na ní proměnil ve skvoucí bělostné šaty, vyšité zlatou nití, poseté rubíny. Kvítek z jetelíčku spadl na zem, a už tu byl druhý střevíček do páru. Popelka do něho vklouzla a stála před králem v celé své spanilosti, v záři sluníčka ještě krásnější než včera večer při světle křišťálových lustrů.

Král zardívající se Popelku vedl ke kočáru, a do zámku s ní jel už jako se svou nevěstou. Hned se slavila svatba a král uspořádal ples, jaký v městě nikdo nepamatoval.

Tak Adlina a Amina přece o dnešní zábavu nepřišly. Ale ani si nezatancovaly, nikomu se nelíbily. Byly totiž zelené závistí, a že si musily samy šaty žehlit, stuhy vázat a vlasy česat, docela nic jim to neslušelo.

Popelka se na ples obula do střevíčků z jetelíčků a za tu noc je protančila. Ale nezahlodila je, schovala si je na památku. Dodnes je tam ukazují. Já je také viděl, i potěžkat mi je dali: byly lehoučké jako motýlí kukla. Popelce se v nich jistě tančilo jako víle.

O PAVÍM KRÁLI

Byl jednou jeden král. Měl hodnou ženu a dva statné syny. Všichni vespolek šťastně žili a nic lepšího na světě už nečekali. A přece přišlo: královně se narodila dceruška. Kdo se na ni podíval, zvolal: „Bože, vždyť je hezká jako růžové poupátko!“ I začali jí říkat Růžička, a to jméno jí zůstalo.

A jako se rozvíjí růžové poupátko v spanilý květ, i ona se rozvíjela do krásy. Než se rodiče a bratři nadali, byla na vdávání. Ženiši si podávali dveře, ale i ti nejhezčí dostávali od Růžičky košem, že prý rodiče a bratry neopustí.

Co však se nestalo. Jednou přišel do města kupec a prodával roztodivné tvory z cizích krajin, želvy, salamandry, pštrosy, papoušky a jiná, ještě zvláštější zvířata. Král chtěl Růžičku překvapit a koupil jí páva.

Růžička byla jako očarována. Páv roztáhl ocas, duhové třpyty na něm jen hrály, a pyšně potrásal zlatozelenou korunkou.

„Co je to za překrásného tvora?“ zvolala Růžička, když se trochu vzpamatovala.

„Docela obyčejný páv,“ řekl starší bratr. „Prý je z něho výborná pečínka.“

„Cože?“ vzkřikla Růžička. „Lidé si troufají takové krásné ptáky zabíjet a dokonce jíst?“

„Neboj se, tvému pávu nikdo neublíží,“ odvětil bratr. „U nás je to velká vzácnost a na jídlo máme dost husí, kachen a krocanů.“

Růžička si páva brzy ochočila. Chodil za ní, kam se hnula, a všichni si ho předcházeli, aby si u Růžičky udělali dobré oko.

S Růžičkou se stala velká změna. Začala se stranit lidí, plesy ani turnaje ji nebavily, málo jedla a v noci ze spaní často vzdychala. Jednou ji přistihl král, jak sedí v zahradě pod černými bezy, drží páva kolem krku a pláče.

„Co se ti stalo, dceruško?“ ptal se polekaně.

„Nestojí to za řeč, tatínku. Seděla jsem s kolovratem blízko ohně a všechnen len na větenu mi shořel.“

„To je toho,“ usmál se král. A hned dal Růžičce nanosit z královských oplovní tolik lnu, že by ho byla nespředla ani za sto let.

Druhý den král na procházce zahradou opět zabloudil pod černé bezy. A vidí jako včera, Růžička drží páva kolem krku a pláče.

„Co je ti?“ zeptal se. „Což jsem ti toho lnu dal přinést málo?“

„Pro len už nepláču,“ řekla Růžička v slzách. „Včera jsem uklouzla u rybníčku, do vody mi spadl střevíček

a utopil se. Byl to ten zelený atlasový, nosila jsem je nejradši.“

„Neplač, budeš mít střevíčků, že je do smrti neunosíš,“ pravil král a hned dal Růžičce ušít deset tisíc střevíčků ze zeleného atlasu. Vyprávěl o tom královně. Ta jako matka tušila, že s Růžičkou něco není v pořádku, a umínila si, že tomu přijde na kloub.

Nazítří šla do zahrady a schovala se v černých bezech. Zanedlouho přišla Růžička s pávem. Sedla si do trávy pod keře, objala páva a ten smutným hlasem pravil:

„Kdypak se, Růžičko, vdáš za pavího krále?“

A Růžička jako očarovaná řekla:

„Až přepluji moře, až přetrpím hoře.“

Dala se do pláče. Páv roztáhl barevný chvost, tisíce barev se na něm zatřpytilo. Jak se na ně Růžička dívala skrze slzy, barvy se slily v takový duhový jas, že musila přivřít oči. Jako z dálky slyšela páva, jak říká:

„Ve snu půjdeme tiše do krásné paví říše.“

Růžičku obestřela dřímot. Královna tiše vyšla z houští a spěchala, aby o tom pověděla králi.

„Ten páv nám očaroval dceru,“ zvolal král. „Sprovodíme ho ze světa.“ .

Zavolal syny a všichni běželi na zahradu pod černé bezy. Růžičku našli, jak tvrdě spí, ze sna se usmívá, ale

páv nebyl nikde. Marně ho hledali, a když se Růžička vzbudila, spustila pro páva hrozný náрек.

„Hubujte si mě, křičte na mne,“ volala, „ale šťastna nebudu, dokud se nevdám za pavího krále.“

To měli z toho, že ji tak rozmazlovali. Marně jí to vymlouvali, marně ji prosili, aby měla rozum, nepovolila. Tři dny a tři noci už nejedla ani nespala, a tu se bratři z lásky k ní nabídli, že půjdou pavího krále hledat. Vzali s sebou medailon se sestřiným obrázkem.

Bylo jim jedno, v kterou stranu se dají, putovali, kam je oči vedly a koně nesli. Kudy jeli, všudy se ptali na pavího krále. Ale slyšeli stejnou odpověď: „Paví král? Nedělejte si z dobrých lidí bláznů!“

Už byli na cestě sedm týdnů a nic nepořídili. Na konci sedmého týdne vyjeli z borového lesa a zůstali ohromeni stát: široko daleko, kam pohlédli, prostíralo se temně modré moře. Utrmáceni slezli s koní, že si odpočinou a vrátí se domů.

Tu se vlny rozhrnuly, na hladinu vyplula velká ryba a za ní se vynořily dvě menší. Ryba upřela na mládence velké ohnivé oči a ptala se:

„Kam máte namířeno, mládenci?“

„Vydali jsme se hledat paví království, máme pro krále vzkaz.“

„Když už jste došli tak daleko, pusťte se ještě dál.“

„Tobě se to řekne,“ pravil starší bratr, „ale jak se dostaneme přes moře?“

„Uděláte-li, co na vás budu chtít, převezu vás.“

Bratři slíbili, že splní rybě každé přání, ryba je vzala na hřbet a pustila se s nimi na širé moře. Obě menší ryby se jí zpovzdáli držely. Pluli den a noc a na úsvitu spatřili zelené břehy. Za spanilého slunečného rána přistáli u pobřeží, porostlého palmami.

„Jste v paví říši,“ pravila ryba. „Až donesete pavímu králi vzkaz, vraťte se sem. Třikrát sedm dní tu na mne čekejte a nezapomeňte, co jste mi slíbili.“

Bratři rybě poděkovali a dali se palmovým hájem. Když z něho vyšli, uviděli před sebou bílé město. Zamířili k němu. Všude, kudy šli, potkávali samé pávy, zlaté, modré, zelené, stříbrné, před očima se jim z těch skvoucích barev dělaly mžitky.

Město se hemžilo lidmi v šatech z pavího perí. Hned si cizinců všimli a ptali se, co jsou zač. „Jsme z daleka,“ odpovídali bratři, „neseme vzkaz pavímu králi.“

I zavedli je ke králi. Byl to hezký mladík, ale bylo na něm vidět, že se pro něco trápí. Bratři mu složili poklonu a podali mu medailon s obrázkem princezny Růžičky. „Přinášíme ti pozdrav od naší sestry,“ pravili.

Páví král jim zprvu nerozuměl. Obracel medailon v ruce a chvilku to trvalo, než ho napadlo, aby ho otevřel. Jak spatřil obrázek spanilé Růžičky, bledé tváře mu zahořely, oči se mu zaleskly.

„Což ta krásná dívka opravdu žije?“ zvolal. „Co už jsem se pro ni natrápil, stále se mi zjevuje ve snu.“

Bratři ho ujišťovali, že je Růžička ve skutečnosti ještě hezčí než na obrázku.

„Hned pro ni dám poslat,“ řekl páví král. „Vy zatím buďte mými hosty.“

Ale bratři se králi omluvili, že je volá povinnost, že se k jeho dvoru nemohou vrátit dříve než za třikrát sedm dní. Rozloučili se s králem a odebrali se k mořskému břehu.

Páví král dal vypravit loď s poselstvem pro Růžičku. Rodiče už oba syny oplakali a Růžička si nepřestala vyčítat, že ona je vinna jejich neštěstím. Jakým veselím se rozhlaholily královské síně, když sem dorazilo poselstvo pavího krále. Odevzdali dopis Růžičce, aby neotálela a vydala se do paví říše, bratři že jsou živi a zdraví a těší se na ni, ale nejvíce že se na ni těší páví král.

Rodiče plakali, když se s Růžičkou loučili, ale slíbila jim, že je brzy přijede s pavím králem navštívit

a bratři že se hned po svatbě vrátí domů. Nachystali jí bohatou výbavu, a aby se jí v cizí zemi nestýskalo, vybrali jí za společnici Hněvku, dceru jedné dvorní dámy.

Na lodi byla Růžička jako u vytržení, nestačila se divit delfínům a létajícím rybám, které doprovázely loď, všechno pro ni bylo nové a zvláštní. Se svou radostí se svěřovala Hněvce. Hněvka nebyla hezká, ale nikdo netušil, jak je zlá, uměla to dobře skrývat. Už jak se vydala na cestu, přemýšlela, jak to navléci, aby si pávi král vzal místo Růžičky za ženu ji.

Z rozhovoru s dvořanem, který vedl poselstvo, se dověděla, že bratři princezny Růžičky ode dvora odešli, hned jak vyřídili vzkaz. To se jí hodilo, oni jediní by ji mohli prozradit a hned začala provádět hrozný plán.

„Chceš být do smrti boháčem?“ ptala se toho dvořana, „abys nemusil dělat pávímu králi sluhu?“

„Tuze rád,“ odpověděl.

„Když uděláš, co budu chtít, dostaneš sud zlatých peněz.“

„Udělám všechno, co si budeš přát.“

„Tak poslouchej,“ pravila Hněvka, „v noci mi pomůžeš shodit Růžičku do moře. Až přistaneme, dosvědčíš pávímu králi, že jeho pravá nevěsta jsem já.“

Muž se zhrozil, ale v duchu už slyšel dukáty vábně

cinkat. Slíbil Hněvce, že udělá, co na něm chce.

V noci, aby Růžičku neprobudili, vynesli ji i s postýlkou ven a hodili do moře.

Ráno se loď s nepravou nevěstou blížila ke břehům pavího království. Zástupy lidí už ji očekávali.

Hněvka se vyparádila, jak nejlépe uměla. Když vystoupila na břeh, neozval se ani hlásek jásotu. Všichni stáli zaraženi. Čekali kdovíjakou krásku, a zatím se do kočáru, ozdobeného pávími pery, žene nehezká podmrčená dívka.

„Co je s vámi?“ vzkřikla Hněvka na dvořany. „Honem mě dovezte ke králi a neokounějte, což jste nikdy neviděli hezkou princeznu?“

Nikdo se jí neodvážil slůvkem odmluvit. Kočí pobídl koně a kočár se rozjel. Hněvka se rozhlížela po mlčenlivém zástupu diváků. Najednou se do toho ticha rozkřičeli všichni pávové.

„Zažeňte ty šeredné křiklouny!“ poroučela Hněvka. Tím si proti sobě obyvatele pavího království popudila ještě víc.

Oznámili králi, že jeho nevěsta přijíždí. „Je opravdu krásnější než na tom obrázku v medailónku?“ ptal se rozechvělý král. Dvořané se ošívali, ale musili s pravdou ven: „Odpusť, králi, ale stačilo by, kdyby měla aspoň

drobeček té krásy, jakou ukazuje obrázek.“

Král se zarazil, a vtom už nepravá princezna vcházela do sálu. Místo spanilé princezny, kterou vídal ve snách, stála před ním nehezká dívka, z očí jí nic dobrého nekoukalo a rty se jí křivily, jako by polykala odvar z pelyňku.

Protože byl páví král dvorný, neodehnal Hněvku. Dal jí připravit krásnou komnatu a omluvil se jí důležitými záležitostmi, pro ně prý musí svatbu odložit. Řekl, že počká na oba bratry. Zítra uplynou tři neděle, bratři se vrátí a musejí mu vysvětlit, proč si z něho dělali blázny.

Zatím se postýlka s Růžičkou zmítala na černých vlnách. Byla pevná a trvalo to dlouho, než voda začala prosakovat slamníčkem. Růžička dál tvrdě spala a zdál se jí smutný sen. Seděla se svým pávem pod bezy a páv se jí ptal: „Kdy se vdáš, Růžičko, za pávího krále?“ A Růžička odpověděla: „Až přepluji moře, až přežiji hoře.“ A dala se do pláče. Najednou jí byla hrozná zima, celou ji roztrásla, a probudila se z toho snu.

Jaké bylo její leknutí: kolem dokola hučely vlny a uprostřed nich ona sama, samotinká na postýlce, která už se potápí. Začala volat o pomoc. Tu se z vln vynořila velká ryba a za ní vypluly dvě menší. Vzaly postýlku mezi sebe a nesly ji vlnami tak opatrně, že ani kapka

vody na Růžičku nestříkla.

„Děkuji vám, ryby,“ volala Růžička. „Bez vás bych se byla jistě utopila.“

Velká ryba upřela na Růžičku ohnivé oči a pravila: „Neseme pavímu králi ženu a k jejím bratrům si jdeme pro odměnu.“

Ten den, kdy se Růžička, nesená rybami, blížila ke břehům, uplynulo právě třikrát sedm dní ode dne, co bratři přijeli do pávího království. Čekali na břehu, zdali se přihlásí ryba, která je převezla přes moře.

Vtom spatří, jak se na širém moři něco zlatého leskne. Zlatolesklá věc je blíž a blíž, rozeznávají postýlku a v ní spanilou dívku. „Růžičko, Růžičko!“ volají. „Takhle pluješ za svým ženichem?“ Bratři vidí, že postýlku nesou na hřbetech tři ryby, jedna velká a dvě menší. Postýlka už se dotkla břehu, Růžička z ní vyskočila a padla bratrům do náruče.

Ptali se jí, jak se tak sama na širém moři octla, ale nevěděla. „Pojď, dovedeme tě k pavímu králi,“ řekli.

„Počkejte, mládenci,“ ozvalo se z vln, „něco jste mi slíbili!“

Bratři se ohlédli, ryba na ně upírá ohnivé oči. A za ní spolu laškují dvě menší.

„Co chceš, to uděláme,“ pravili bratři, „odpuť, že

jsme se sami hned nepřihlásili.“

„Věřím vám, mládenci,“ řekla ryba. „Chci, abyste se oženili s mými dcerami–rybami, a to hned!“

Bratři se smutně podívali na Růžičku, povzdychli si a začali se brodit k rybám. Voda se kolem nich v kraječkách vlnila, nejprve u kolen, pak u pasu, potom u límce, a nakonec se bílou chocholkou zavřela nad jejich hlavami. Růžička zoufale vykřikla.

Vtom však se moře rozestoupilo a z vln se vynořila krásná paní, za ní vystoupily dvě spanilé dívky a jim po boku šli s úsměvem oba bratři. Nové a nové ryby připlouvaly ke břehu, jedna zvláštnější než druhá, a jak se spodními ploutvemi dotkly suché země, proměnily se v lidské tvory. Za chvíli stál na břehu průvod nádherně oblečených dvořanů.

Ta krásná paní objala Růžičku. „Pojď,“ vybídla ji, „dovedu tě k tvému ženichovi. Jsem jeho matka a zde,“ ukázala na ty dvě spanilé dívky, „jsou jeho sestry.“ Vyprávěla, jak zlý čaroděj chtěl, aby se stala jeho ženou. Odmítla ho a on ji zaklel s dcerami a celým jejím dvorem v ryby. Rybami měly být tak dlouho, dokud se nenajdou dva mládenci, kteří se nebudou zdráhat a ožení se s jejími dcerami v rybí podobě.

Páví král seděl smuten na pavlánu, a tu se otevře

brána a na nádvoří vchází skvělý průvod. Král nevěří očím: v čele průvodu jde jeho matka a za ní jeho sestry, všechny už dávno oplakal. Se setrami se vedou princové, na něž dnes tak toužebně čekal. Kdo je ta dívka, co jde se sklopenou hlavou po boku jeho matky? Ted' zvedla hlavu a král v ní poznal spanilou princeznu, tu, co se mu o ní denně zdávalo.

Tři svatby se slavily najednou. Přijeli na ně i rodiče princezny Růžičky. Hněvka už dávno nebyla v zámku. Hned jak spatřila ten slavný průvod, Růžičku a její bratry, utekla. Bloudí dodnes páví říší, jestli už ji tam pávi k smrti neukřičeli.

Když jsem se z těch veselých svateb vracel, vezl jsem si odtamtud páva. Nevadí mi, že občas ošklivě zakřičí, stokrát mi to vynahradí podívaná na jeho rozevřený chvost: lesk stíhá lesk a barva od barvy chytá. A což teprve v paví říši: tam o svatbách pávi celý měsíc chodili s rozevřenými chvosty a všude bylo tolik barev a záře, že se lidé těšili na noc, aby při hvězdičkách dali odpočinout očím.

O VŠUDYBYLOVI

Už je to dávno, pradávno, lidé si sami poradit nedovedli, čarodějnicím často na lep sedli, a tenkrát v jedné daleké zemi ovdověl král. Po nebožce mu zbyla jediná dcera, jmenovala se Jitka. Byla hezká jako obrázek a hodná, jen jednu nectnost měla: byla hrozně zvědavá. S králem to bylo horší, byl na peníze jako ryba na mušky a od rána do noci honil v lesích zvěř.

Jednou na lovu se ztratil družině a za parného poledne se dostal k starému zámku. Bylo mu to divné, ten zámek, celý mechem obrostlý, nikdy předtím neviděl, a přece se tudy nejednou hnal za divokým kancem. Uhřátý a unavený král zaklepal jílcem meče na bránu.

Přišla mu otevřít ošklivá stařena, vlasy se jí kroutily jako pýr a nos jí visel až na bradu. Král ji prosil o doušek chladného vína.

„To je čest pro můj zámek, žes mě navštívil, pane králi,“ vítala ho stařena. „Jen tak tě nepustím, musíš si chvilku odpočinout v chládku.“

Zavedla ho do studené síně. Kolem dokola ležely ohromné sudy.

„Z kterého chceš ochutnat?“ ptala se stařena.

Král ukázal na první sud. Stará vzala kladívko, zatřukala na něj – třuk, třuk, a ze sudu se vysypala hromada zlatáků.

Králi zasvítily oči, ale řekl:

„Tohle k pití není!“

Stará zaklepala na sud vedle – ťuk, ťuk, a ze sudu se proudem vyhrnuly lesklé perly. Nečekala, co král řekne, a zaťukala na další – ťuk, ťuk. Králi se k nohám sypalo démantů, jako by se roztrhl pytel hrachu.

„Tohle je pěkné!“ zvolala stařena. „Pro samé cetky se k vínu ani nedostanu!“

Ozkoušela ještě deset sudů a ze všech se hrnuly na zem samé perly, dukáty a drahokamy.

„Odpusť, pane králi,“ pravila, „musíš vzít zavděk obyčejnou vodou.“

Král pomalu pil dobrou pramenitou vodu a přemýšlel, jak to zařídit, aby ty poklady byly jeho. Stařena, jako by jeho myšlenky četla, sama mu přišla na pomoc:

„Chceš, aby všechny ty sudy, se vším, co v nich je, byly tvoje?“

„Kdo by nechtěl!“ odvětil král.

„Dobrá, stojíš-li o ně, ožeň se hned zítra s mou dcerou, dám jí je věnem.“

Král chtěl nevěstu vidět, ale stará řekla:

„Dočkáš se, pane králi, zítra v noci ti ji pošlu i s těmi poklady.“

„Proč až v noci?.“ ptal se král, velmi mu záleželo na

tom, aby už ty sudy měl.

„Dobrá, pošlu ti ji dřív. Ale neopovažuj se otevřít její kočár před západem slunce! Poslechněš-li mě, budete oba spokojeni.“

Král se vrátil domů v dobré náladě. „Přálo ti na lovu štěstí?“ ptala se Jitka otce, už dávno ho neviděla tak veselého.

„Přálo, dceruško, ulovil jsem holubici celou zlatou, pírká se jí lesknou perlami a ve volátku má místo zrní samé démanty.“ A vyprávěl dceři, co se mu přihodilo.

Nazítří v nádherně vyzdobeném zámku celý dvůr už od rána očekával královu nevěstu. Hučelo to tam jako v úle, všichni byli tuze zvědaví, ale nejzvědavější byla Jitka.

Konečně vjel na nádvoří černý kočár, tažený šestispřežením vraníků. Za ním s rachotem se řadilo sto vozů, naložených ohromnými sudy, jen tak tak se to všechno na nádvoří vešlo. Bylo to zvláštní, kočár i vozy přijely bez kočích, černí koně sami branou projeli, sami zastavili.

Čekali všichni, dvořané i princezna, že král dveře kočáru otevře a pomůže své nastávající vystoupit. Ale král dal rozkaz, že se ke kočáru nikdo nesmí přiblížit, dokud nezapadne slunce. Potom svolal všechny sluhy

a ti musili těžké sudy dopravovat do sklepů. Král se od sudů nehnul, poklepával je, hladil a mluvil s nimi, jako by živé byly. Když byly sudy složeny, koně s vozy se obrátili, a jak přijeli, zase sami odjeli.

Na nádvoří zbyl jen černý kočár.

Ted' bylo dvořanstvo ještě zvědavější. Stáli kolem kočáru, slunce je div neupeklo, ale oni se nehnuli, každý chtěl nevěstu uvidět první.

Jitka se trásla zvědavostí, pořád přešlapovala, a nakonec se už neudržela. Přistoupila ke kočáru a trochu pootevřela dveře. Nikdo jí v tom nebránil, byla přece princezna, a ten, kdo ji jedině mohl zadržet, pan král, byl ve sklepě u svých drahých sudů.

Než mohla Jitka nakouknout dovnitř, z kočáru se s hroznými kletbami vyhnula žena, div Jitku neporazila. Pro lesky a blesky jejích šatů, vyšitých perlami a ověšených démanty, nebylo jí do tváře hned vidět. Když si oči diváků zvykly té oslepující záři, zhrozily se toho, co spatřily.

„Pěknou holubici tatínek ulovil,“ řekla si v duchu Jitka, „to není holubice, ale sova!“

„Šereda, šereda,“ šlo od úst k ústům, a jistě to slyšela nosatá a trudovitá nevěsta pana krále. Rozhlédla se po všech takovém zlým pohledem, že jim šel mráz po

zádech.

Zavolali krále. Král se zprvu zarazil, ale když si vzpomněl na sudy s poklady, usmál se na šeredu a políbil jí ruku, jako by to byla ta nejspanilejší dívka pod sluncem. Ty sudy za to stojí, řekl si v duchu, a ona by po západu slunce hezčí nebyla. Ale v tom se mýlil: kdyby byla vystoupila z kočáru po západu slunce, byli by spatřili ne šeredu, ale krásnou ženu. Její matka, čarodějnice, to měla dobře políчено. Jednou za sto let v noci se mohla její dcera proměnit v okouzlující krásku. Kdyby v tu chvíli měla ženicha, už by tak zůstala. Obě, matka i dcera, myslely, že dosáhly svého. V pravý čas našly konečně ženicha v lakomém králi. Jitka však jim jejich záměr pořádně pokazila.

Král ze strachu o sudy se dal se šeredou hned oddat. Ale svatební slavnosti se tak rychle neodbyly. Plesy a ohňostroje trvaly sedm dní a sedm nocí. Korunou té slávy měl být velký turnaj.

Nová královna na něj přijela na krásném koni. Usadili ji na pavlánu, pokrytém zlatým brokátem, vedle ní si z jedné strany sedl král a z druhé princezna Jitka.

Na turnaj pozvali hosty zblízka i zdaleka. Sedm nejjobratnějších rytířů králových mělo vyzvat na souboj každého, kdy by se odvážil pochybovat, že královna je

nejkrásnější na světě. Královna, kterou nikdo nepojmenoval jinak nežli Šereda, se pyšně šklíbila, když jí dvořané a domácí rytíři lichotili, jak je spanilá. Měli z ní strach, avšak za nic by se byli neodvážili o její kráse pochybovat.

Cizí rytíři směle tvrdili, že královna není nejkrásnější ženou na světě, nedali se zmást jejími líčidly, voňavkami a skvosty, ani se jí nemusili bát. Její nos jim byl k smíchu, její oči jim připomínaly oči baziliška. Podstupovali za to zápas s královými rytíři. Ti shazovali cizince ze sedel jako hrušky a Šereda vřeštěla radostí. Už poslední cizinec podlehl a král chtěl dát turnaj odtroubit a vyhlásit Šeredu za královnu všech krás.

Než trubači přitiskli trouby k ústům, vjel na kolbiště mladý hezký rytíř, zastavil se pod pavlánem a zvolal:

„Královna je nejšerednější žena na světě. Nejkrásnější je princezna Jitka!“

Všechno ztichlo, i těm nejkurážnějším bojovníkům bylo u srdce úzko. Král se zamračil, Jitka si schovala nosík a tváře do šátku, Šereda i pod vysokým nánosem líčidla a pudru zfialověla a zaťala nehty do brokátu.

Sedm králových rytířů se vrhlo na opovážlivého junáka. Nastal krutý zápas. Všechno dvořanstvo potají přálo neznámému hrdinovi a nejvíce při něm v duchu stála

princezna Jitka. Se sklopenýma očima naslouchala, jak brnění o brnění zvoní, jak pláty chřestí, dřevce praskají a koně supí. Srdíčko se jí v těle chvělo strachem o hezkého mládence. Na to, co ji potom čeká od Šeredy, v tu chvíli ani nepomyslí.

Najednou hřmot na kolbišti utichl. Jitku zamrazilo, oči nezvedla, nechtěla vidět hezkého jinocha rozsápaného dřevci a podupaného kopyty koní. To ticho trvalo dlouho. Jitka se přece koutkem oka odvážíla podívat, a div nevykřikla nad tím, co viděla: sedm nejstatečnějších rytířů králových leží na zemi, jejich koně štolbové někde na lukách chytají a cizí mládenec se usmívá. Svěží, jako by se vracel z ranní projížďky lesem, najednou popojíždí k pavlánu a s rukou na srdci se hluboce uklání Jitce.

Jitka se nezdržela a hodila hezkému vítězi svůj šátek. Mládenec jej v letu chytil, ještě jednou se uklonil, a jak se objevil, tak zase na rychlém koni zmizel.

Šereda se dusila vztekem a hanbou. Chtěla na Jitku spustit, ale z hrdla nedostala ven ani slovo. Král se krčil jako koroptev, v duchu se třásl o sudy se zlatem. Šereda se podívala na Jitku tak zle, jako by se jí z očí zablýskly dvě jedovaté jehlice, vstala a odešla. Král a dvořané se strachem čekali, co Šereda udělá. Ale neudělala nic, co by uškodilo zrovna jim.

Zato v noci, když všechno spalo, vešla do Jitčiny komnaty. Vzbudila dívku a zasyčela: „Pojď se mnou a neodmlouvej!“ Vzala ji hrubě za ruku a táhla ji ven. U postranní branky zámku čekal kočár s vraníky. Šereda do něho Jitku strčila, sedla si k ní a kočár se rozjel. Zdálo se, že nejede, ale letí. Ať jeli nebo letěli, konečně se zastavili. Šereda vyhodila Jitku z kočáru ven, a než se Jitka vzpamatovala, koně s kočárem se vznesli k nebi a zmizeli ve tmě.

Jitka nevěděla, kde je. Bloudila mezi stromy, prodírala se houštinami, větve na ní trhaly šaty a trní jí drásalo nohy a ruce. Ze všech stran se ozývaly strašidelné zvuky, jak už to tak les v noci umí. Unavená a zoufalá dívka klesla do trávy, myslila, že už se rána nedočká.

„Kéž by tu tak byl ten mladý rytíř,“ povzdychla si. Sotva to vyřkla, rozlily se kolem proudy světla, stromy zářily jako velké lustry a v hloubi lesa se skvěl palác s křišťálovou střechou. Vtom se k Jitce skláněl rytíř, ten, co na něho zrovna myslila, podával jí ruku a zval ji do paláce.

„Jsem Všudybyl, syn tvé kmotřičky víly,“ představil se. „Kdykoli budeš potřebovat, najdeš u mne pomoc.“ A vyložil Jitce, proč se jí Šereda mstí. „Nemělas otvírat kočár, to tě tak vyplatila zvědavost!“

Pozdě naříkat, pozdě si vyčítat. Jitka si povzdechla a nechala se Všudybylem vést. V paláci všude zněla čarovná hudba, ale tak něžná, že nerušila ani se nevtírala.

„Zde budeš ode dneška paní,“ řekl Všudybyl. „Neviditelní služebníci se o tebe budou starat, než se za rok vrátím a odvedu tě.“

Provedl Jitku palácem. Ukázal jí, kde bude jíst, kde spát, kde se divadlem bavit, až přišli k jednomu dveřím v přízemí.

„Tyhle dveře neotvírej,“ varoval ji, „všechno bys pokazila!“

Slíbila, že neotevře, a Všudybyl se s ní rozloučil. Zůstala v celém paláci sama. Špatně se jí nevedlo. Neviditelní služebníci jí předkládali k jídlu vybrané lahůdky, líbezná hudba jí k tomu hrála. Večer usínala na postýlce pod křišťálovým stropem. Jím se dívala na zářící hvězdy a to byly její nejmilejší chvíle z celého dne.

Ale bez lidí se i ten nejpohodlnější život brzy omrzí. Jitka chodila z komnaty do komnaty, nuda ji trápila, chutná jídla se jí už přejedla, před tou příjemnou hudbou si zakrývala uši. Často se zastavila u dveří v přízemí, u těch, které nesměla otevřít. Hádala, co za nimi asi je, a cosi jí pořád říkalo: „Jen je pootevři, uvidíš to!“ Už jen den zbýval a Všudybyl se měl vrátit. Jitka vesele pobíhala

palácem, s neviditelnými služebníky žertovala, při hudbě se každou chvíli dala do tance. Najednou se octla u těch dveří. „Zítra tě Všudybyl odvede a nikdy už se nedovíš, co za nimi bylo,“ tak ji ponoukala zvědavost. I pootevřela trochu dveře a z nich vyrazila šeredná babice, vlasy se jí kroutily jako háďata a nos jí visel až na bradu. Vrhla se na Jitku a táhla ji ven. Palác se za nimi zřítíl. Zvuk sypajících se křišťálů ještě zněl lesem, když babice unášela omdlelou Jitku v černém kočáře vysoko nad zemí.

Za soumraku doletěly do Jitčina rodného zámku. U zadní branky už na ně čekala Šereda.

„Vezu ti, dcero, milý dárek,“ pravila babice Šeredě. „Poděkuj jí za to, že tvou vlastní matku z vězení sama pustila.“

Šereda se šklebila radostí, že má Jitku v moci, a zavřela ji tajně do komůrky ve věži. Druhý den zrána přivlekla tak ohromné přadeno, že se do komůrky sotva vešlo.

„Tady je práce pro tvé pazoury,“ řekla hrubě Jitce. „Do večera svineš přadeno do klubka. Přetrhneš-li jen jednu nitku, hodím tě do studny!“

Odešla a zamkla dveře na sedm zámků.

Jitka si s přadenem nevěděla rady. Bylo hrozně zašmodrcháno a nitě byly tenoučké jako z pavouci,

stačilo trochu fouknout a trhaly se. Jitka obracela přadeno na všechny strany, nenašla ani začátek, ani konec, a jak se dotkla jedné nitky, deset se jich přetrhlo. Položila si hlavu na přadeno a dala se do pláče.

Tu kde se vzal, tu se vzal, stál před ní Všudybyl.

„Neplač, Jitko, pomohu ti!“

Třikrát se dotkl přadena kouzelným proutkem, nitě se samy od sebe oddělily, a než bys deset napočítal, svinuly se do velkého klubka. Jitka nevěřila očím a obrátila se, aby Všudybylovi poděkovala, ale ten bůhví kde už byl.

Večer přišla Šereda. Když uviděla přadeno do klubka pěkně svinuté, ani nitku přetrženou, vzteky je začala rvát a trhat. „Počkej zítra!“ pohrozila Jitce. Vykopla klubko za dveře a odešla.

Jitka ráno čekala, čím ji Šereda zase potrestá. Brzo se dočkala. Šereda přivalila do komůrky velký sud. Byl plný períček všech možných ptáků, slavíků, čížků, zvonečků, stehlíků, konopek, pěnkavek, ledňáček, vlaštovek, jiříček, sojek, modřinek a jiných a jiných, nedostali bychom se dál, kdybychom měli všechny vyjmenovat. Peří bylo tak pomícháno, že by se v něm nevyznalo ani deset ptáčníků. Jak se v něm měla vyznat Jitka!

„Všechno to peří pěkně roztrídíš,“ nakazovala Šereda. „Slavičí zvlášť, sojčí zvlášť, vlaštovčí zvlášť a tak dále. Nebudeš-li do večera s prací hotova, víš, co tě čeká!“

Práskla dveřmi a zamkla Jitku na dvakrát sedm zámků. Jitka vzala na dlaň pár pírek a zkoušela je třídít. Ale to by byla nesměla ani dýchat. Slabounký dech stačil, aby se pírká rozletěla po komůrce. Spíše bys chytil deset bělásků než jedno to peříčko. Nakonec Jitka té marné práce nechala a hodně se musila zdržovat, aby se nerozplakala.

Vtom se peří v sudu začne ve velkých chuchvalcích zvedat a z té chumelenice vyskočí Všudybyl. Třikrát se proutkem dotkne pírek, a ta se sama k sobě řadí a skládají, vlaštovčí k vlaštovčímu, pěnkavčí k pěnkavčímu, sojčí k sojčímu a tak dál a tak dál. Než se Jitka vzpamatovala, peříčka ležela vedle sebe pěkně srovnána podle druhů. Byl bys mezi nimi mohl tančit, ani chmýříčko by se na nich bylo nepohnulo. Všudybyl, jak se objevil, tak zmizel.

Šeredu večer div mrtvice neranila. Jen Jitce zahrozila a odešla.

Na úsvitě, sluníčko se teprve červeným obloučkem nad lesy ukázalo, vpadla do komůrky Šereda a podávala

Jitce malou skříňku.

„Skříňku ti tu nechám,“ řekla, „a večer si pro ni přijdu. Kdybys ji otevřela, poznala bych to a stálo by tě to život!“

Ušklíbla se a odešla. Komůrku zamkla na třikrát sedm zámků. „Jistě se zbláznila,“ myslila si Jitka. „Jakou práci mi to dává? To je přece lehké, sedět celý den u skřínky.“

Ale tak lehké to nebylo. Zvědavost se zase přihlásila a Jitce našeptávala: „Otevři tu skříňku, otevři! Otevřeš ji a zase zavřeš!“ Jitka se dlouho držela. Ale nakonec přece podlehl zvědavosti a zvedla víčko. Ze skřínky vyskákalo hejno lidiček, ne větších než malíček, tanečnice, muzikanti s flétnami a houslemi, kuchaříčkové s miskami a pánvičkami. Muzikanti spustili, zazněla muzika tak tenoučká, jako by moucha bzučela, tanečníci popadli tanečnice a dali se do tance a kuchaříčkové jim začali strojit hostinu.

Jitka od nich nemohla oči odtrhnout, takové roztomilé divadlo nikdy v životě neviděla, na Šeredu a na své trápení docela zapomněla. Už se smrákalo, ale ti malincí lidé bavili Jitku dál, muzikanty neunavilo bez přestání hrát, tanečníky tancovat a kuchaříčky vařit a péci.

Tu Jitka slyší, jak Šereda za dveřmi sípá a zámky

odmyká. Už jednou sedm zámků odemkla, když Jitka začala ty malé lidičky chytat, aby je dala nazpátek do skříňky. Ale spíše bys chytil deset ještěrek než jednoho toho človíčka. Klouzali Jitce mezi prsty, dál hráli, dál tančili, dál hostinu strojili. Šereda už dvakrát sedm zámků odemkla, odmyká předposlední – a vtom, jako by z nebe spadl, stojí tu Všudybyl, bere Jitce skříňku z ruky, třikrát na ni proutkem zaklepá, a než bys okem zamžikal, všechna ta maličká neposedná chasa do ní naskákala.

Šereda odmyká poslední zámek a vchází do dveří. Všudybyl ji šlehne proutkem, Šereda se zmenšuje a zmenšuje, až není větší než malíček. Všudybyl pootevřel skříňku, maličká Šereda – hup, skočí do skříňky a víko se za ní zavře.

„Můj úkol je u konce,“ pravil Všudybyl. „Už se víckrát neuvidíme. Buď hodná a dobře se ti povede, ale nenech se svádět zvědavostí!“

Jitka mu chtěla poděkovat, ale bůhvídkde už ten hezký mládenec byl. Vyšla ven z komůrky a slyší velký hluk. Rozčilení dvořané pobíhají sem tam a král jako šílený hlavou o zed' buší. Zrovna se vrátil ze sklepů, byl se tam potěšit s milovanými sudy. A když byl zrovna v nejlepší náladě, sudy se najednou rozpadly na prach a vysypalo se z nich samé kamení.

Trvalo to dlouho, než se lakomý král z té rány vzpamatoval a než se Jitce přestalo stýskat po Všudybylovi. Král se umoudřil, lovil jen jednou za týden a poklady přestal shánět. Jitka se šťastně vdala za sousedního knížete. Dostala k svatbě hojně darů, mezi nimi také skříňku. Hned ji poznala. „Jistě mi ji poslal Všudybyl,“ řekla si, „aby mě vyzkoušel.“ Umiňovala si, že skříňku neotevře, kdyby sto let živa byla.

A opravdu ji nikdy neotevřela: měla strach, že by s maličkými muzikanty, tanečníky a kuchaříčky vyskočila ze skřínky také Šereda. Kdo ví, zdali by pak Všudybyl Jitce pomohl. Třeba by si řekl: „Už se vdala, má muže, ať jí pomůže on sám!“

**O JIRKOVI
A JEHO
TŘECH PSECH**

Byl jeden sirotek, jmenoval se Jirka a sloužil u lakomého sedláka. V neděli čeládka odpočívala, jen Jirka musil pást vepře. Už by byl dávno od sedláka utekl. Ale sloužila tam také hezká Anička a on na ni myslel jako na svou nevěstu. Všechno snášel, jen aby jí zůstal nablízku.

Jednou v neděli zase tak u lesa pase, vepři sbírají bukvice a on sedí pod stromem, na dřevěnou píšťalku si píská a myslí je u své Aničky. Tu vyjde z lesa myslivec a v patách za ním se ženou tři psi se železnými obojky na krku.

Myslivec se zastaví u Jirky a povídá:

„Přenech mi ze stáda tři vepře, dám ti za ně ty psy.“

„Co bych dělal se psy,“ řekl Jirka, „a jak by sedlák vyváděl, že má o tři vepře méně!“

Myslivec začal psy vychvalovat, co všechno dovedou.

„Tenhle,“ ukázal na ryšavého, „se jmenuje Drž, koho chytí, toho nepustí. Černý se jmenuje Dech, na koho dýchne, toho omráčí. A tamhleten bílý slyší na jméno Vševím, jak zavětrí, na deset mil slyší i jehlu do trávy spadnout.“

Jirka už chtěl myslivce odbýt. Tu myslivec řekl, aby zahrál na píšťalku. Jirka spustil, psi se postavili na zadní nohy a dali se do pitvorného tance. Jirka po chvílce

nemohl smíchy dál.

„Vezmi si tři vepře,“ zvolal, když se dosyta vysmál, „a dej mi ty psy.“

„Vyměnil jsi dobře,“ pravil myslivec. „Ale železné obojky jim nesundávej!“ Nechal Jirkovi psy a tři vepře ze stáda si odehnal do lesa. Psi se k Jirkovi lísali, jako by odjakživa byli jeho. On však se prve nenabažil veselé podívané a znovu spustil na píšťalku. Psi tančili podle Jirkovy noty, tu se předníma nohama chytily a jako děti tančili ve třech mlýnské kolo, tu zase společně metali kozelce a střídavě se po předních a po zadních nohách natřásali.

Slunce už zapadalo za kopce, když se Jirka se svým stádem ubíral domů. Hnal o tři vepře méně a strach ze sedláka ho tlačil v žaludku jako kámen. Za tmy dohnal do statku, psy nechal ve strouze za vraty a šel zavřít vepře do ohrady.

„Pojďte,“ zavolal na psy, když se vrátil, „musíme utéci, sedlák by mě stejně vyhnal.“

Šli celou noc černým lesem, Jirkovi se steskem svíralo srdce, myslel na svou Aničku, snad už ji víckrát neuvidí. Psi se v lese vyznali, vedli Jirku dobře, ani o větvičku se neškrábl. Ráno vyšli z lesa a před nimi do dále cestičkami běžel a vesničkami odpočíval širý kraj.

„Jak ten svět přejdeme?“ zvolal Jirka. Ale sedm takových krajů a sedm lesů přešli a živili se všelijak: něco sehnali psi, někde pomohl Jirka při žnících nebo při mláčení a dostal za to jídlo i nocleh.

Tak došli do velkého města. Všechny domy byly potaženy černým sukem. Lidé si jen šeptali, koně měli kopyta obalena hadry, ani podkůvka nezazvonila, a v hospodách se pilo jen z dřevěných džbánek, ani sklenka nezacinkala. Jirka se u jedné hospody zastavil.

„Proč je tu všechno jako o pohřbu?“ ptal se.

„Máme už tři roky smutek,“ pravil šeptem hostinský. „Králi se v jeden den ztratily tři dcery. Od té doby král chřadne, v celé zemi život vadne. Ministři hledají někoho, kdo by krále vytrhl ze zármutku. Ale dosud se to nikomu nepodařilo.“

Hostinský si vzdychl a šel za svou prací. Měl jí málo: z hospody se neozvala ani písnička, jen dva džbány tu a tam zaklepaly o stůl, jako by někdo rakev zatloukal.

„Já krále rozveselím,“ řekl si Jirka a dal se rovnou k zámku. Stráže ho hned pustily dál, jako předtím pustily mnoho šašků a zpěváků, princů i chudáků, kteří přišli s tím, že krále vytrhnou ze smutku.

Zavedli Jirku do královny komnaty. Zdi byly pokryty černými čalouny, černé záclony zastíraly okna a v jednom

rohu smutně zářily tři svíce. Jirka se rozkoukal a uviděl krále, jak sedí na trůnu, hlavu si drží v dlaních a vzdychá. I přiložil k ústům dřevěnou píšťalku a spustil. Psi se postavili na zadní nohy, začali tančit a všelijak se pitvořit. Černě odění sloužící za chvílku zapomněli, že mají s králem držet smutek, a také se začali podle píšťalky vrtět.

Marně se chytali za kolena, marně si dávali ruce na ústa, nohy v klidu neudrželi, smích jim vyskakoval mezi prsty.

Hlas píšťalky a šoupání nohou probudily krále z černých dum. Chtěl spustit, kdože ho to ruší, ale když uviděl ty podivné tanečnický, rozesmál se na celé kolo. Sluhové, jak se tak vrtěli, byli mu k smíchu víc než ti psi. Za chvíli už si také podle Jirkovy píšťalky pobrukoval a nohama mu to trhalo. Slzy mu smíchem tekly z očí, psi zrovna tančili na předních nohou, sluhové to zkoušeli po nich, stavěli se na ruce, ale žádnému z nich se stojka nepovedla, padali a váleli se na hromadě. Tu dal král znamení a Jirka přestal hrát.

„Zůstaneš u mne,“ řekl mu král, „do smrti se o tebe postarám!“ Víc si Jirka nemohl přát.

Od té chvíle žil na zámku a bavil krále. Král dal sundat černé záclony z oken a hned bylo v zámku

veseleji. Ale město se ze smutku neodstrojilo, lidé se ještě nesměli radovat. Tak zem z toho, že se králi vedlo lépe, mnoho užitku neměla.

Z Jirky se stal hezký dvořan, všem se líbil, kdekdo si ho předcházal. Uměl pěkně a jadrně mluvit, mluvil jako lidé ze vsi, pro všechno měl trefné přirovnání, každé slůvko něco znamenalo. Jen dvorní básník nemohl přijít jeho řeči na chuť, rád mluvil v samých kudrlinkách a medovými slovy králi jen lichotil. Ale z lichocení dobře není.

Život jen o tanci a písničkách, jen o jídle a dobrém bydle Jirku brzy omrzal. Často věšel hlavu, stýskalo se mu po Aničce. Psům zde také nesvědčilo. Když zrovna netancovali, ploužili se po chodbách a po nádvoří a na všechno vrčeli.

„Co ti chybí, Jirko?“ ptával se ho král. „Teď abych já povyrážel tebe!“

„Nesvědčí mi tu,“ odpovídal Jirka, „půl radosti, žádná radost.“

Když byl na zámku rok, řekl jednoho dne králi:

„Propuť mě, králi, půjdu hledat ztracené princezny a přivedu ti je.“

Král zpočátku nechtěl Jirku pustit: „Jak bys mohl najít mé dcery. Dokud je les nevrátí, neuvidím je.“

A snad už posté vyprávěl Jirkovi, jak si princezny vyjely do lesa, jak se strhla vichřice, obalila je i s koňmi listím a zanesla bůhvíkam. „Co rytířů už se pokoušelo princezny najít, ale žádný z nich se nevrátil.“

„Já se vrátím,“ řekl Jirka, „a ne sám, ale s princeznami.“

Král se podíval oknem, slunce zrovna zapadalo za lesy a z černého města šel takový smutek, že se králi stáhlo hrdlo. „Jdi si tedy,“ pravil, „můžeš vyrazit hned zítra ráno.“

Druhý den Jirka vyjel na dobrém koni z města, za ním v patách vesele poskakovali psi a čenichem chytali od lesů čerstvý vzduch.

Mnoho dní, mnoho týdnů bloudil Jirka nazdařbůh starými hvozdy. V duchu litoval, že dal králi tak neprozřetelný slib. Všechno se mu stavělo na překážku. Jak našel schůdnější stezku, stezka mu před očima začala zarůstat trním a marně se Jirka namáhal prosekat se mečem. Jindy zase pohodlná stezka ho zváněla, pobídl koně, kůň se dal do cvalu a jen tak tak, že se stačil zastavit na kraji srázné strže. Tak Jirka jezdil křížem krážem lesy, zásoby mu docházely, a les ani zajíčka, ani veverky nevydal, natož srnce. Když Jirka srazil šípem ubohou kavku a chtěl si ji upéci, spustil se liják a oheň uhasil.

Jednou večer dojel na mýtinu a uondaný slezl s koně, že tu přespí. Vyhladovělí psi se rozložili kolem. Jirka ležel v trávě, sedlo pod hlavou, a smutně se díval na černé nebe. Hvězd bylo, jako by mouku proséval.

Najednou Vševím nastražil uši, naježil srst, a než se Jirka nadál, zmizel v houštině. „Přinese zajíčka,“ těšil se v duchu Jirka, „a já se konečně najím.“ Vševím se dlouho nevracel a Jirku z toho čekání a dívání na hvězdičky obestřela dřímota. Tu ucítí něco vlhkého na tváři, probere se a vidí, že ho Vševím čenichem budí. Protře si oči rosou, ale zdá se mu, že spí dál, nevěří sluchu; slyší, jak Vševím praví lidským hlasem:

„Vstávej, pane! Prve jsem slyšel deset mil odtud kolovrat vrčet. Běžím za tím zvukem a najdu v chaloupce krásnou pannu, jak na stříbrném kolovratu přede měsíčnou nit. Pojd', dovedu tě k ní!“

Jirka se podivil, že pes mluví jako člověk. Třikrát se štípl do tváře a viděl, že nespí. I nemeškal, vsedl na koně a pustil se za Vševím, v patách se mu drželi Drž a Dech.

A hle, cesta se před nimi sama otvírala, svatojánci jim svítili, větve se odkláněly a za malou hodinku stáli u chaloupky. Jirka seskočil s koně a šel rovnou dovnitř. Spatřil tam krásnou dívku bledých tváří, seděla

u stříbrného kolovratu a předla. V prstech se jí třpytil měsíčný paprsek. Malou komůrkou stále vanul studený průvan. Dívka zaslechla kroky, trhla sebou, měsíčný paprsek se jí s prstů svezl na zem, a zvolala jako ze sna:

„Srdíčko se mi v těle leká,
zde není místo pro člověka.
Utec, než hrozný pán se vrátí,
utec, nežli ti život zkrátí!“

Její libý hlas zvonil smutně jako potůček pod ledem a Jirka cítil, že má sladkosti plné srdce a srdnatosti plné ruce. Hned si pomyslnil, že by to mohla být jedna ze ztracených princezen. Zeptal se jí, a když přikývla, Jirka hned, aby se připravila, že ji odvede domů.

Ale princezna zase tím snovým hlasem řekla:

„Domů, mládenče, nemohu jít,
dokud nespředu měsíčnou nit.“

„S tou prací bys nebyla hotova nikdy,“ pravil Jirka.
„Pojď, než se tvůj otec ustýská!“

Vtom se chaloupka otřásla a s ledovým vzduchem vpadl dovnitř ošklivý muž v šedém vlajícím plášti,

z každého záhybu studeně čišelo.

„Přichystej se na smrt!“ zasípal, ledové krupky mu poletovaly z úst, a hnál se po Jirkovi. Byl to hrozný pán lesních vichrů, troufal si na stromy velikány, natož aby si netroufal na člověka.

Ale než se mohl Jirky dotknout, chytil ho do zubů Drž, Dech se mu předníma nohama opřel o prsa a horkým dechem ho omráčil.

Pán lesních vichrů sesypal se na zem v hromádku jehličí.

Nic jim nestálo v cestě. Za chaloupkou našli princeznina koně, Jirka naň princeznu posadil, vesele se vyšvihl na svého a ujížděli pryč. Cestou se Jirka princezny ptal, co ví o svých sestrách. Ale ona nevěděla nic, měla je za mrtvé.

Nejeli dlouho, a najednou se Vševím zastavil, nastražil uši a naježil srst. Než se vzpamatovali, zmizel v houštině. Pustili se za ním, ale kdepak aby mu stačili. Jirka musil krok za krokem houští mečem prosekávat, a když už se chtěl vzdát a vrátit se, zpod hustého mlází vyrazil jim naproti Vševím.

„Dej se za mnou, pane,“ pravil. „Prve jsem pět mil odtud slyšel hrkat stav. Běžím tam, běžím, a v chaloupce najdu krásnou pannu, jak na stříbrném stavu na roucho

z hvězdných nití tká.“

Jirka řekl princezně, aby počkala na místě, a pustil se za Vševímem, v patách se mu drželi Drž a Dech. Nic se jim v cestu nestavělo a brzy stanuli u chaloupky. Jirka seskočil s koně a vběhl dovnitř. U okénka seděla nad stříbrným stavem překrásná dívka a tkala. Třpytné hvězdné paprsky se kmitaly od člunku a modravá záře oblévala dívčiny líce smrtelným smutkem. Celá komůrka byla ztopena v chladné stříbřité mlze.

Dívka sebou trhla, když Jirka vešel, a jako ze sna zvolala:

„Srdíčko se mi v těle leká,
zde není místo pro člověka.
Utec, než paní má se vrátí,
utec, nežli ti život zkrátí!“

Jirkovi se zdálo, že má ještě líbeznější hlas než ta první, a cítil v srdci dvakrát tolik sladkosti a v prsou za dva muže smělosti. „Že ty jsi jedna z těch princezen, co se ztratily?“ ptal se jí. Přikývla a on ji hned vyzval, aby s ním šla, že ji dovede domů. Princezna k němu obrátila smutnou tvář a pořád ještě jako ze sna pravila:

„Nad stavem stříbrným zůstat mám,
dokud z hvězd na roucho neutkám.“

„Na takové roucho bys neutkala nikdy,“ zvolal Jirka a vzal ji kolem pasu, že ji třeba násilím odvede. Neudělali ani krok, všechno jako by se najednou do mlhy propadlo, a dovnitř se vedrala ošklivá babizna. Mokrý nos jí koukal ze žluté šály, z šatů číšel vlhký chlad

„Vaz ti v propasti zlámu,“ zaskřehotala babice, paní lesních mlh, a sápal se na Jirku. Ale už ji chytil Drž, Dech se jí předníma nohama opřel o prsa a omráčil ji horkým dechem. Paní lesních mlh sesypala se v hromádku mokrého listí.

Byli volni, vyběhli ven a za chaloupkou našli koně, Jirka naň posadil princeznu, sám si sedl na svého a Vševím je dovedl na místo, kde čekala první princezna. Sestry se objímaly, děkovaly Jirkovi za vysvobození a prosily ho, aby ještě našel třetí princeznu, už věřily, že je také naživu. Les se rozjasňoval, blížilo se k ránu. Tu se Vševím zastavil, nastražil uši, naježil srst a zmizel v houštině. Za chvíli byl zpátky.

„Na míli odtud jsem slyšel vlnu česat,“ pravil. „Běžím tam, běžím, a v chaloupce najdu krásnou pannu, jak

u okna sluneční vlnu češe. Dej se za mnou, pane!“

Jirka řekl princeznám, aby počkaly na místě, a pustil se za Vševímem, za nímž běželi Drž a Dech. Slunce zrovna vycházelo, když stanuli u chaloupky. Jirka seskočil s koně a vběhl dovnitř. V komůrce ze všech koutů lezla studená tma, ze stropu visely cáry černých pavučin. U okna seděla spanilá dívka a česala sluneční vlnu. Trhla sebou a zvolala jako ze sna:

„Srdíčko se mi v těle leká,
zde není místo pro člověka.
Utec, než obluda se vrátí,
utec, nežli ti život zkrátí!“

Jirkovi srdce sladkostí přetévalo, v pažích cítil sílu za tři muže. „Neboj se,“ řekl, „odvedu tě odtud k sestřám a k otci!“ Nepochyboval o tom, že je to třetí princezna. Dívka zvedla smutnou tvář od zlaté vlny, obrátila se k Jirkovi, tma zastřela její krásné líce a snový hlas zazněl s povzdechem:

„Jdi si sám, já už si neoddechnu,
sluneční vlnu mám sčesat všechnu.“

„Máš pravdu, neoddechla by sis nikdy,“ zvolal Jirka. Vzal princeznu do náručí, byla jako pírko lehká, ale než s ní udělal první krok, do dveří vpadla obluda, černější než nejčernější noc, bez tváře, bahenní zápach z ní šel a její chapadla se vztahovala po Jirkovi. Byla to paní lesních temnot.

„Zahubím tě, zahubím,“ mumlalo to z ní. Drž se na obludu vrhl, ale neměl se ostrými zuby čeho chytit, Dech se chtěl obludě opřít o prsa, ale propadal se do ní jako do bahna. Chapadla se vztahovala po Jirkovi, a tu Jirka vytasil meč, srazil ty černé cáry pavučin ze stropu, dvakrát sekl do zpuchřelých trámů, strop se otevřel a slunko zaplavilo komůrku. Obluda zmizela, jen trochu bahna se lesklo na hliněné podlaze.

Byli volni. Za chaloupkou našli zase koně a brzo se všechny tři princezny shledaly. Za ranního sluníčka je Vševím vedl zpívajícím lesem. Na trávě a na listí se třpytila rosa, koně chytali nozdrami čerstvé vánky, bujně pohazovali hlavou a do ptačího křiku znělo štěbetání princezen. Už tři roky neměly s kým promluvit, teď si to chtěly vynahradit. Jejich hlásky už nezastíral smutek a ta snová krása už se na nich také neskvěla.

Proto bylo Jirkovi všelijak, když mu rozradostněný král řekl, aby si jednu z nich vybral za ženu. Dcery zase

vrátily králi veselost a smích, ze stěn zmizely černé čalouny, z oken černé záclony, v ulicích už nestrašilo černé sukno, místo něho vlály z domů pestré fábory. Koně zase vesele zvonili podkovami, sklenice v hospodách cinkaly, lidé mluvili nahlas a zpívali.

„Tak kterou z mých dcer si vezmeš?“ ptal se král Jirky. Jirkovi však princezny nevytlačily ze srdce Aničku. Prosil krále, aby mu dal den na rozmyšlenou. Král netušil, co Jirka v srdci chová, myslil si, že se ostýchá. „Tak zítra mi povíš, kterou princeznu chceš,“ pravil a Jirku propustil.

Večer se Jirka procházel se svými psy královskou zahradou a dumal, dumal, jak by se králi vymluvil, aby ho neurazil. „Má zlatá Aničko,“ povzdechl si, „kdybys tu tak byla!“

Tu se mu o nohy otřel Vševím a řekl: „Pane, pomohli jsme ti, prokaž nám také službu!“

„Velmi rád,“ pravil Jirka a pohládl Vševíma po hlavě. „Pověz, co byste rádi.“

„Sundej nám ty železné obojky,“ odvětil Vševím, „tolik nás tíží.“

Jirka se usmál, zdálo se mu to lehké. Sehnul se k Vševímovi, ale ať to zkoušel jak zkoušel, obojek držel na krku jako přirostlý. U druhých dvou psů to nešlo lépe.

„Poradím ti, pane,“ pravil Vševím, „vezmi meč a utni nám hlavy, obojky samy spadnou.“

Jirka se zhrozil. To přece nemůže věrným přátelům udělat. Vševím však ho nepřestal přemlouvat, lépe prý mít hlavu dole než obojek na krku. Prosil a Drž a Dech očima o to žádali, i vytrhl Jirka meč a s bolestí v srdci jim hlavy uťal.

Myslil, že se pominul s rozumem. Místo psů před ním stojí tři krásní jinoši, nádherně odění, a u nohou jim leží tři obojky, už ne železné, ale celé zlaté.

„Už máš po starosti,“ pravil nejhezčí z nich, a v jeho hlase poznal Jirka hlas Vševímův. „My se oženíme s princeznami a ty se ožeň se svou Aničkou. Ty zlaté obojky si vezmi, dáváme je tvé nevěstě jako věno.“

Jirka litoval, že ztratil tři věrné druhy, ale přál jim, že se dostali ze zakletí. Vyprávěli mu, že jsou princové z dalekého království za mořem. Zlý čaroděj se nepohodl s jejich otcem a přičaroval jim psí podobu. V ní se železnými obojky měli bloudit tak dlouho světem, dokud nepomohou vysvobodit poslednímu pánu tři princezny. Aby se pak stali zase lidmi, stačí, když jim pán sundá obojky. Čaroděj nepočítal s tím, že si dají srazit hlavy, aby se obojků zbavili, a tak nakonec prohrál.

Princové Jirkovi děkovali a slibovali mu přátelství

do smrti. Ale Jirka nemyslel na nic jiného než na svou Aničku. Král už mu dceru nenutil, měl ženichy pro všechny tři, a jaké ženichy! Jirka se s králem a šťastnými snoubenci rozloučil a vydal se na cestu domů.

Sedm krajů, sedm lesů přešel, až přešel poslední les, přeběhl poslední mez a došel do rodné vsi. Šel rovnou do statku, kde pásal vepře. Sedlák ho nepoznal; až když mu řekl, kdo je, a za tři vepře mu dal hromádku stříbrňáků, uvítal ho jako vzácného hosta. Hned zavolali z pole Aničku. Očím nevěřila, že ten hezky oblečený mladík je Jirka.

Hned že se vezmou a koupí si chalupu s poli.

Když Jirka ukázal sedlákovi tři zlaté obojky, lakotný sedlák se vyptával, jak k nim přišel.

„Za tři psy jsem dal tři vepře,“ pravil Jirka. „A od těch psů mám obojky.“

Sedlák chtěl vědět víc.

„Řeknu ti jen, jak jsem přišel ke psům,“ pravil Jirka, „to ostatní se snad dovíš sám.“

Řekl mu o tom, jak si u lesa hrál na pišťalku, jak přišel myslivec a nabídl mu za tři vepře tři psy.

„To mi stačí,“ řekl sedlák. „Ale já budu mít třicet zlatých obojků.“

Druhý den ráno viděli lidé, jak sedlák žene celé své

stádo, třicet vepřů, k lesu. Večer se nevrátil a nikdo o něm od té doby neslyšel.

Jirka s Aničkou pilně hospodařili. Léta s vodou odplouvala, Anička třikrát kolébala, tři statné syny vychovala. Po tátovi měli dobré srdce a pracovité ruce, po mámě veselou mysl a tváře jako z růže květ.

O NOSÁČOVI

Královským manželům v jedné daleké zemi se narodil synek. Měl krásné velké oči, velice bystré, roztomilá ústa a vůbec celý byl velmi hezký. Ale nos měl velký až hrůza, trčel mu z obličeje jako mrkev.

Co se kvůli tomu nosu král nazlobil a královna naplakala! Dvořané, ti falešníci, je přesvědčovali, že všichni slavní rytíři a králové měli velký nos. Po straně však nepojmenovali malého prince jinak než Nosáč. Lichotivé dvořanské řeči nešťastné rodiče přece trochu utěšovaly. Čím déle se na synka dívali, tím více se jim líbil. A nakonec synkův velký nos pokládali za kdovíjakou znamenitost

Nosáč rostl a začal si všímat světa kolem sebe. Dvorní básníci pro něho vymýšleli příběhy o statečných a krásných princích: všichni se prý vyznamenávali kromě hrdinných kousků velkým nosem; malý nos měli v těch příbězích jen lidé hloupí a bázlivi.

Na královský dvůr začali přijímat za dvořany jen lidi s velkým nosem. Kdo měl nos malý, ten se tam lepšího místa nedomohl. Dvořané doma tahali potají své děti za nosík, aby jim ho aspoň trochu povytáhli. Ale nebylo to nic platné: nosíky dětí zůstávaly pořád stejné; byly velmi hezké, i když vedle princova nosu vypadaly jako knoflíčky.

V zámku dali opravit všechny podobizny starých králů a královen, všem se přimaloval velký nos. Když princ povyrosl, často se ptával rodičů:

„Jak to, že máte tak malé nosíky?“

Neuměli mu na to odpovědět a Nosáč si jich už tolik nevážil. Pokládal velký nos za takovou přednost, že by ho byl nedal ani za deset království.

Vyrosl v statného jinocha, i chtěli ho oženit. Předložili mu obrazy sedmi princezen. Vybrali pro něj samé nosaté, jen jedna z nich měla malý, trochu zvednutý nosík, ale velmi jí slušel. Byla to Liběnka, dcera sousedního krále, přidali její obraz k ostatním, aby souseda neurazili.

„Tak si vyber, milý synu,“ pravil král, „všechny jsou bohaté a mají mocné otce, a všechny o tebe stojí.“

Přitom si král nenápadně stoupl před obraz Liběňčin, aby si ho princ nevšiml a nerozzlobil se, co mu to dávají za nevěstu.

Nosáč chodil od obrazu k obrazu, u jedné princezny se mu nelíbily oči, u druhé ústa, u třetí vlasy, u čtvrté čelo, u páté brada a šestá se mu zdála celá ošklivá.

„Nelíbí se mi žádná,“ řekl nakonec.

Tu zpozoroval, že je tu ještě jedna podobizna.

„Jdi trochu stranou, tatínku,“ řekl králi, „podívám

se ještě na ten obraz, co máš za zády.“

Král, nerad, odstoupil od obrazu. Všichni dvořané, co při tom byli, se chtěli princí zavděčit a dali se do náramného smíchu.

„To není nos, co má ta princezna,“ volali, „to je fazolka!“

Nosáč stál dlouho před Liběňčiným obrazem. Slyšeli, jak vzdychá, a čekali, co z toho bude.

Nosáč se obrátil od obrazu a řekl:

„Nechci za ženu jinou než tuhle!“

Všichni z toho byli celí zkoprnělí, a ti, co se prve Liběnce smáli, dostali strach a začali ji vychvalovat.

„Víš, princí,“ řekl ten nejchytřejší, „žena nemusí mít velký nos. U mužů je to něco jiného, ale u ženy jsou hlavní oči. A princezna Liběnka má oči jako zářivé hvězdy. Je vidět, že máš vkus.“

Nosáč mu dal hned váček dukátů. „Jako hvězdy, jako hvězdy!“ opakovali honem ostatní, ale už nedostali nic.

Druhý den vypravili k sousednímu králi posly, že se chce Nosáč oženit s jeho dcerou. Liběnka se dala na cestu za ženichem, nádherné komonstvo ji provázelo a dvacet vozů, vysoko naložených výbavou, jelo za nimi.

Nosáč jí vyjel naproti. Setkali se v dubovém lese na hranicích obou království. Nosáč sestoupil s koně, aby

nevěstu uvítal. Ale místo ní vystoupil z kočáru škaredý netvor, půl člověk a půl tlustý, vypelichaný kocour. Zaprskal pod vousy a zvolal:

„Hledej si Liběnkou, kde chceš, Nosáči! Nebudeš ji mít dřív, dokud se pořádně nerozzlobíš na ten svůj šeredný nos!“

Po těch slovech netvor zmizel v dutině starého dubu. Nosáč poručil, aby dub hned porazili. Dub se skácel a z kmenu vyrazil docela obyčejný kocour a zmizel v křoví.

Princ se vrátil domů bez nevěsty. Sedm dní nejedl, sedm nocí nespal. Rodiče viděli, jak hubne a bledne, nebylo na něm pomalu nic než ten velký nos. A ten nos jako by k princovi ani nepatřil: čím více princ chřádl, tím více nos prospíval. Žal a smutek mu šly k duhu, protáhl se ještě o kus a hezky zrůžověl.

„Přece tě nenecháme umřít,“ řekl osmého dne král. „Jdi a vyhledej v lesích mou kmotřičku vílu, už nejednou nám vytrhla trn z nohy.“

Nosáč se hned vydal na cestu. Putoval lesem den, noc a ještě den, až přišel k chaloupce. Byla to zvláštní chaloupka: nestála na zemi, ale na čtyřech vysokých, tenoučkých stéblech trávy metlice. Nosáč slezl s koně a zaklepal na dveře.

Otevřela mu drobná stařenka, zdála se lehoučká, jako by z pavoučí byla.

„Pojď dál, chlapče,“ zvala Nosáče, „už tě čekám.“

Nosáč se neměl k tomu, aby se vyhoupl na práh, který byl dost vysoko, bál se, že se tenká stébla zlomí a chaloupka sesype.

„Jen se neboj,“ pravila stařenka, „ta stébla by i obra unesla, je v nich síly jako v borovém kmenu.“

Nosáč vešel do hezké světničky a stařenka zvedla k očím brýle, aby si hosta mohla lépe prohlédnout. Trvalo to dlouho, než si brýle nasadila, měla nos hrozně maličký, brýle jí na něm nechtěly držet.

„Panečku, ty máš pořádný nos,“ zvolala stařenka a dala se do smíchu.

„A co ty to máš, babičko, mezi očima?“ smál se Nosáč. „To není nos, to je hrášek!“

Tak se chvíli jeden druhému smáli, až Nosáč řekl: „I což, nechme teď naše nosy, babičko. Bud' tak hodná a dej nám něco jíst, já i můj kuň sotva na nohou stojíme.“

„Hned, hned,“ řekla stařenka. „Kampak tak chvátáš?“

„Hledám kmotříčku vílu,“ odpověděl Nosáč.

„To jsem přece já, holečku. Byla jsem tvému otci za kmotru. Měla jsem ho vždycky ráda, měl tuze hezký nos,

ani velký, ani malý, ale takový, jaký má být!“

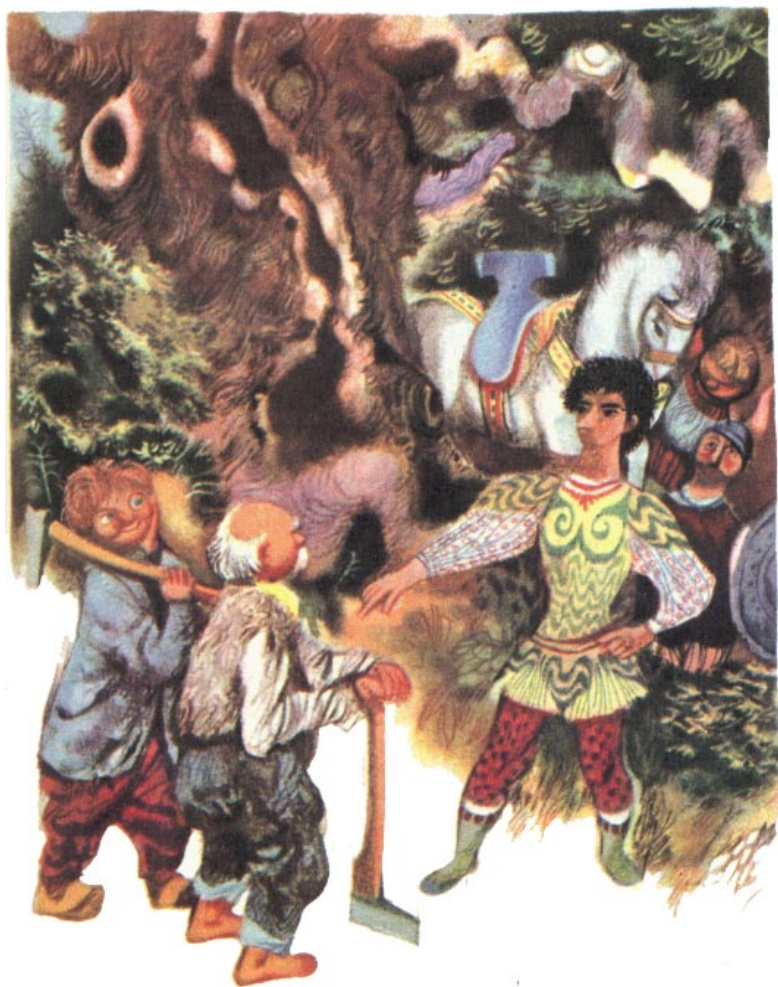
„A co se ti nelíbí na mém nosu?“ ptal se Nosáč.
„Chybí mu snad něco?“

Stařenka se znovu rozesmála: „Což o to, nechybí mu nic, naopak, hodně mu toho přebývá. Na tom však nezáleží, i člověk s dlouhým nosem může být hodný. Budu ti vyprávět o tvém otci a dědečkovi, i pradědečka jsem znala, i praprapradědečka, byla jsem tenkrát vílou velmi spanilou.“

„Milá babičko,“ řekl Nosáč, „rád si všechno vypo-
slechnu. Ale dej mi, prosím tě, něco k večeři, nejedl jsem od rána.“

„Ubohý hochu, hned budeš mít, co hrdlo ráčí. Nemysli si, že tě budu mořit dlouhým povídáním, vypovím ti všechno čtyřmi slovy, nemám dlouhých řečí ráda. Dlouhé povídání, to je horší než dlouhý nos! Ba, znala jsem dobře tvého dědečka, tvého pradědečka, i prapradědečka, i praprapradědečka. O všech ti něco povím. Začnu praprapradědečkem.“

Nosáče ty dlouhé řeči přestaly bavit. Ale že byl zdvořilý, řekl: „Už se nemohu dočkat, až mi budeš vyprávět, i večeři nechám večeří. Ale můj kůň je nerozumný tvor, slyšíš, jak venku ržá hladem a podupává. Už potřebuje obrok.“

„Jdi tedy na půdu, je tam seno a oves, dej mu jíst, zatím ti připravím večeři.“

Nosáč šel nakrmit koně. Když se vrátil, už bylo prostřeno. Stařenka s ním zasedla ke stolu a on se s chutí pustil do jídla. Ať si teď povídá, co chce, myslil si.

Stařenka opravdu nedala jazyku ani chvilku pokoje, mluvila a mluvila a pořád ještě byla u praprapradědečka.

Najednou uprostřed řeči zvolala: „Milý chlapče, prosím tě, nenahýbej se tolik nad pečínku. Pro ten tvůj dlouhý nos nevidím, co mám na talíři.“

„Co pořád máš proti mému nosu? Ještě řekni, že ten kus nosu, co se ti nedostává, ukradli pro mne!“

„Ale, ale,“ odvětila stařenka, „vím dobře, jak je ti nos na obtíž. Ale už o něj ani slůvkem nezavadím. Budu si myslet, že je to docela obyčejný nos, ačkoli by z něho byly tři pořádné nosany.“

Nosáč už mlčel a jedl. Stařenka vyprávěla a vyprávěla. „Jak je to hrozné,“ říkal si Nosáč v duchu, „když někdo neví o své vadě. Jistě jí od malička říkali, že mnoho řečí nenadělá, a ona tomu dodnes věří.“ Ani ho nenapadlo, že je to s ním zrovna tak.

Protože stařenka byla pořád ještě u praprapradědečka, Nosáč viděl, že se nikdy nedostane k tomu, proč sem přijel.

I vstal, že prý kvůli důležité věci musí jet dál, poděkoval babičce za večeři a odešel. „Důležitá věc, důležitá věc,“ slyšel ještě, jak stařenka jako pro sebe říká, „to bude asi ten jeho nos.“

Když se Nosáč rozjel do temného lesa, padl na něj smutek. Domů se zpátky vracet nechtěl, i řekl si, že bude bloudit světem jako potulný rytíř a že se mu snad přece podaří Liběňku najít.

Putoval dlouho, a kudy jel, všudy se mu zdálo, že se lidé zbláznili. Každý se mu smál pro jeho dlouhý nos. Měl kvůli nosu hodně šarvátek, aby posměváčky přesvědčil, že má nos, jak se patří, a div o něj v mnohé bitce nepřišel. Nakonec se začal lidem vyhýbat. Putoval liduprázdnými končinami a lesy, až se jednou dostal ke skleněnému zámku.

Bylo vidět dovnitř. Světla tam plála, hudebníkům se smyčce v rukou jen kmitaly, krásně oblečení dvoráné tam tančili, ale ani slova, ani zvuku nebylo slyšet ven.

Vtom spatřil Nosáč za skleněnou stěnou stařenku vílu. Seděla tam s mladou dívkou. Dívka k němu byla obrácena zády a stařenka víla pořád mluvila. „Ještě že ji není slyšet sem,“ řekl si Nosáč a musil se smát, jak se jí rty rychle pohybují a ani na chvíličku se nezastaví.

Stařenka ho zpozorovala. Chtěl rychle sednout na

koně a ujet, bál se, že bude musit vyslechnout praprapradědeckův příběh. Stařenka se na něj usmála a to mladé děvče se po něm ohlédlo. Nosáč zůstal stát jako přimrazen. Poznal v dívce ztracenou nevěstu, princeznu Liběňku. Stařenka na něj kývala, aby šel dál, a vedla Liběňku ke skleněné stěně. Nosáč jí šel vstříc jako očarován.

Liběňka mu podala ruku k políbení, stáli od sebe sotva na krok. Nosáč jí chtěl ruku aspoň přes sklo políbit. Sklonil se, ale ať dělal co dělal, ať se točil jak točil, ústy se nemohl a nemohl ke sklu dostat, dlouhý nos mu překážel.

„Zatrápený nos!“ vzkřikl, „mám ho jen pro zlost!“

Sotva to dořekl, skleněný palác se rozsypal na milión kapiček rosy, tanečníci a hudebníci zmizeli, jen Liběňka stála na krok od Nosáče a za ní usměvavá stařenka. Nosáč byl rázem zdrav, objal nevěstu a sklonil se k její tváři. Tu si teprve všiml, že se mu dlouhý nosan proměnil v docela obyčejný nos. Liběňka mu pošeptala, jak velice mu sluší. Kdyby mu byla v tu chvíli ještě pošeptala, aby z těch rosných krůpějí znovu postavil skleněný zámek, hned by se byl dal do díla, tolik síly v sobě cítil.

„Konečně jsi se zbavil té falešné pýchy,“ pravila stařenka víla. „Abych ti k tomu pomohla, schovala jsem

Liběňku v skleněném zámku a místo ní jsem ti poslala svého starého kocoura. Jistě mi odpustíš.“

Nosáč stařenku vílu objal a zatočil se s ní jako s mladicí. „Pozor, pozor,“ křičela stařenka, „ještě mi shodíš čepeček, už mám pod ním hodně málo vlasů! Tos měl vidět, jak jsem uměla tančit zamlada. Tvůj praprapradědeček se na mne při měsíčku často díval, když byl na čekané. Nechal srnce srncem a měl oči jen pro mne. Ach, tenkrát jsem uměla tančit! Pavouček natáhl od stromu ke stromu nit a já na ní tančila, dokud měsíček nezašel.“

Jak Nosáč slyšel o praprapraděděčkovi, honem stařence poděkoval, posadil Liběňku před sebe na koně a jel domů nejkratší cestou, jak mu stařenka ukázala. Velmi se divil, že byl tak blízko domova, dorazili tam za půl hodinky.

Nosáč a Liběňka se hned vzali a šťastně spolu žili. I v království se žilo veseleji. Dvořané už nepovytažovali dětem nosánky, pro úřad se nevybírali lidé podle nosu, ale podle toho, co měli v hlavě. Dlouhé nosy vyšly z módy. Dvorní básníci musili skládat nové příběhy a dvorní malíři měli na léta práce, než všechny obrazy starých králů a královen přemalovali.

O SNĚHURCE

Žili král a královna, měli všeho, nač si vzpomněli. Mnohý člověk jim záviděl, ale do srdce jim neviděl: královští manželé spokojeni nebyli. Chtěli mít děti a neměli, za dítě by byli dali celé království.

Jednou v zimě stála královna u okna a dívala se, jak venku pod zámkem skotačí ve sněhu cizí děti, koulují se a vesele výskají. „Kéž by jedno z těch dětí bylo naše!“ povzdychla si královna a chtěla od okna odejít. Tu zpozorovala u brány ženu, oblečenou v lehké hadříky, mrazem promodralou. Poslala komornou, aby ženu přivedla.

„Odkud jsi?“ ptala se jí.

„Zima mě vyhnala z lesů, jdu prosit o trochu jídla a kousek šatstva.“

Královna jí dala velký koš jídla, teplé šaty a střevíce a vyprovodila ji na nádvoří. Tam si teprve všimla krvavých šlépějí ve sněhu, žena byla bosá a nohy měla rozpraskané mrazem.

„Jak jsi mohla jít bosá v takové zimě?“ ptala se královna.

„Mám děti a pro děti udělá člověk všechno, aby neumřely hladem.“

„Já bych za dítě dala život,“ povzdechla královna.

„Tos říkat neměla,“ pravila žena. „Brzo se ti narodí

dcerka, bílá jako sníh, s líčky červenými, jako je krev mých šlépějí. A sama jsi to chtěla, za její život dáš svůj vlastní.“

Než se královna mohla zeptat víc, vítr zdvihl sněhový sloup a v jeho víru žena zmizela.

Neuplynul ani rok a královně se narodila dceruška. Byla nad sníh bělejší a tvářičky se jí rděly jasnou krví. Matka ji sotva stačila políbit, zavřela oči a navždy usnula. Tak se králi nadobro pokazila jediná radost, na niž se celý život těšil.

Dívěnka rostla a všichni ji měli rádi. Cizí ruce ji převinovaly a kolébaly, cizí hlas jí začal říkat Sněhurka, že se narodila v zimě a měla sněhobílou pleť. Ale nebyly to ruce tvrdé, byly laskavé, nebyl to zlobný hlas, byl to hlas plný lásky. Byly to ruce a hlas hodné chůvy.

V tom království žila krásná kněžna. Nutili krále, aby si ji vzal za ženu. Král poslechl a s tou kněžnou se oženil. Nová královna se mu stavěla do očí, sličnou tváří a medovým hlasem mu učarovala. Netušil, jaká zlá žena se z ní vyklube.

Královna měla jedno tajemství. Ráno, jak vstala, postavila se před zrcadlo a ptala se:

„Pověz, kdo je v zemi zdejší
nejhezčí a nejkrásnější!“

Nebylo to zrcadlo obyčejné, bylo kouzelné. Ukázalo královnu v celé její kráse a odpovědělo:

„Ty jsi, paní, v zemi zdejší
nejhezčí a nejkrásnější.“

Královna se pyšně usmála, jako by se to rozumělo samo sebou, a celý den byla v dobré náladě, i pro Sněhurku měla milostivý úsměv.

Tak to šlo den po dni, měsíc po měsíci, rok po roce. Král věřil, že znovu našel ztracené štěstí. V královně se jen viděl, ale viděl se i ve Sněhurce. Ta rostla do krásy, a že měla dobré srdce, měli ji všichni rádi. Jen královna ji tajně nenáviděla, tušila, že ji spanilá Sněhurka brzo předčí.

Jednoho rána, v ten den zrovna bylo Sněhurce patnáct let, postavila se královna jako obvykle před zrcadlo a ptala se:

„Pověz, kdo je v zemi zdejší
nejhezčí a nejkrásnější!“

Kouzelné zrcadlo se zakalilo, neukázalo královnu v celé její kráse a řeklo:

„Odpust', paní, v zemi zdejší
Sněhurka je nejkrásnější.“

Královna měla sto chutí zrcadlo rozbít. „Lžeš, ty střepo!“ vzkřikla a znova se zrcadla ptala. A zrcadlo jí odpovědělo totéž.

Královna se dlouho nerozmýšlela. Zavolala myslivce. „Zavedeš Sněhurku do lesa a tam ji zabiješ,“ poručila mu. „Abych viděla, žes mě nezradil, přineseš mi její srdce.“

Myslivec se zhrozil, co se na něm žádá. Ale neodvážil se královně odmlouvat.

Vyzval Sněhurku, aby si s ním vyšla do lesa, že jí ukáže srnky.

Nemusil jí dvakrát říkat, šla do lesa ráda. Myslivec ji zavedl hodně hluboko. „Zde si sedni,“ řekl jí, když přišli na okraj malého paloučku, „a ani se nehni. Za chvíli se srnky objeví.“ Sněhurka si sedla, ani nedutala a čekala. Zatím se myslivec odplížil a spěchal zpátky do zámku. Neměl to srdce, aby spanilé a hodné Sněhurce ublížil. Cestou zabil laňku, vyňal z ní srdce a donesl je královně.

Pochválila ho, myslila, že je to opravdu Sněhurčino srdce, a té noci se jí dobře spalo.

Sněhurka čekala, ale srnky nepřicházely. Už se začalo smrákat, i sháněla se po myslivci, volala ho, hledala na všech stranách a zacházela do lesa ještě hloub. Tu se les rozestoupil, Sněhurka se octla na mýtině a tam stála hezká chaloupka.

„Přespím tu,“ řekla si, „a ráno mě myslivec najde. Jistě se v lese dobře vyzná.“ Musila se sehnout, dveře u chaloupky byly velmi nízké, a vešla dovnitř. V malé světničce stál dlouhý stoleček, na něm bylo sedm talířků, u každého talířku ležely lžička, vidlička, nůž, před talířkem sedm skleniček. U stěny stálo v řadě vedle sebe sedm čistě ustlaných postýlek.

Sněhurka měla hlad, neodolala a z každého talířku si vzala kousek jídla, z každé skleničky se trochu napila. A že byla hodně unavená, chtěla si odpočinout. Ale do žádné postýlky se nevešla, všechny byly úzké a krátké, i natáhla se přes všech sedm postýlek, a jak se hlavou dotkla peřiny, hned usnula.

Večer za tmy přišli páni té chaloupky, sedm trpaslíků, co v horách dobývali stříbro. Vešli dovnitř s rozsvícenými kahanci a hned si všimli, že tu něco není v pořádku.

„Kdo odstrčil mou stoličku?“ ptal se první.

„Kdo jedl z mého talířku?“ zvolal druhý.

„Kdo mi nakousl chlebiček?“ ptal se třetí.

„Kdo se tu pustil do mého medu?“ vzkřikl čtvrtý.

„Kdo jedl z mých jahůdek?“ ptal se pátý.

„Kdo si bral z mých borůvek?“ zvolal šestý.

„Kdo mi upil malinové šťávy?“ ptal se sedmý.

„Kdo to leží na našich postýlkách?“ zvolali všichni, když se rozhlédli. Posvítili si kahanci a spatřili krásnou dívku, čelo se jí bělalo jako sníh a líčka se jí rděla jasnou červení. „Ta je hezká!“ divili se, ale tiše, aby ji neprobudili. Rozložili se po zemi, kde se jen dalo, a ještě dlouho si o tom spanilém děvčátku šeptali, až také usnuli.

Sněhurka se ráno vzbudila a hrozně se polekala. Trpaslíci už byli vzhůru a zvědavě na ni kulili očka. Poznali, že se jich bojí, a aby ji upokojili, začali dovádět. Jeden dělal kotrmelce, druhý skákal na jedné noze, třetí chodil po rukou, čtvrtý se vozil na dveřích, pátý se šestým se přetahovali za vousy, sedmý přeskakoval stoličky. Bylo hodně křiku a smíchu, rozesmála se i Sněhurka.

Když trpaslíci celí udýchaní přestali, ptali se Sněhurky, jak se jmenuje.

„Sněhurka,“ odvětila.

To jméno se jim líbilo. „A jak ses dostala k nám do chaloupky?“

Pověděla jim, jak se šla s myslivcem podívat na srnky a jak se jí myslivec ztratil.

„Odtud se jen tak nedostaneš,“ pravili trpaslíci. „Víš co! Zůstaň u nás, budeš nám vařit, prát, postýlky stlát.“

Sněhurka řekla, že zůstane ráda. „Tatínek mě jistě dá hledat, počkám zde, dokud mě nenajdou.“

Král dal opravdu Sněhurku hledat, ale hledali ji marně. Myslivec se ani slovem neprozradil, bál se královny. Ta naoko dělala, že se jí po Sněhurce stýská, ale v duchu měla radost, že se jí zbavila. Měla ji za mrtvou. Ani zrcadlo se ráno neptala, kdo je v celé zemi nejkrásnější, byla si jista, že nikdo jiný nemůže být krásnější než ona. Královna tedy jen kvetla, ale král steskem chřadl.

Už se nevědělo o Sněhurce rok. Jednou ráno se královna špatně vyspala a rovnou z postele běžela ke kouzelnému zrcadlu. Postavila se před ně a ptala se:

„Pověz, kdo je v zemi zdejší
nejhezčí a nejkrásnější!“

Zrcadlo se jí neukázalo v celé její kráse, zakalilo se a pravilo:

„Odpust', paní, v zemi zdejší
Sněhurka je nejkrásnější.“

Královna se vztekem začala dusit. „Kde je?“ vypravila ze sebe. Zrcadlo odpovědělo:

„Za devíti lesy žije
a den po dni krásnější je.“

Rozzuřená královna poslala pro myslivce. Ale ten už ke královně nešel, tušil, že něco není v pořádku, a utekl.

Královna se přestrojila za starou kramářku, začernila si obličej sazemi a vydala se do lesů za Sněhurkou. Za devátým lesem přišla na mýtinu, uviděla tam hezkou chaloupku a za chaloupkou Sněhurku, jak věší prádlo a zpívá:

„Svit', sluníčko, svit', usuš každou nit'! Svit'...“

Hlásek Sněhurce zaskočil v hrdle a kolíčky jí vypadly z rukou, když spatřila cizí ženu.

„Neboj se, děvenko,“ pravila přestrojená královna změněným hlasem. „Jdu se zbožím a jsem už hrozně

utrmácená. Prosím tě, dej mi krapet vody.“

Sněhurka běžela pro skleničku a nabrala ve studánce vodu. Cizí žena se napila a řekla: „Za to, žes tak hodná, dostaneš něco z mého zboží. Nechceš tuhle modrou tkanici do živůtku? Vidím, že už se ti tvoje trhá.“

Sněhurka přikývla, že ano. „Ukaž, hned ti ji zkusím,“ nabídla se cizí žena. Sněhurka se před ni postavila a žena jí utáhla tkanici tak pevně, že Sněhurka padla na zem jako bezduchá.

Královna se obrátila a spěchala domů.

Trpaslíci našli večer Sněhurku, jak leží za chaloupkou jako mrtvá. Tuze se polekali a začali ji křísit. Tu si všimli, jak těsně má utažený živůtek. Přeřízli rychle tkanici, Sněhurka vydechla a přišla k sobě. Pověděla trpaslíkům, co se jí přihodilo. Musila jim slíbit, že se z chaloupky ani na krok nehne, když budou pryč.

Královna se vyspala do růžova, a hned jak vstala, běžela k zrcadlu:

„Pověz, kdo je v zemi zdejší
nejhezčí a nejkrásnější!“

Zrcadlo se zakalilo a pravilo:

„Odpusť, paní, v zemi zdejší
Sněhurka je nejkrásnější.“

Královna se už neptala, kde Sněhurka je, věděla to dobře. Nemeškala, namalovala si tváře cihlovým práškem, zamoučnila si vlasy, hodila na sebe staré šaty a s rancem na zádech se vydala k chaloupce trpaslíků.

Našla chaloupku zavřenou. Ve světničce u okna viděla stát Sněhurku. Zrovna zalévala květiny a zpívala:

„Potřebuješ, kytičko,
vodičku i sluníčko,
potřebuješ...“

Nedozpívala, spatřila venku stařenu, a ta stařena chraplavým hlasem volala:

„Mám hezké zboží na prodej, kupte si!“

Sněhurka pootevřela okénko a řekla:

„Děkuji, nepotřebuji!“

„Ale podívat se můžeš,“ pravila stařena. „Tenhle hřebínek hezky češe.“ Vyndala z kapsáře zlatý hřebínek. „Skloň hlavu, ukážu ti to.“

Sněhurka vystrčila z okna hlavu a stařena jí vrazila hřebínek do vlasů. Byl napuštěný jedem, jen trochu

Sněhurku škrábl a ta se skácela na zem bezduchá. Královna se obrátila a spěchala domů.

Naštěstí už nebylo daleko k večeru a zanedlouho tu byli trpaslíci. Nemohli do chaloupky dveřmi, Sněhurka, hned jak ráno odešli, zavřela dveře na závoru, i vlezli do světničky oknem. Našli Sněhurku ležet na zemi. Hned si všimli zlatého hřebínku ve vlasech, hřebínek vytáhli a Sněhurka přišla k sobě. „Sněhurko, buď opatrná,“ volali jeden přes druhého, „neotvírej ani okénko, když jsme pryč!“ Sněhurka jim to slíbila.

Jak přišla královna domů, shodila se sebe staré hadry, omyla si tváře, vyčesala si mouku z vlasů a běžela k zrcadlu:

„Pověz, kdo je v zemi zdejší
nejhezčí a nejkrásnější!“

Zrcadlo se zakalilo a odpovědělo:

„Odpusť, paní, v zemi zdejší Sněhurka je
nejkrásnější!“

Královna zbledla a zapotácela se. Celou noc nespala, nemohla se dočkat rána. S prvním úsvitem se přistrojila za selku a s košíčkem jablek se vydala za devět lesů k chaloupce trpaslíků.

Dveře i okna byly zavřeny. Královna se tiše přikradla k chaloupce a slyšela, jak si ve světničce Sněhurka zpívá:

„Ať pavouček nosí štěstí,
pavučinu musím sméstí.
Běž, pavoučku, sítě přísti
mezi jehličí a listí!“

Někdo zaklepal na okénko. Sněhurka přistoupila k oknu, ale neotevřela. „Nikoho nepustím a nic nechci,“ volala na cizí ženu, „jdi si svou cestou!“

„Nepouštěj, nevadí,“ pravila ta cizí žena hodně nahlas, aby ji Sněhurka slyšela. „Takováhle dobrá jablíčka vždycky někde udám.“ A ukázala Sněhurce košík s krásnými jablky. Sněhurka, co byla u trpaslíků, jablko neviděla. Měla na ně laskominy, ale neotevřela.

Žena vzala z košíku jedno jablko, to nejlákavější, a položila je na výstupek před oknem. Potom Sněhurce zakývala jako na pozdrav, že odchází, a opravdu zašla mezi stromy. Ale ne daleko. Schovala se za silnou borovici a čekala. Za chvíli viděla, jak Sněhurka pomalu otvírá okno, bere jablko a zase je pokládá. „To by bylo, aby se mlsná holka nechýtila!“ řekla si pro sebe královna. A nemýlila se. Sněhurka zase jablko vzala a tentokrát je

nedala zpátky, ale s chutí se do něho zakousla. To jablko bylo otrávené. Jak spolkla první kousek, skácela se na zem.

Když královna přišla domů, shodila přestrojení a honem běžela k zrcadlu. Celá udýchaná se ptala:

„Pověz, kdo je v zemi zdejší
nejhezčí a nejkrásnější!“

Zrcadlo ukázalo královnu v celé její kráse a odpovědělo:

„Ty jsi, paní, v zemi zdejší
nejhezčí a nejkrásnější!“

Královna jako by se znovu narodila. Ještě ten den uspořádala ples a tančila a veselila se až do rána.

Trpaslíci Sněhurku marně křísili. Nepohřbili ji však do černé hlíny, udělali skleněnou rakev a do ní Sněhurku položili. Sněhurka vypadala jako živá: tváře jí plály jasnou červení a rty měla rudé jako třešně. Trpaslíci donesli rakev se Sněhurkou do kalinového loubí a denně se na ni chodili dívat.

Jednou zabloudil na lovu mladý král a dostal se na

mýtinu. V chaloupce nikoho nenašel, aby se zeptal, jak se z lesa dostane. I šel dál a přišel ke krásnému loubí, kaliny zrovna kvetly, a všechno tam zvalo k odpočinku. Vešel do loubí a uviděl skleněnou rakev. V ní ležela dívka tak sličná, že se do ní rázem zamiloval. „Ta nemůže být mrtvá,“ řekl si. Odkryl víko a zvedl k sobě Sněhurčino tělo. Jak jí hlava klesla na jeho prsa, vyskočil jí z krku kousek otráveného jablka a Sněhurka otevřela oči.

Než se večer trpaslíci vrátili domů, Sněhurka a mladý král se umluvili, že se vezmou. Těžko se trpaslíci smířili s tím, že je Sněhurka opustí. Přáli jí i jejímu snoubenci hodně štěstí a zdraví a vyprovodili je na kraj lesa. Tam se rozloučili, trpaslíci se vrátili do chaloupky na mýtině a mladý král si odvedl Sněhurku do svého zámku.

Začaly přípravy k slavné veselce.

Pozvali také Sněhurčina otce. „Koho si bude ten mladý král brát?“ ptala se královna. Král pokrčil rameny, netušil, že se bude vdávat jeho vlastní dcera. Královna se oblékla do nejdražších šatů a ověsila se šperky. Pak se postavila před kouzelné zrcadlo a ptala se:

„Pověz, kdo je v zemi zdejší
nejhezčí a nejkrásnější!“

Zrcadlo ukázalo královnu v celé její kráse
a odpovědělo:

„Ty jsi, paní, v zemi zdejší
nejhezčí a nejkrásnější!“

Královna byla zvědava na nevěstu, i zeptala se:

„Jaká je ta, co se vdává?“

Zrcadlo se ke královnině hrůze zakalilo a odpovédělo:

„To je krása, tvoje sláva
vedle její opadává.“

Královna si zula střevíc a vztekle jím mrštila do zrcadla. Rozbilo se na tisíc kousků.

Vtom už ji volal král, že je kočár připraven. Líčidlem zastřela na tváři stopy hněvu a vzteklého pláče, nasedla do kočáru a na tu slavnou veselku se jelo velmi nevesele.

Mladý král uvedl hosty do vyzdobeného sálu a představil jim svou nevěstu. Jak ji královna spatřila, obrátila se a prchala ze zámku, pominula se rozumem.

Jako štvaná běžela cestou necestou, pustými lesy, devět nocí na ni přelo kamení a devět nocí trní, až padla na zem bezduhá a bylo po ní.

Král, otec Sněhurčin, se radoval, že konečně našel ztracenou dceru, a svatba byla stokrát krásnější a veselejší, než jakou ji chystali. Sněhurka na ni chtěla pozvat také trpaslíky. Sto myslivců křížem krážem projíždělo lesy, a nikde ani památky po mýtině a hezké chaloupce.

Já jsem ji také hledal, ale nenašel. I kdybych však o ní věděl, nikomu bych, kde je, nepověděl.

O ZAKLETÉ PRINCEZNĚ

Jeden mladý mlynář, jmenoval se Martin, chytil v mlýnské strouze štika. „Pust’ mě do vody,“ promluvila štika, „jsem zakletá princezna, dcera slunečního krále.“

Martin se zasmál:

„To by mohla říci každá ryba.“

„Cožpak obyčejné ryby mluví?“ odvětila štika. „Vysvobod’ mě a uvidíš, že jsem nelhala. „

„A jak tě mám vysvobodit?“ ptal se Martin.

Štika řekla: „Jdi do starého zámku na kopci a zkus tam tři noci přespát. Vydržíš-li to živ a zdrav, bude ze mne zase princezna a bohatě se ti odměním“

To je lehká věc, pomyslnil si Martin a pustil štika do vody. Štika sebou vesele zamrskala a byla tatam.

Večer se Martin vydal do zámku. Nic nedal na to, co se o zámku povídalo, že tam straší a kdo tam vejde, nikdy už se odtamtud nevrátí. Martin byl statečný mladík, ničeho se nebál. Došel do zámku, přešel nádvoří a vstoupil do velkého sálu, a ten už neměl strop. Vedle sálu našel malou komnatu, jakž takž celou, a natáhl se tam na zpuchřelé lůžko. Netopýři létali oknem sem a tam. Martin je začal počítat, a než jich napočetl dvacet, spal jako dudek.

Jak dlouho spal, nevěděl. Probudily ho rány, jako by se vedle proháněl hrom. Vstal a nakoukl do sálu: sál beze

stropu, měsíc z nebe jako lampa svítí do všech koutů a tři obři tam hrají kuželky. Každá kuželka je velká jako urostlý chlap a koule je větší než ten měsíc, co tam svítí.

Najednou obři přestali hrát a začali se rozpočítávat:

„En ten týny enyky,
dal si radit od štiky,
en ten týny, en ten týny,
ted' spustíme naše mlýny,
semeleme Martina,
že nedojde do mlýna,
nežli bude bílý den,
honem, bratře, z kola ven!“

Obr, na kterého poslední slovo padlo, skočil po Martinovi, a už ho měli mezi sebou a hlava nehlava ho prali, až zůstal ležet jako mrtvý. Vtom zakokrhal kohout a obři zmizeli.

S prvním sluníčkem vešla do sálu krásná panna a rovnou k Martinovi. Vyndala zpod zeleného závoje mast, potřela jí Martinovi čelo a spánky a Martin otevřel oči. Spatřil nad sebou dívku líček ubledlých, ale tak sličných, až se mu srdce blahem zastavilo. Báł se prudčeji vydechnout, aby ten spanilý zjev nezaplašil. Jen jedno si

ošklivil: krásná dívka měla ruce a nohy pokryté rybími šupinkami.

Když viděla, že Martin přišel k sobě, naklonila se k němu a líbezným hlasem pravila:

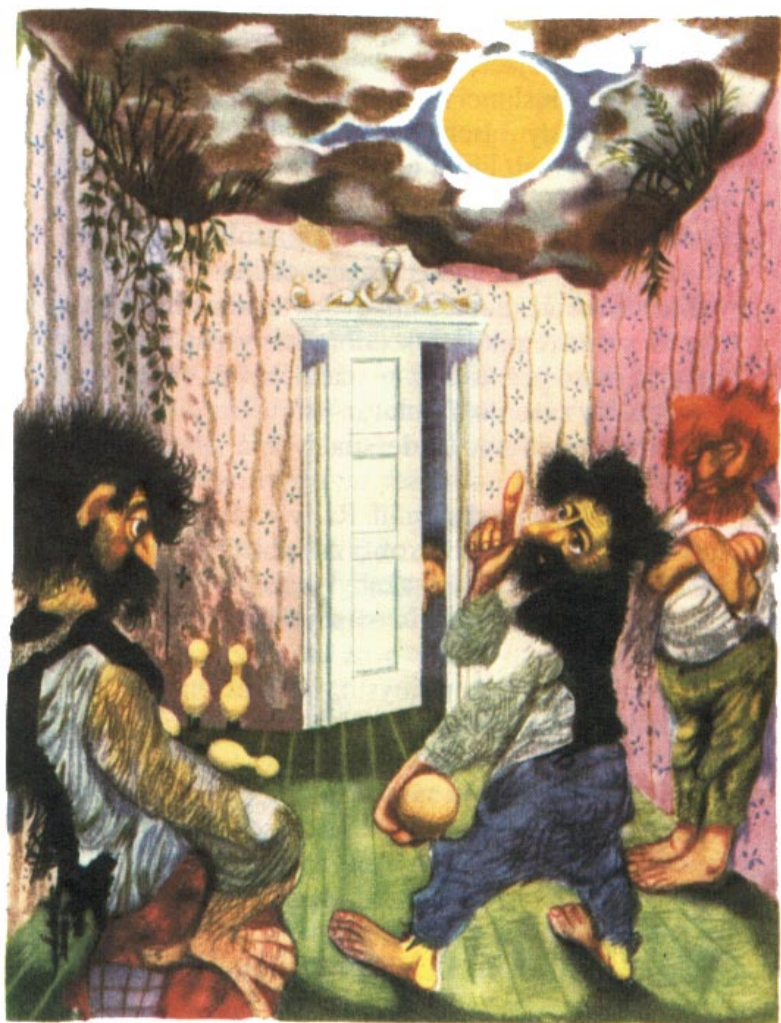
„Mezi živly rozdělena,
nejsem ryba ani žena,
k slunci mě můj původ vize,
nyní jsem mu o noc blíže.“

Martin chtěl říci, aby mu nedávala hádanky, chtěl ji chytit za ruku a zdržet, ale než mohl ústa otevřít, dívka jako by se v slunci rozplynula.

Martin vstal, necítil ani trochu bolesti, zdálo se mu, že se ještě nikdy tak dobře nevyspal. Šel domů a pustil se do práce. Než se nadál, byl tu večer.

Vydal se zase do zámku na kopci a šel si rovnou lehnout do komnaty, kde spal včera. Natáhl se na lůžko a nestačil ani deset netopýrů spočítat, po té dřině ve mlýně náraz usnul. Rány v sále ho probudily. Nakoukl tam a viděl, obři zase hrají kuželky. Kuželky padaly na zem, už byly celé otlučené, obři smíchem říčeli a Martin si myslel, že už na něho zapomněli.

Sotva si to však pomyslel, obři nechali kuželek

a začali se rozpočítávat:

„En ten týny enyky,
dal si radit od štiky,
en ten týny, en ten týny,
ted' spustíme naše mlýny,
semeleme Martina,
že nedojde do mlýna,
nežli bude bílý den,
honem, bratře, z kola ven!“

Obr, na kterého padlo poslední slovo, skočil po Martinovi, vzal ho v pasu a hodil do výše jako míč. Druhý ho chytil, hodil třetímu, a tak si Martina podávali a mleli tak dlouho, dokud kohout nezakokrhal. Pak nechali Martina ležet na zemi a zmizeli.

S prvním sluníčkem vstoupila do sálu krásná dívka; potřela Martinovi čelo a spánky mastí a Martin otevřel oči. Všiml si, že má paže bílé jako sníh, ale na nohou se jí zlatozeleně lesknou rybí šupinky. Martin jako libé hudbě naslouchal jejímu hlasu, když tiše pravila:

„Mezi živly rozdělena,
nejsem ryba, ani žena,

k slunci mě můj původ víže,
jsem mu zase o noc blíže.“

„Nech těch kouzelných hádanek,“ vypravil ze sebe Martin a chtěl ji zadržet. Ale než po ní mohl vztáhnout ruku, spanilá dívka byla pryč.

Martin šel domů a nemohl se dočkat večera. Práce mu nešla od ruky, i lehl si na zahrádce pod hrušku a snil o té překrásné dívce.

Slunce ještě ani nezapadlo a už byl na zámku. Lehl si do komnaty na lůžko a když se setmělo, začal počítat netopýry. Tentokrát však usnout nemohl. Už napočítal sto padesát netopýrů, dvě stě, dvě stě jeden – a vtom se zámek otrásl, obři přišli. Pustili se do hry. Hráli ještě divočeji než včera, rány duněly jako hrom, Martin čekal, že se zámek sesype. Najednou to přestalo a Martin slyší, jak se obři rozpočítávají:

„En ten týny enyky...”

Martin si zacpal uši, věděl, co ho čeká. Za chvíli už ho obři měli mezi sebou. Mleli ho, házeli si s ním, a když kohout zakokrhál, hodili bezduchého Martina na zem a byli titam.

S ranním sluníčkem opět vešla do sálu spanilá dívka, vyndala zpod zeleného závoje mast a potřela Martinovi čelo a spánky. Martin vyskočil živ a zdrav, chytil dívku za ruce a zvolal: „Teď mi neutečeš! Jsem zvědav, jakou hádanku od tebe uslyším dnes.“

„Proč bych ti utíkala a proč bych ti dávala hádanky?“ pravila s úsměvem dívka. Už nebyla bledá, růžově zlatá líčka jí jen zářila, na rukou a nohou neměla ani jednu rybí šupinku. „Jsem ta princezna, co byla zakletá ve štiku. Řekni si, co chceš za to, žes mě vysvobodil, dám ti to.“

„Tebe chci,“ řekl Martin.

Princezna neměla srdce na zámek zamčené, hezký junák se jí dávno líbil.

„Hned si mě vzít nemůžeš,“ pravila. „Přijď si pro mne za deset dní, budu tě tu čekat. Zapomeneš-li však přijít, víckrát už mě neuvidíš!“

Martinovi bylo deset dní dlouho, ale co měl dělat. Rozloučil se s princeznou a vrátil se domů. Zpočátku se mu zdálo, že se čas vleče jako líná ovce, ale poslední dny letěly jako voda v mlýnské strouze, a už tu byl desátý den.

Martin nemohl dospat. Časně ráno vstal, vzbudil stárka a poprosil ho, aby mu šel za svědka, že se bude ženit. Stárek se divil, kde Martin tak najednou sehnal

nevěstu, ale neříkal nic. Oba se svátečně ustrojili a vydali se do zámku na kopci.

Na kraji lesa pod zámkem měla chalupu stará žena, říkalo se o ní, že umí čarovat. Měla dceru, už dlouho ji Martinovi nutila za ženu, ten však o ni nedbal.

Martin se stárkem šli kolem té chalupy a stará žena vyběhla ven.

„Kampak jste se tak nastrojili, mládenci?“ volala.
„Snad ne na svatbu?“

„Zrovna ano,“ odsekl jí Martin.

Žena nedala na sobě znát, že ji to pohněvalo. Utrhla ze stromu před chalupou červené jablko a hodila je Martinovi: „Chyť si jablíčko, beztoho máš žízeň.“

Martin jablko chytil, na nic zlého nepomyslel. Slunce připalovalo, Martin se ve svátečních šatech potil, i zakousl se s chutí do jablka. Ani ho nedojedl, svalil se na kraji lesa do mechu a spal jako zabítý. Stárek dělal, co uměl, aby ho probudil, větvičkou z jalovce ho šlehal přes ruce, metlicí ho šimral na nose, na víčkách, ale s Martinem nic nehnulo. Přece nenechám nevěstu čekat, pomyslel si stárek a vydal se do zámku sám.

Ten Martin si našel krásnou nevěstu, řekl si, když spatřil spanilou princeznu. Seděla ve zlatém kočáře, vykládaném drahokamy, do kočáru bylo zapraženo devět

plavých koní se zlatými hřívami a na kozlíku seděl kočí, vystrojený jako kníže, všechno na něm jen zářilo. Ti koně a ten kočí byli ještě před deseti dny zakleti v kuželky.

Princezna se ptala cizího člověka, co jí nese.

„To máš tak, krásná panno,“ pravil stárek, „jsem Martinův svědek na svatbě, ale Martin spí v lese, ať dělám, co dělám, probudit ho nemohu.“

Princezna si dala k očím šátek a rozplakala se.

„Ach, já nešťastná,“ naříkala, „víckrát už Martina neuvidím.“

Stárek vzdychl, bylo mu sličné princezny líto, hned by se s ní byl oženil sám. Když se princezna vyplakala, dala stárkovi šátek, aby na ni měl Martin památku, a zlatý kočár vyjel z nádvoří.

Stárek se vracel k Martinovi a v duchu na něj huboval, že prospal vlastní svatbu s takovou překrásnou dívkou. Martin se vzbudil až za večerní rosy. Stárek mu řekl, jak pochodil, a dal mu šátek od princezny. Martin si rval vlasy a bědoval, bylo však pozdě naříkat. „Jdi domů,“ řekl stárkovi, „starej se o mlýn, půjdu do světa princeznu hledat.“ Rozloučil se se stárkem a dal se nazdařbůh lesem.

Už byl na cestě týden, měsíc, divné kraje viděl, všelijaké lidi potkal. Všude se vyptával na princeznu ve

zlatém kočáře, nikdo však mu o ní nepověděl. Tak chodil Martin světem už rok, šaty se mu trhaly, střevíce ho cestou dávno opustily, tváře mu vousem zarostly, vlasy mu padaly až na záda. Ale on o sebe nedbal, jen princeznu toužil najít. Kdekdo se tomu rozedranému poutníkovi raději vyhnul, když ho měl potkat, lidé před ním zavírali na závoru.

Jednou večer, utmáčen a ustýskán, sedl si na mez a cítil se k smrti sláb, myslil, že už nadchází jeho poslední hodinka. A tu ho napadlo, že se mu bude lépe umírat, když si dá pod hlavu šátek od princezny. Co ho dostal, ještě se ho nedotkl. Nosil ho složený na prsou jako poklad

I vyndal šátek a prostřel ho na zem. Šátek zazářil do tmy stříbrnými perličkami. Byly to princezniny slzy, navěky v šátku uchované. Martin si položil hlavu na šátek a najednou se mu srdce rozbušilo. Do ucha mu zazněl princeznin libý hlas:

„Martine, mé potěšení,
doufej, ještě pozdě není!“

Martin nevěděl, zdali sní nebo bdí. Tu se mu šátek kolem hlavy sám omotal a Martin cítil, jak se s ním vznáší do výše. Chtěl si ho aspoň s očí odhrnout, ale šátek držel

pevně a nesl ho povětřím kdovíkam. Martinovi bylo sladko z toho letu, všechna tíseň mu ze srdce spadla, únava zůstala dole na zemi. Tak letěl celou noc. Když přes šátek viděl vycházet sluníčko, do ucha mu zašeptal něžný hlas:

„Martine, mé potěšení,
pospěš, ještě pozdě není!“

Martin cítil, jak se s ním šátek pomalu snáší dolů, a najednou ucítil pod nohama trávu. Strhl si šátek s očí a viděl, že stojí na louce plné pampelišek a ta louka se prostírá u hradeb velkého města. Báně a střechy zářily samým zlatem.

Martin složil šátek, schoval jej na prsa za košili a vešel do města. Všechna okna byla vyzdobena zlatými růžemi a liliemi, lidé byli svátečně ustrojeni a proudem se kamsi hrnuli. V tom lesku, v té záři se Martin ztratil jako šedé pírkó, nikdo si ho nevšiml. Nechal se nést zástupem, až se dostal na náměstí.

Z řečí kolem vyrozuměl, že se chystá svatba, že se dcera slunečního krále má dnes vdát za měsíčního prince. Vtom se rozezněly zvony a z paláce vyšel průvod s nevěstou a ženichem v čele. Přicházeli blíž a Martin div

do mdlob nepadl, v nevěstě poznal svou ztracenou princeznu. Už od něho byli na deset kroků, a tu se Martin prodral zástupem, a než ho kdo mohl zadržet, položil k nohám nevěsty šátek, který rok nosil na prsou.

Všechna záře kolem pohasla a jen šátek se zatřpytil jako noční nebe. Princezna spatřila šátek, zapotácela se, přikryla si oči rukama a pošeptala princi: „Nevdám se dřív, dokud nebudu mít ten šátek.“

Princ se zamračil a ptal se Martina, zač ten šátek prodá.

„Pošli si pro něj večer sem do podloubí,“ řekl Martin, „dohodneme se.“

Zvedl se země šátek a strčil jej za záňadří. Hned se zase všechno rozzářilo, to šero trvalo jen chvilku, ale princezna byla bledá jako plátno. V zástupu to hučelo a šumělo, nikdo si neuměl vysvětlit, proč se průvod obrací a jde zpátky do paláce.

Martin si sedl do podloubí a čekal. Večer přišla princeznina komorná a hned se ptala po šátku. „Kolik za něj chceš? Princ ti vzkazuje, že nebude penězi šetřit.“

„Jen tři dukáty,“ pravil Martin, „a ty chci hned. Zítra ráno princezně šátek přinesu sám a nedám jí ho dřív, dokud mi nedá hubičku.“

Komorná se zhrozila, když to drzé přání slyšela. Co

však mohla dělat, šla a řekla princí, jak pořídila. Princ se zakabonil, začal se za stříbrný kabátec všelijak tahat. „Co si to ten otrhaný, zarostlý člověk troufá,“ zvolal. „Jdi a řekni mu, že mu dám za šátek tři tisíce dukátů a od princezny že nedostane nic!“

Když komorná vyřídila princův vzkaz, Martin řekl: „Chci jen tři dukáty a hubičku od princezny, jinak šátek nedám!“

Princ zlostí div nepukl. Šel za princeznou a řekl jí, co ten blázen za šátek chce. „Dám mu cokoli,“ pravila princezna, „ale šátek musím mít, dřív se nevдам!“

Tak princí nezbylo nic jiného než poslat Martinovi tři dukáty a vzkázat mu, aby druhý den ráno přinesl šátek, že hubičku od princezny dostane.

Martin dostal tři dukáty, šel k holiči a do lázní, pak navštívil krejčího a dal si ušít nádherné šaty jako pro knížete. K ránu byly šaty ušity, Martin se oblekl a vydal se do paláce.

Jak řekl, že nese šátek pro princeznu, hned ho pustili dovnitř. Ohlásili ho princí a princezně. Princ držel v ruce váček s třemi tisíci dukáty. Věřil, že si princezna rozmyslí dát hubičku otrhanému a špinavému nuzákovi. Ještě rád si ten žebrák vezme za šátek hromádku dukátů, myslił si princ.

Vtom se otevřou dveře a do síně vejde mladý, hezký muž v šatech, jaké hned tak nevidíš, uklání se princezně a podává jí šátek.

Princ otevřel ústa, už mu tak od té chvíle zůstala: co teď viděl, to nečekal. Princezna se vrhla tomu mladíkovi kolem krku a dala mu hubičku. „To je můj pravý ženich,“ zvolala.

Na druhý den se slavila svatba doopravdy. Měsíční princ se nedal zdržet, vrátil se do své říše, a od té doby nechce přijít slunečnímu králi na oči. Stříbrné šaty však dosud nesvlékl, sluneční lesk z oněch časů, kdy byl ještě ženichem sluneční princezny, se mu na nich třpytí dodnes. A protože se stydí za to, jak neslavně dopadl, ukazuje se jen v noci.

Martin poslal stárkovi vzkaz, aby si mlýn nechal, že už se nevrátí. Stárek se o mlýn dobře stará,

a když přijdeš do mlýna,
na Martina vzpomíná,
jak šli spolu za nevěstou
a jak Martin usnul cestou.
Více o tom neví nic,
já vám toho řekl víc.

O OSLÍ KŮŽI

Byl jednou jeden král, měl hodnou ženu a spanilou dceru. Ale na spokojené a šťastné domácnosti si nezakládal tak, jako si zakládal na velkých stájích. Měl rád jen koně a nikdo na světě se nemohl chlubit lepšími. Na nejpřednějším místě ve stájích nestál však nějaký nádherný kůň, ale starý osel. Osel si takové vážnosti opravdu zasloužil, měl od přírody zvláštní dar: každé ráno pod ním našli ve slámě hromádku krásných dukátů.

Ale není štěstíčka, aby v něm nebyla slzička. Královna se těžce roznemohla a umřela. Princezně nastaly zlé časy. Ztratila hodnou matku, jediné svoje zastání. Starý, ošklivý kníže ze sousedství se už léta o princeznu ucházel a král mu ji po manželčině smrti zasnoubil. Nešlo mu o štěstí jediné dcery, ale o pár krásných vraníků: kníže mu je nechtěl za nic na světě prodat, ale sliboval mu je darem, když mu dá dceru za ženu.

Zarmoucená princezna si šla stěžovat do lesa kmotřičce víle. Víla měla princeznu velice ráda.

„Vím dobře, co tě ke mně přivádí,“ pravila jí, „a ráda ti poradím. Řekni otci, ze se za knížete vdáš, ale že ti musí dát ušít šaty takové barvy, jakou má blankytné nebe. Kdyby byl tvůj otec ještě stokrát mocnější, na tohle jeho moc nestačí.“

Princezna kmotřičce víle poděkovala a vrátila se

domů veselejší. Otec se jí večer ptal, zdali už se s vdavkami smířila.

„Vdám se za knížete,“ řekla princezna, „ale dřív od tebe musím dostat šaty takové barvy, jakou má blankytné nebe.“

Král ihned svolal nejslavnější krejčovské mistry a rozkázal jim, aby takové šaty ušili, nechtějí-li být o hlavu kratší. Krejčí dostali strach. Ale ze strachu nic dobrého nesvedeš. Že však to byli mistři dovední a práce je těšila, na druhý den ráno vyžádané šaty přinesli. Obloha, opásaná zlatými obláčky, neskví se krásnějším blankytem, než jakým se skvěly ty nádherné šaty. Rozložili je před princeznou, princezna zbledla a málem omdlela.

„Zde jsou šaty, jaké sis přála,“ řekl král. „Rozhodni se tedy, kdy chceš mít svatbu.“

Princezna prosila, aby jí dal ještě den na rozmyšlenou. Král svolil a princezna spěchala k víle kmotřičce. Kmotřička se divila, že princezna ty zázračné šaty dostala.

„Král není tak mocný, jako jsou vaši krejčí dovední,“ pravila. „Přej si nyní šaty barvy měsíčné, to nedokážou za nic.“

Princezna poděkovala a vrátila se domů. Když řekla otci, co si přeje, král se zamračil, ale přece dal zavolat

nejlepší krejčovské mistry a poručil jim, aby do rána ušili pro princeznu šaty měsíčné barvy.

I tohle krejčí dokázali: měsíc stoupající ze stříbrných mlh neskví se tak, jako se skvěly nové šaty pro princeznu. Když je před ní rozložili, i přes ten velký žal z nich měla radost. Za knížete však jí nestály. I prosila krále, aby jí dal na rozmyšlenou ještě jeden den. Král, nerad, svolil a princezna znovu spěchala na radu ke kmotřičce víle.

„Nevěš hlavu,“ pravila víla, „potřetí jistě na krále vyzrajeme. Požádej ho o šaty barvy slunečné. Takové nikdo neušije.“

Ale lidé dovedou všechno. Král nelitoval ničeho a věnoval na šaty tisíce démantů a rubínů a mistři krejčí se opět vyznamenali. Druhý den přinesli tak nádherné šaty, že každý, kdo na ně pohlédl, musil přivřít oči, aby neoslepl: slunce vykoupané v ranní rose se ještě nikdy tak nezaskvělo, jako se skvěly ty šaty.

Princezna, k smrti zkroušená, se vymluvila, že ji od té záře rozbolely oči, a odešla do své komnaty. Nenadála se, že už ji tam bude čekat kmotřička víla.

„Nezoufej,“ pravila kmotřička, a bylo vidět, jak ji mrzí, že na ni král a dovední krejčí vyzráli. „Jdi k otci a požádej ho, aby ti dal kůži z toho osla, co nosí dukáty.

Pochybují, že kvůli vraníkům starého knížete obětuje tak vzácné zvíře.“

Princezně svitlo trochu naděje a hned běžela za králem.

„Vdám se za knížete hned zítra,“ řekla, „ale musíš mi dát kůži ze zázračného osla.“

Král se zamračil, neřekl ani slovo a odešel. Princezna si oddychla, myslela, že už má vyhráno. Ale za chvíli přinesli čerstvě staženou oslí kůži, dvorně ji rozprostřeli před princeznou a nechali ji s tím zvláštním darem o samotě. Princezna spustila nářek, krásné vlasy rvala si s hlavy, hebká líčka si do krve rozdírala. Tu před ní stanula kmotřička víla a pravila:

„Nezoufej, dceruško! Zahal se do té oslí kůže, odejdi z paláce a běž, kam tě nohy ponesou. Tuhle máš kouzelný proutek. Jak jím šlehneš o zem, ať jsi kdekoli, ze země vyskočí truhla s těmi trojými nádhernými šaty a všemi tvými šperky. Už se nezdržuj a běž!“

Princezně opravdu nic jiného nezbývalo. Zahalila se do ošklivé oslí kůže, tváře si začernila sazemi a odešla z paláce. Nikdo si jí v tom přestrojení ani nevšiml.

Druhý den přijel ženich, celý palác se chystal k slavné svatbě, ale nevěstu ne a ne najít. Prohledali palác, všechny kouty v královských zahradách, král rozeslal na všechny

strany stovky jezdců, ale marně princeznu hledali, marně po ní pátrali. Uplynul den, uplynul týden, a tu si teprve král začal vyčítat, jak byl k jediné dceři krutý. Pár skvělých vraníků oželel, hůře oželel zázračného osla, ale dceru oželet nemohl.

Zatím princezna putovala, kam ji oči nesly. Tu a tam jí z útrpnosti dali kousek chleba, ale nikde ji nevzali na nocleh, každý se štítil ošklivé oslí kůže.

Princezna spávala ve stozích, v lesních houštinách a bála se, že někde zajde jako štvaná zvěř. Po měsíci marného putování přišla k velkému, krásnému městu. U brány stál dvorec. Správcová zrovna hledala děvečku, potřebovala někoho, kdo by pral hadry, staral se o vepře a pásł ovce. Špinavá tulačka v oslí kůži jí zrovna přišla vhod.

Princezna službu přijala ráda. Ostatní čeládka s ní nechtěla nic mít, štítila se oslí kůže, a tak princezně vykážali za obydlí domeček, který stál stranou dvorce na konci staré aleje. Princezna měla práce dost. Ráno vyháněla na pastvu ovce a večer je zaháněla do ohrady. Krmila vepře, poklízela a prala staré hadry. Zvykla si na tu lopotu, byla ráda, že má co jíst a kde spát.

Jednou na pastvě si sedla u studánky, a tu ji napadlo, aby se podívala do jasné křišťálové vody na svůj obraz.

Zhrozila se, jak šeredně v té oslí kůži vypadá. Kůže ji zahalovala od hlavy až k patě. Princezna se zastyděla, shodila se sebe oslí kůži a celá se v čisté vodě vykoupala. Hned jí tváře, ruce a nohy zasvítily bělostí, něžná plet' se zaskvěla jako růže po ránu. Nechtělo se jí ošklivou oslí kůži znova obléci, co však měla dělat. Když se vrátila domů, poprvé si v komůrce nad svým neštěstím poplakala. Druhý den byl svátek. Princezna se rozhodla, že se aspoň dnes obleče do hezkých šatů. Běžela do své komůrky a byla tak nedočkavá, že za sebou ani dveře pořádně nezavřela. Šlehla proutkem o zem a ze země vyskočila truhla. Princezna ji otevřela a komůrkou se rozlila záře, jako by se tam rozsvítilo tisíce svíc. Princezna se oblékla do šatů barvy slunečné, do vlasů si vpletla démanty a obula si zlaté střevíčky. Litovala, že nemá ani střípek zrcadla, aby se na sebe mohla podívat, a že tu není človíčka, aby jí řekl, jak je hezká a jak jí to sluší.

Zrovna v tu chvíli se kolem dvorce vracel z lovu mladý král. Zahlédl přes plot skvělou záři, šla z tmavé aleje. Seskočil s koně, přelezl plot a tou alejí se pustil. Na konci aleje spatřil v břečťanovém listí pootevřená dvířka. Bylo mu divné, jaká záře z nich vychází. Šel blíž a viděl, jak se tam otáčí spanilá panna v šatech zářících jako slunce a ručkama jako z alabastru si ve vlasech rovná

démantovou čelenku. Král myslel, že sní, a nemohl od té krásy oči odtrhnout. Když se vzpomínal, vrátil se zasmušilou alejí zpátky do dvorce.

„Kdo ostává v komůrce vzadu na zahradě?“ ptal se správcové.

„Tam? Pasačka vepřů,“ odvětila správcová. „Říkáme jí Oslí kůže, nic jiného než ošklivou oslí kůži na sebe nemá, každý se jí štítí.“

Mladý král neřekl, co tam viděl. Vrátil se do paláce a ještě téže noci se rozčilením těžce rozstonal. Obraz překrásné panny mu nešel z mysli, chvílemi ji pokládal za zjevení, za čarodějné mámení, chvílemi chtěl vstát, běžet do té tmavé aleje a přivést si z komůrky spanilou dívku jako nevěstu. Druhý den se mu udělalo ještě hůře. Královna, jeho matka, si div nezoufala. Slibovala lékařům hory doly, ale nevěděli si s královou nemocí rady.

„Synáčku, pověz mi, co tě trápí,“ prosila krále, „řekni mi, co ti chybí, všechno ti ráda udělám k vůli, ať mě to stojí, co stojí.“

„Milá matko,“ řekl mladý král, „mám jen jedno přání. Vzkazte Oslí kůži, aby mi upekla koláč, přineste mi ho a hned budu zdrav.“

Královna se tomu zvláštnímu přání náramně divila. Vyptávala se, kdo to ta Oslí kůže je.

„Oslí kůže je tvor šerednější než vlk,“ řekli jí. „Slouží ve dvorci u brány, má na starosti ovce a vepře.“

„Na tom nesejde,“ pravila královna, „můj syn chce, aby mu upekla koláč. Jděte jí to vyřídit!“

Běželi do dvorce, zavolali Oslí kůži a řekli jí, co si mladý král přeje. Oslí kůže nemeškala, hned šla pro mouku, zvlášť ji na sítu prosela, vzala čerstvé máslo, vejce od nejlepší slepice a uzavřela se v komůrce. Odhodila oslí kůži, umyla si ruce a líčka, oblékla stříbrný živůtek a třpytivou sukénku a pustila se do díla. Jak tak byla spěchem rozčilená, nevšimla si, že se jí s prstu smekl prstýnek a spadl do těsta. Když koláč upekla, přehodila si přes živůtek a sukni oslí kůži, otevřela komůrku a podala koláč sluhovi, co tam venku čekal. Ten vzal koláč a utíkal do paláce.

Mladý král se pustil do koláče s velkou chutí. Jedl tak hltavě, že by se byl prstýnkem, zapečeným v těstě, udávil. Vyndal prstýnek z úst a nestačil se divit překrásnému smaragdu, zasazenému do zlatého kroužku. Kroužek byl malý, na lecjaký prst se jistě nehodil. Mladý král si jej schoval pod podušku a stonal a truchlil dál. Lékaři se nakonec shodli na tom, že se král uzdraví jen tenkrát, když se ožení.

„Synáčku,“ pravila královna, „řekni nám jméno

dívky, kterou máš rád, a hned bude svatba.“

Král vyndal zpod podušky prstýnek a řekl:

„Nechci žádnou jinou než tu, které se hodí na prst tenhle prstýnek, ať je to kterákoli!“

Královna ihned rozkázala, aby se v paláci shromáždily všechny dívky z města a zkusily si prstýnek se smaragdem. Které dívce padne, ta že bude královnou.

V paláci nastal sběh a shon. Dívky si zkoušely prstýnek celý den, princezny, hraběnky, komorné, kuchtičky, ale žádná z nich nedostala prstýnek ani přes nehet. Král se na to díval, a když zkusila prstýnek ta poslední, zvolal:

„A kde jste nechali tu, co mi upekla koláč, Oslí kůži?“

Všichni se dali do smíchu. Copak tak ošklivou a špinavou osobu mohou pustit do paláce?

„Jen pro ni jděte,“ poručil král, „aby se neřeklo, že jsme někoho vynechali!“

Se smíchem běželi pro pasačku vepřů a ovcí. Princezna už předtím slyšela bubeníky a trubače a netušila, že ten rozruch způsobil její prstýnek. Byla zavřená v komůrce a dumala o tom, proč mladý král chtěl koláč právě od ní. Vtom slyší, že tlukou na dveře a volají, aby hned šla ke králi. Rychle si oblékla šaty měsíčné barvy, přehodila přes ně oslí kůži a vydala se do paláce.

Celou cestu se jí hrubě posmívali, ti nejhorší po ní i kamením házeli, ale ona na to nedbala a spěchala, aby už byla u mladého krále.

Král se zhrozil, když spatřil osobu zahalenou od hlavy až k patě do šeredné oslí kůže. Byl smuten a v rozpacích, že se dal tak ošálit, a začal věřit, že to, co viděl pootevřenými dveřmi, byl jenom sen.

„To ty bydlíš v komůrce na konci staré aleje?“ zeptal se Oslí kůže.

„Ano, pane králi,“ odpověděla.

„Ukaž ruku,“ vybídl ji s povzdechem. Panečku, to bylo překvapení pro mladého krále, pro matku královnu, pro všechny komoří a dvorské hodnostáře: zpod černé, ohyzdné oslí kůže vyklouzla útlá, roztomilá ručka, hebká jako bílá růže. A na nejkrásnější prstík na světě padl zlatý prstýnek se smaragdem jako ulitý. Tu se dívka trochu pohnula a oslí kůže s ní spadla. Objevila se v celé své kráse a spanilosti, v šatech, jež se skvěly jako měsíc, stoupající ze stříbrné mlhy.

Mladý král jí padl k nohám a prosil ji, aby se stala jeho ženou. Princezna hned svolila, král se jí tuze líbil. Brzo se slavila svatba. Pozvali na ni také princeznina otce a kmoťříčku vílu. Já na té svatbě také byl, cestou tam jsem si sázel trnové větvičky, a když jsem se vracel,

kvetly na nich růžičky. Dodnes princeznu vidím: vzala si na svatbu šaty barvy blankytné – obloha, opásaná zlatými obláčky, se tak neskví, jako se skvěly ty šaty.

O KRÁSCE A NETVOROVÍ

V daleké zemi žil kupec a ten měl tři hezké dcery. Nejstarší říkali Fintilka, pořád se jen parádila a točila před zrcadlem, prostřední říkali Pyšnilka, nosila se jako pávice a každému se chlubila, co všechno doma mají. Nejmladší byla nejhezčí a také nejhodnější, nikdo ji nepojmenoval jinak než Kráska.

Neštěstí nechodí po horách, ale po lidech. Stalo se, že kupec ztratil přes noc všechnu majetek. Zůstala mu jen chalupa na samotě, daleko od města. Rozhodl se, že se tam odstěhují a budou po venkovsku hospodařit, aby neumřeli hladem. Fintilka a Pyšnilka si postavily hlavu, že město neopustí za nic na světě, nouzi o nápadníky že nemají, prý se mohou i do paláce provdat. Ale pořádně se zmýlily. Když se rozneslo, že zchudly, po ženiších se slehla zem. Nezbylo jim než jít s otcem a Kráskou na chalupu.

Z kupce se stal rolník. Oral, oral, ale zlatý poklad nevyoral, jak by si byly Fintilka a Pyšnilka přály. Byl však přičinlivý, pole dala chleba, kravičky daly mléka a rodina bídou netrpěla. Kráska časně ráno vstávala a kravičky vyhnala na louku za chalupou, poklidila a celý den se starala o domácnost.

Fintilka a Pyšnilka se nudily k smrti. K polednímu vstaly, najedly se a ostatek dne protoulaly v háji. Utrácely

čas marným vzpomínáním na městské radovánky. Všechno je zlobilo. Jak vyšly ze dveří, slepice na ně pokřikovaly:

„Kokoko, kokoko,
nosí hlavu vysoko!“

A hrdlička se smála:

„Kukrú, kukrú,
vždyť jsou z cukru!“

Ony jako by opravdu z cukru byly: na sluníčko se bály, vosy a včely se za nimi pořád honily. Z ničeho neměly radost a za celý den se ani jednou neusmály.

Zato Kráska ještě víc rozkvetla. „Hleďme, jaká obyčejná holka se z ní vyklubala,“ pomlouvaly ji sestry, „chodí bosá, i slámu ve vlasech si nechá a do chléva jde s písničkou jako na sál!“ Ale Krásce takové řeči nemohly ublížit.

Tak žili na venkovské samotě dva roky. A tu dostal kupec zprávu, že se jedna z jeho ztracených lodí se zbožím vrátila: ať všeho nechá a vydá se do přístavu. Fintilka a Pyšnilka se z té dobré noviny div nezbláznily

a v duchu už se z nudného venkova slavně vracely do města.

Kupec se přichystal na cestu a obě dcery si naporoučely drahých šatů, šperků a jiných tretek. „Bez kočáru se pro nás nevracej!“ přikazovaly otci.

„A co mám přivést tobě, dceruško?“ ptal se kupec Krásky.

„Utrhni mi někde cestou růžičku, tatínku,“ odvětila Kráska, nezáleželo jí na tom, co jí otec přiveze, v duchu si jen přála, aby se šťastně vrátil.

Fintilka a Pyšnilka se daly do smíchu, co prý s růží, ať si udělá kytku ze slámy, ta že se k ní nejspíše hodí. Kráska na jejich řeči nedala. Z chléva vyvedla otci koníka, kupec na něj vsedl a dal se na cestu.

Dojel do přístavu a tu se ukázalo, že zpráva o lodi se zbožím byla klamná. Kupci nezbylo než se vrátit domů s prázdnou. Ze strachu, s jakou ho Fintilka a Pyšnilka uvítají, ani nedbal, kudy jede, a zabloudil v hlubokém lese. Na tom nebylo dost, s večerem se ještě spustila hustá vánice. Nablízku vyli vlci. Koník s jezdcem klesal únavou a zase se vzchopil. Vichřice jim lámala větve nad hlavou, sníh je oslepoval. Kupec už se v duchu loučil se životem. Najednou však problesklo v dálce světlo. Kupec se dal v tu stranu a dojel k velkému paláci. Ze všech oken se

linula světla a široko daleko ozařovala zasněžené lesní stromy. Kupec si oddychl a pobídl koníka, aby už byl v teple, mezi lidmi.

Ale na nádvoří paláce nenašel ani človíčka. Koník se pustil rovnou do otevřené stáje a hladově se vrhl na seno a oves. Také dveře do paláce byly otevřené. Kupec vstoupil dovnitř a stanul ve velkém sále. Všude bylo ticho, jen v krbu příjemně praskal oheň. Blízko ohně stál stůl s lákavými jídly a s příborem pro jednu osobu. Promrzlý a vyhladovělý kupec neodolal. Sotva se trochu ohřál, pustil se do pečeného kuřete. Když se dosyta najedl a vypil číši vína, začal se procházet po paláci. Chodil z komnaty do komnaty, jedna byla krásnější než druhá, všude svítily nádherné lustry jako o plesu, ale po člověku nikde ani vidu, ani slechu. Nakonec kupec vešel do pokoje s pěkným odestlaným lůžkem. Sotva už stál na nohou, i odstrojil se, a jak dolehl, hned tvrdě usnul.

Sluníčko už stálo hodně vysoko, když se probudil. Vstal a podíval se oknem ven: po nočním sněhu nebylo ani památky. Kolem paláce, kam oko dohlédlo, prostírala se kvetoucí loubí a loubíčka ze samých růží. Udivený kupec proběhl komnatami, ani ho nenapadlo, aby se zdržoval bohatou snídaní, připravenou ve velkém sále, a šel si do stáje pro koníka. Pomalu jel mezi růžovým

loubím, hlava se mu z těch vůní točila, a tu si vzpomněl na Krásku. „Aspoň Krásce něco přinesu,“ řekl si a utrhl velkou růži, plnou rosy.

V tu chvíli se země hromem otřásla, růžové květy se zachvěly, jak po nich chladný vítr přeběhl, a před kupcem stanula odporná, hrozná obluda s tělem medvědího a s kančí hlavou. Kupci se nahrnula všechna krev k srdci, leknutím se s koně div neskácel.

„Nevděčníku,“ zařvala obluda strašlivým hlasem, „za to, že jsem ti zachránil život, ničíš mou zahradu!“

„Odpusť mi, vzácný pane,“ prosil kupec, „růži jsem utrhl pro svou nejmladší dcerku. Lituji, že jsem pohněval tak milého pána.“

„Nejsem milý pán,“ pravila obluda. „Jsem Netvor, tak mi říkej, nesnesu lichocením, chci, aby mi každý říkal pravdu do očí. Mluvil jsi o dcerách. Daruji ti život, když sem jedna z nich přijde a bude tu se mnou bydlet. Odmítnou-li, přísahej, že se do tří dnů vrátíš ty sám.“

Ubohý kupec se v duchu rozhodl, že Netvorovi neobětuje ani jednu ze svých dcer a že pojedou domů, aby děti ještě jednou uviděl, a pak se vydá na milost i nemilost Netvorovi. Přísahal tedy a Netvor ho propustil.

„S prázdnou domů nepůjdeš,“ dodal ještě. „Jdi do pokoje, kde jsi spal, a najdeš tam starou truhlu. Dej do

ní všechno, co se ti zlíbí, a vezmi si to s sebou.“

Mám-li umřít, umřu aspoň s útěchou, že po mně dětem něco zbude, myslil si kupec. Odebral se tedy do pokoje, kde nocoval, našel tam truhlu a naplnil ji zlatem a drahokamy. Pak ji naložil na koníka a vyjel z paláce. Koník se sám pustil lesní stezkou a do večera se kupec šťastně dostal domů.

Fintilka a Pyšnilka se do otce hned pustily, kdeže je kočár, kde šaty a šperky. Odřené truhly na koníkově hřbetě si ani nevšimly. Otec jim neodpovídal. Krásce, ta jediná ho hezky uvítala, podal růži a pravil:

„Tu máš, dceruško, ta růže mě bude stát život.“

A pověděl dětem, co ho cestou potkalo.

Fintilka a Pyšnilka spustily velký křik, zahrnuly Krásku nadávkami, Fintilka ji dokonce uhodila. „Vidíte, co způsobila pýcha té falešnice!“ křičely. „Proč nechtěla jen to, co my? Teď kvůli ní ztratíme tatínka, a ona ani slzičku neuroní!“

Opravdu, Kráska ani nezaplakala. Ale řekla: „Křikem a pláčem tatínkovi nepomůžeme. Umřít ho nenechám. Chce-li Netvor jednu z nás za společníci, půjdu k němu já.“

Fintilka a Pyšnilka se zaradovaly, že se zbaví nenáviděné sestry. Kupec však Krásku přemlouval a prosil,

ale Kráska stála na svém, nepovolila. Její sestry se k ní hned měly jinak. Začaly ji hladit, cukrovaly a rozplývaly se nad její dobrotou.

Ráno je moudřejší večera, pomyslí si nakonec kupec a utěšoval se, že si to Kráska ještě rozmyslí. Dovedl koníka do chléva a tam také ukryl truhlu se zlatem a drahokamy. Nechtěl, aby se starší dcery z toho bohatství pobláznily, a věděl, že v chlévě je před nimi truhla v nejbezpečnějším úkrytu.

Kráska ráno vstala první a chystala se na cestu. Nedala na tatínkovo přemlouvání, na jeho slzy. Vyvedla si z chléva koníka, osedlala ho, aby ji sám dovezl k Netvorovi. Fintilka a Pyšnilka si tajně namazaly oči cibulí, aby aspoň trochu slz prolily. Kráska se rozloučila se všemi a bez jediné slzičky odjela z domova. Teprve na cestě lesem se dala do pláče, plakala nad tatínkem i nad smutným osudem, který ji čeká.

Koník, jako by znal cestu, dovezl Krásku rovnou k Netvorovu sídlu. Kráska s něho seskočila, pohladila ho a koník klusal zpátky domů. Když Kráska vešla do velkého, bohatého sálu, byla v ní malá dušička. Uprostřed stál stůl s vábnými pokrmy, ale Kráska se ničeho nedotkla, sedla si k oknu, dívala se na krásná růžová loubí a čekala, co se bude dít.

Zahrada s večerem potemněla, v celém zámku se světla sama rozžehla. Najednou se palác jako hromem otrásl a do sálu vstoupil Netvor. Kráska strachem div neomdlela, když spatřila tak strašnou nestvůru. Netvor se jí zeptal, zdali sem přišla dobrovolně. Třesoucím se hlasem odpověděla, že ano.

„To jsi hodná,“ řekl Netvor. „Děkuji ti.“ A zase odešel.

Krásku překvapilo, že jí nic neudělal. Oddychla si a poprvé za celý den trochu pojedla. A jako předtím její otec, i ona se dnes osmělila a začala, si prohlížet palác. Chodila z komnaty do komnaty, podívovala se jejich nádheře, až přišla k jedné a ta měla na dveřích zlatý nápis: Komnata pro Krásku. Vešla tam a hned se v té útulné komnatě cítila jako doma. V koutě stálo lůžko s nebesy, u něho na stojanu ležela velká kniha.

Kráska ji otevřela a na první stránce stálo: Přej si a rozkazuj!

Kráska si povzdychla: „Kéž bych tak viděla, co zrovna teď dělá chudák tatínek!“

Obrátila list a na bílé stránce se ukázal jejich domek. Na prahu seděl tatínek, hlavu si držel v dlaních, a nad ním jako rozkacené saně křičely Fintilka a Pyšnilka, proč jim nepřivezl šaty a šperky, kdeže je ten kočár, co

jim slíbil. Kráska je slyšela jasně, jako by u nich stála. „Jen si ještě samy vjed'te do vlasů!“ vylétlo jí z úst. Jak to řekla, sestry se začaly prát, trhaly na sobě šaty a škrabaly se jako kočky. „Už dost!“ vzkřikla Kráska. „A ty, tatínku, o mne neměj strach!“ Sestry se pustily a každá odběhla na jinou stranu. Otec zvedl hlavu a usmál se, jako by Krásku opravdu slyšel. Kráska potěšena zavřela knihu a šla spát.

Ráno se probudila s veselejší myslí. Přes den se odvážila i ven. Procházela se pod růžovým loubím v samých vůních, a kdovíodkud se brala, líbezná hudba jí přitom vyhrávala. A tak to šlo den po dni. Růže neopadávaly, ale čím dál tím nádherněji kvetly. Kdykoliv se Krásce zastesklo, obracela listy v kouzelné knize a před očima se jí zjevovaly živé obrázky z domova: šlo to tam starým chodem, jen otec měl víc práce. Večer musil poklidit, ráno na celý den navařit jídla. I kravičky sám dojil. Fintilka a Pyšnilka měly ruce pořád za zády. Vstávaly až k polednímu, ani jídlo neohrály; než by v plotně rozdělaly, raději jedly studené. Prádlo si nepraly, šaty nežehlily, den ode dne byly hubenější a ošklivější, lenost nikoho nešlechtí. Hrdlička se jim posmívala:

„Kukrú, kukrú,
už nejsou jako z cukru!“

A slepice dodávaly:

„Kokoko, kokoko,
ale dál nosí hlavu vysoko!“

Kráska málem už zapomněla na Netvora. Jednou si sedla k večeři; kniha jí právě ukázala tatínka zdravého a sestry kupodivu hodné a tiché, a tak si mezi jídlem broukala písničku. Tu se celý palác hromem otrásl a do sálu vstoupil Netvor. Kráska se zachvěla hrůzou, když spatřila jeho kančí hlavu, krví podlité oči a žluté tesáky.

„Dovolíš, Krásko, abych s tebou chvilku pobyl?“ ptal se Netvor.

„Ty zde poroučíš,“ odpověděla třesoucím se hlasem Kráska.

„Nikoli,“ řekl Netvor, „zde jsi paní ty. Jsem-li ti protivný, hned odejdu. Vidělas někdy šerednějšího tvora, než jsem já?“

„Opravdu neviděla,“ odvětila Kráska, lhát neuměla.

„Ba, jsem hrozně šeredný. Ale pamatuj si, všechno, co kolem sebe vidíš, patří tobě. Mrzelo by mě, kdyby se

ti tu nelíbilo.“

„Jsi hodný,“ řekla Kráska. „Jsem ráda, že máš tak dobré srdce. Už se mi nezdáš tak ošklivý.“

„Děkuji ti, Krásko.“

Kráska už se skoro přestala bát a pustila se do večere. Ale hrůzou div do mdlob nepadla. Netvor se jí najednou zeptal:

„Chceš se stát mou ženou, Krásko?“

Chvíli ze sebe nemohla vypravit ani slůvka. Celá se roztrásla a pak tiše řekla:

„Nechci, Netvore.“

Ubohý Netvor si povzdechl, z hrudi mu vyšel zvuk, jako by vichr zavyl. A pak zaslechla Kráska jeho smutný hlas: „Dobrou noc, Krásko.“

Kráska se octla o samotě. Bylo jí chudáka Netvora líto. Škoda, že je tak ošklivý, pomyslila si, má tak dobré srdce.

Od toho dne ji Netvor navštěvoval večer co večer. Pokaždé u něho Kráska našla novou dobrou vlastnost. Už se jí tak neošklivil, ba často se na něj i těšila. Byla ráda, že aspoň chvílku může v osamělém paláci slyšet lidský hlas, i když jde z bytosti tak šeredné. Jen jedno ji mučilo: než jí dal Netvor dobrou noc, zeptal se jí, chtěli se za něho provdat. Pokaždé mu odpověděla stejně:

„Nechci, Netvore!“ a cítila, jak ubožák trpí.

Konečně mu jednou řekla: „Proč mě trápíš? Jak si tě mám vzít, když tě nemám ráda?“

„Aspoň mi tedy slib,“ řekl Netvor, „že ode mne nikdy neodejdeš.“

Kráska si povzdychla: zrovna dnes jí kouzelná kniha ukázala, že se tatínek rozstonal a leží sám, bez pomoci. Když už to nemohl s Fintilkou a Pyšnilkou vydržet, rozdělil jim poklad, který si přinesl od Netvora. Obě ho opustily a odešly do města.

I řekla Netvorovi: „Zrovna dnes jsem tě chtěla poprosit, abys mě pustil domů. Tatínek stůně, uschla bych tu starostí a žalem.“

„To radši umřu sám,“ pravil Netvor. „Jdi si tedy domů, zůstaň si tam a já tu zahynu steskem.“

„Ne, ne,“ zvolala Kráska s pláčem, „nesmíš kvůli mně umřít. Půjdu, ale do týdne se vrátím.“

„Zítra ráno budeš u otce,“ řekl Netvor. „Až se budeš chtít vrátit, polož před spaním na stůl tenhle prstýnek. Dobrou noc, Krásko.“

Kráska si prstýnek navlékla na prst a šla si lehnout, celá smutná, že Netvora tak zarmoutila.

Když se ráno probudila, viděla, že leží na své postýlce v tatínkově chalupě. Radostí celá bez sebe vyskočila

a spatřila u postýlky truhlu, plnou skvostných šatů. Oblékla se a šla za tatínkem. Kupec myslel, že mu nemoc smysly obloudila, když spatřil oplakávanou dceru živou a zdravou. Nedal si říci a hned vstal, nemoc z něho rázem spadla. Kráska se dala do poklizení a kupec vzkázal pro Fintilku a Pyšnilku, aby přišly Krásku uvítat.

Přijely v překrásných kočárech se svými manžely, vdaly se hned, jak se v městě rozhlédly. Fintilka si vzala velmože, krásného jako slunce. Krasavec však byl do své krásy tak zamilován, že si od rána do večera hleděl jen sebe a na ženu mu nezbyl čas. Pyšnilka si vzala vtipného šlechtice. Vtipálek však neuměl vtipu užít jinak, než že kdekoho dopaloval, nejvíce vlastní ženu. Bylo vidět, že obě sestry velké štěstí neudělaly.

Tím spíše omdlávaly závistí, když spatřily Krásku v šatech, jaké ani ta nejbohatší princezna na světě nemá, a když slyšely, jak šťastně si žije v Netvorově paláci. Uradily se, že budou Krásku zdržovat, aby už se k Netvorovi nevrátila. Chtěly, aby se Netvor rozzuřil, sám si pro Krásku přišel a zahubil ji. Začaly Krásku zahrnovat lichotkami, dělaly jí samé pomýšlení a Kráska slzela radostí, jaké má hodné sestry. Kdykoli se o návratu k Netvorovi jen zmínila, dělaly, že si rvou vlasy a bědují. A Kráska jim pokaždé znovu slíbila, že je neopustí.

Už byla doma desátou noc a tu se jí zdál podivný sen: octla se jako pod růžovým loubím, sinavý měsíc rozléval po trávě smrtelně bílou září, na zemi ležel umírající Netvor a vyčítavě hleděl na Krásku. Kráska se s výkřikem probudila z toho strašného snu a z očí jí vyhrkly slzy. V duchu si vyčítala, jak je nevděčná a zlá, a že nechává ubohého Netvora, aby se trápil. Je tak hodný, stokrát hodnější než manželé jejích sester, a nezaslouží si, aby pro ni žalem umřel. Rychle se rozhodla, položila na stůl Netvorův prstýnek a znovu si lehla. Jak se hlavou dotkla polštáře, hned tvrdě usnula.

Ráno se div do tance nedala: probudila se na svém nádherném lůžku v Netvorově paláci. Celý den prochodila růžovými zahradami, ani ji nenapadlo, aby se podívala do kouzelné knihy, co se děje doma. Den se pomalu vlekl, večera už se nemohla dočkat.

Konečně seděla u večeře a rozechvěle čekala, kdy se objeví Netvor. Ale nepřicházel. Tu si vzpomněla na ošklivý sen a začala zděšeně pobíhat z komnaty do komnaty a volat Netvora. To jméno se jí zdálo hrubé, i volala, ani o tom nevědouc: „Miláčku, kde jsi? Miláčku!“

Nakonec seběhla do zahrady a tam ho v záři světél z paláce spatřila. Ležel v trávě jako mrtvý, ani se

nepohnul. Kráska k němu poklekla a položila mu hlavu na srdce: dosud slabě bilo. Vykřikla radostí, v dlaních přinesla vodu z jezírka a pokropila mu čelo.

Netvor otevřel oči a zašeptal:

„Ted’ umřu rád, když jsem tě směl ještě naposled uvidět.“

„Ne, můj miláčku,“ zvolala Kráska, „neumřeš, co bych si bez tebe počala, mám tě tolik ráda!“

Sotva vyřkla poslední slova, obloha zazářila barevnými hvězdami ohňostrojů, kolem se rozezněla líbezná hudba a z paláce zazněl veselý jásot. Kráska však pro nic z toho neměla ani oči ani uši, objímala drahou bytost, o niž se tak bála. Když jí z očí vypadla poslední slzička a pohlédla na toho, koho držela v náručí, srdce se jí zastavilo překvapením: neobjímala Netvora, ale spanilého prince, hladil jí vlasy a děkoval jí za vysvobození.

„Kde je Netvor?“ ptala se Kráska. Nevěděla, zda sní, nebo bdí.

„Já byl tím Netvorem,“ řekl princ. A vyprávěl jí, jak ho zlá víla zaklela. Vysvobodit ho mohla jen dívka, která dá dobrému srdci přednost před vším ostatním. A takovou dívku našel v Krásce. Vtom už z paláce vycházel princův průvod, dvořané a rytíři, kteří byli zakleti v němé stíny. Všichni Krásce děkovali a přáli svému pánu tak hodnou

a spanilou nevěstu.

Druhý den nasedla Kráska s hezkým ženichem do kočáru a jela si pro tatínka. Starý kupec radostí ani nemluvil, jen dceru objímal a v jejím ženichovi se viděl. Poslal pro Fintilku a Pyšnilku. Obě závistí zežloutly. Hrdlička se jim posmívala:

„Kukrú, kukrú, kukrú,
z vosku jsou, ne z cukru!“

Obě se musily také radovat a smát, aby na nich nebylo vidět, jaký mají vztek. Slepice to poznaly a volaly:

„Kokoko, kokoko,
smějí se jen naoko!“

Princ a Kráska si kupce odvezli do svého paláce. Rozloučili se hezky s Fintilkou a Pyšnilkou a přáli jim hodně štěstí. Krasavec, manžel Fintilky, se ne-vzmohl ani na slovo, jeho krása vedle spanilého prince docela opršela. Vtipálek, manžel Pyšnilky, se tentokrát ani na vtip nevzmohl. Obstaraly to za něj hrdlička a slepice. Kráska se svým princem dlouho a šťastně žili, mnoho a mnoho lidí svým dobrým srdcem oblažili.

Tato publikace vyšla poprvé pod názvem Špalíček pohádek v nakl. Československý spisovatel v r. 1957. Podruhé vyšla v nakl. SNDK v r. 1968. Abychom ji odlišili od jiné, rozsáhlejší Hrubínovy publikace s podobným názvem, vydáváme ji nyní jako MALÝ špalíček pohádek.

(POZNÁMKA REDAKCE)

Atheneum - literatura na webu
<http://atheneum.zde.cz>